

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1909. Andra Kammaren. N:o 48.

Lördagen den 24 april.

Kl. 7 e. m.

§ 1.

Herr talmannen anmälde till fortsatt behandling sammansatta stats- och lagutskottets utlåtande n:o 4, i anledning af dels åtskilliga motioner afseende statens bidrag till eller statsverkets öfvertagande af vägunderhållet på landet, dels ock vissa andra motioner om ändringar i väglagen.

*Angående
vägunderhållet
på landet.
(Forts.)*

Punkten II.

I motionen n:o 3 i Första Kammaren hade herr *A. T. Pettersson* hemställt, att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes föranstalta om revision i viss af motionären angifven riktning af lagen angående väghållningsbesvärets utgörande på landet den 23 oktober 1891 samt för Riksdagen framlägga det förslag till ändrade bestämmelser i nämnda lag, hvartill en dylik revision kunde föranleda.

Vidare hade uti motionen n:o 37 inom Första Kammaren herr *Lindblad* föreslagit, att Riksdagen för sin del ville antaga följande ändrade lydelse af lagen om väghållningsbesvärets utgörande på landsbygden.

§ 59. — — — — —

c) att frälseränta samt annan fastighet påföres en vägfyrk för hvarje 200 kronor af taxeringsvärdet, samt

d) att inkomst påföres en vägfyrk för hvarje trettio kronor af den beskattningsbara andelen däraf,

dock med iakttagande att hvad som ej uppgår till hel vägfyrk bortfaller och i fråga om c) och d) att för den, hvars inkomst enligt inkomstskatteförordningen ej uppgår till 2,000 kronor, vägfyrktalet minskas till hälften för inkomstbeloppet, äfvensom för annan fastighet, då dess taxeringsvärde ej öfverstiger 5,000 kronor.

I senare delen af sin motion n:o 69 hade grefve *Hamilton* hemställt, att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att

Angående
vägunderhållet
på landet.
(Forts.)

Kungl. Maj:t måtte låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag därom, att under tiden, intill dess staten helt och hållet påtagit sig vägunderhållet, grunderna för vägskattens beräkning ändrades i uti motionen närmare angifven riktning.

Utskottet hemställde, att Riksdagen i anledning af herrar A. T. Petterssons och Lindblads inom Första Kammaren väckta motioner n:is 3 och 37 samt senare delen af grefve Hamiltons inom Andra Kammaren väckta motion n:o 69 måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t taga under öfvervägande, huruvida lagen angående väghållningsbesvärets utgörande på landet borde i så måtto ändras:

a) att i fall, då sådant befunnas önskligt, väghållningsdistrikten kunde utvidgas till att omfatta landstingsområdena;

b) att någon lindring bereddes med afseende å den vägskatt, som enligt 59 § momenten c) och d) i väglagen hvilade å »annan fastighet» och inkomst, då fastighetens taxeringsvärde samt inkomstbeloppet ej öfverstege visst belopp; samt

c) att grunderna för vägskattens beräkning förändrades i syfte att förebygga utdebitering tvångsvis af högre vägskatt än behovet påkallade,

äfvensom att Kungl. Maj:t måtte för Riksdagen framlägga de förslag till ändringar i väglagen, hvartill detta öfvervägande kunde gifva anledning.

Reservation hade vid *mom. a)* afgifvits af herrar *Paulson, Wiklund* och *Persson* i Borrbý.

Sedan *mom. a)* föredragits, lämnades ordet till

Herr Wiklund, som anförde: Jag har egentligen begärt ordet för att yttra mig om *mom. a)* i den föredragna punkten.

Såsom herrarna behagat finna, är det ett ganska vidtgående förslag, som utskottet föreslagit under *mom. a)* i denna punkt. Det gäller nämligen rätten att utvidga väghållningsdistrikten, så att de sammanfalla med landstingsområdena. Huruvida detta nu i allmänhet må vara lämpligt för södra och mellersta Sverige, lämnar jag därhän, ehuru jag tillåter mig att därom hysa tvifvel, men däremot är jag för min del öfvertygad därom att, hvad de norrländska länen vidkommer, en sådan åtgärd icke skulle vara gagnelig. De stora arealer, som de norrländska socknarna innehålla, göra, att de nuvarande väghållningsdistrikten, hvilka i regel sammanfalla med häradena, redan nu på många ställen äro för stora. Såsom exempel därpå vill jag anföra, att i det distrikt jag tillhör, hvilket består af två stora socknar, vägstämman uppdragit åt vägstyrelsen att ingå till Konungens befallningshafvande med begäran om distriktets delning.

Såsom bekant är föreslog också 1880 års kommitté att landstingsområde skulle utgöra ett väghållningsdistrikt. De anmärkningar, som då riktades mot förslaget i denna del af åtta länsstyrelser och elfva landsting, synas mig ännu äga full giltighet. Dessa yttrade

nämligen: »att, äfven om utjämning inom länen uppnåddes, ojämnhet dock skulle kvarstå vid jämförelse de olika länen eller landstingsområdena emellan; att landstingens ledamöter icke gärna kunde förut-sättas äga erforderlig grundlig kännedom om de särskilda orternas vägförhållanden; att i frågor om väganläggningar och dylikt det kunde hända, att Ortsintressena antingen icke blefve tillbörligen tillgodosedda eller tillmättes obehörigt stor betydelse; att landstingen genom det dem tillämnade bestyr med ifrågavarande ärenden blefve öfverhopade med göromål; att ett bifall till kommitterades förslag skulle medföra en dyrbar förvaltning; att förslaget skulle medföra, att hemmans-innehafvare inom de härad, hvilka inom sig hade att fullgöra mindre vägunderhåll än som i förhållande till landstingsområdets sammanlagda väglängd på deras vägmantal belöpte, skulle nödgas att, oak-tadt de själfva fullgjorde sin väghållningsskyldighet till hemmans-ägare inom andra härad utgifva kontant ersättning, hvilket i själfva verket innebure ett slags beskattning å de med vägkommunikationer mindre väl lottade till förmån för dem, som redan hade vägar i större mängd.»

Att särskildt förvaltningen skulle blifva synnerligen svår i Norr-land, där det finnes socknar, som äro betydligt vidsträcktare än hela län i södra Sverige, bör ju vara tydligt.

Men, kan man invända, enligt utskottets förslag är det ej ut-slutet, att de nuvarande väghållningsdistrikten kunna bibehållas. Det är ej uteslutet, att de stora norrländska länen kunna blifva undantagna från denna bestämmelse och fortfarande häradsvi utgöra väghållningsdistrikt. Äfven om så vore, skulle frågan därom dragas under landstingens beslutanderätt och man finge sannolikt årligen inom respektive landsting afgöra väckt fråga om väghållningsdistrik-tens utvidgning, ty gifvetvis funnes det alltid någon, som förde frågan fram i landstinget.

Och i de landsting, hvars område utgjorde ett väghållningsdis-triikt, skulle helt visst de redan dryga göromålen komma attbetyd-ligt ökas genom de många vägfrågor, som komme att dragas under landstingens pröfning. Säkerligen skulle ock lokalintressen vålla många strider och slitningar inom landstingen.

För min del är jag icke öfvertygad om, att en utvidgning af väg-hållningsdistrikten, på sätt motionären och utskottet här föreslagit, skall medföra någon så stor fördel, och anhåller jag därför, herr tal-man, att få yrka afslag å såväl motionen som utskottets under mom. a) gjorda hemställan.

Herr Åkerlund. Herr talman, mina herrar! Vi minnas, att år 1907 väcktes förslag sista gången därom, att hjulringar på arbets-åkdon skulle hafva en viss bredd. Riksdagens beslut i denna sak blef, att hvarje ort skulle själf få bestämma, om föreskrifter härut-innan skulle meddelas eller icke, och således själf afgöra denna fråga.

Angående
vägunderhållet
på landet.
(Forts.)

*Angående
väghållningen
på landet.*
(Forts.)

Beträffande nu frågan om sammanläggning af väghållningsdistrikten inom ett län, håller jag före, att precis detsamma bör gälla därvidlag, eftersom det är så ofantligt olika förhållanden rådande i de särskilda länen inom vårt vidsträckta land. Här står i utskottets betänkande, att, då sådant befinnes *önskligt*, väghållningsdistrikten må kunna utvidgas. Nå, det skall väl blifva någon representation inom länen, som bestämmer, huruvida en sådan utvidgning är önskelig eller icke, och är det en allmän önskan inom länen att få distrikten större, hvarmed man naturligtvis afser ett samfaldt underhåll, så må man få det. Jag har alltid varit med om detta och anser, att de nuvarande häradsdistrikten äro alldeles för små och obetydliga. Redan vid den tid, då väglagen antogs, var det min åsikt — och jag tror, att detta äfven blifvit erkändt i de flesta trakter af vårt land — att så är förhållandet. Man har talat om en utjämning af väghållningsbördan, och de flesta af herrarna torde känna väl till, hvilka orimliga missförhållanden, åtminstone i mellersta och södra Sverige, råda mellan olika väghållningsdistrikt. Det finnes i min hemtrakt ett distrikt, som får kännas vid en väghållningstunga, uppskattad till 40 öre per vägfyrek, medan ett bredvidliggande distrikt får betala endast 8 å 9 öre. Hvarför? Jo, därför att det förra distriktet underhåller utfartsvägen åt det senare som har den högst obetydliga tungan. Denna sak är ytterst viktig att taga i betraktande. Härtill kommer att om det blir en reglering af väghållningsdistrikten inom ett län, man kan komma ifrån en ytterst tryckande börda, nämligen de stora afstånden från hemmen till vägstyckena, hvilka ofta äro en vida större tunga, än själfva väghållningsbesväret.

Jag kan således icke undgå finna, att det skulle vara fullt rättvist och billigt samt komma att utjämna väghållningsbördan ofantligt mycket, därest de olika landstingsområdena fingerättats själfva besluta om denna fråga. Som sagdt, jag upprepar hvad jag sade i början af mitt anförande, att det är en orimlighet, att i afseende på dessa ekonomiska lagstiftningsfrågor, i Sverige skall råda likformighet emellan alla län. Norrbottens och Malmöhus län äro väl dock icke lika.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Friherre Palmstierna: Herr talman, mina herrar! När jag nu går att i likhet med den föregående talaren yrka bifall till utskottets förslag, så gör jag det endast under viss förutsättning, som jag skall bedja att få framlägga för kammaren.

Här har i dag så mycket talats om de orättvisor, som råda. En ärad talare på Skånebanken framdrog köpingarnas och municipal-samhällellenas synpunkt. Jag ber att något närmare få utveckla detta, i synnerhet som jag är öfvertygad om, att det är en speciell sak, som kammaren knappast ännu tänkt på, nämligen hvad stadsplanelagen, som trädde i kraft den 1 januari 1908, betyder för vägfrågan. För dessa samhällen har stadsplanelagen framkallat en

dubbel beskattning af sådant slag, att det är omöjligt, att det tillstånd, som däraf blifvit följden, kan få fortfara.

Förhållandena före och efter stadsplanelagens tillkomst äro väsentligen olika för dessa samhällen. Såsom herrarne torde minnas, ökades redan år 1905, då den nya väglagen tillkom, bidraget från dessa småsamhällen till landskommunerna. Men, sedan stadsplanelagen trädde i kraft, hafva dessa småsamhällen i likhet med städerna en hel mängd förpliktelser för förvärfvande af gatumark och underhåll af gator, hvilka förpliktelser förut icke funnits. Men det är icke nog därmed. Enligt 30 § i stadsplanelagen skola dessa småsamhällen åtaga sig underhåll af allmän väg. Detta är således en ytterligare börda, som lägges på dessa småsamhällen och som gör, att de betungas alldeles öfver höivan. Då kan man fråga: När dessa små samhällen hafva samma skyldigheter som städerna, hvad hafva de för inkomster? De hafva inga brännvinsmedel och ej heller några donationsjordar, och deras skattekraft är i regel mycket mindre än våra städers, då de hafva en befolkning, väsentligen bestående af arbetare. Jag skulle kunna för bohusläningarna här i kammaren omtala en rolig historia från Bohuslän, som de måhända kunna bekräfta. I Fiskebäckskil lär man årligen hafva en basar på sommaren för att hjälpa befolkningen i Fiskebäckskil med deras vägtunga. Det finnes en hel del sådana exempel just från skärgårdsområdena, hvilka visa huru enorma svårigheter vederbörande hafva för att betala den våghållningstunga, som åligger dem i förhållande till landskommuner inåt fastlandet.

För att kort och godt visa herrarna, hvad saken gäller, vill jag säga, att en utredning gifvit vid handen, att i 59 sådana små samhällen den årliga gatukostnaden i genomsnitt före stadsplanelagens tillämpning uppgått till 2,992 kronor och efter densamma till 4,361 kronor. Vägskatten för dessa var större än gatuunderhållet, men ungefär lika stor före och efter år 1907 samt utgjorde årligen 5,295 kronor. Hvad gaf då distriktet till samhällena? Jo, före lagen gaf det 759 kronor och efter 216 kronor i medeltal. Således blef det här ökade gatukostnader och vanligen stigande vägs katt, men samtidigt minskad bidrag från distriktet, ty underhållet för allmän väg utgår. Jag skulle kunna för herrarna framlägga några definitiva exempel. I Tierp har den årliga gatukostnaden ökat från 300 till 1,300 kronor. Distriktets prestationer till samhället voro före lagens tillämpning 583 kronor, men sedan inga. Om vi så gå till Vinslöf, äro beloppen resp. 450 kronor före och 1,661 kronor efter lagen i gatukostnader. Distriktets prestationer till samhället utgjorde 472 kronor före lagen och ingenting senare. I Eslöf gick gatuunderhållet till 11,000 kronor förut, och nu har det blifvit 15,000 kronor. Förr gaf distriktet i prestationer till samhället 3,786 kronor, men numera ingenting.

Herrarne förstå, att det för dessa små samhällen blir en dubbelbeskattning och ett påläggande af bördor, som man omöjligt kan bibehålla. Det är verkligen så, som en ärad ledamot af kammaren

*Angående
vägunderhållet
på landet.
(Forts.)*

*Angående
vägunderhållet
på landet.*
(Forts.)

på förmiddagen i dag privat uttalade till mig, att faktiskt landskommunernas väggkassor förtjäna betydligt på samhällena. En sammanställning af 33 små samhällen visar, att år 1906 behållningen i väggkassan var 236,000 kronor och år 1907 277,000 kronor. Och för att visa att förhållandena äro liknande i Jämtland kan jag meddela, att municipalsamhället Hjärpen lämnade icke mindre än 12,300 kronor till Undersåkers distrikt.

Det är således alldeles påtagligt, att en reform måste komma till stånd, en reform, som kanske i första hand skulle gå ut på att väggskatten i samhällena endast användes till deras egna gatuarbeten. Men man kan icke sluta förr än köpingar och municipalsamhällen utbrytas ur väghållningsdistrikten, och som, enligt hvad jag kunnat beräkna, en sådan utbrytning endast i några undantagsfall skulle åstadkomma en ökad väghållningstunga för landskommunerna och som det visat sig, att en sådan utbrytning bör ske samtidigt med en ökning af väghållningsdistrikten, så skall jag på grund häraf och med detta förbehåll gå med på ett bifall till utskottets förslag.

Häruti instämde herrar *Wallin, Carlson* i Herrljunga, *Eriksson* i Grängesberg och *Åberg*.

Herr Gripenstedt: Herr talman! Det är mig ett nöje att instämma i det slut, hvartill min ärade vän friherre Palmstierna kom. Jag kan visserligen icke i allo följa honom i hans motivering, men i likhet med honom och lika med herr Åkerlund ber jag att få yrka bifall till den förevarande punkten. Jag gör det på grund af den erfarenhet, hvartill man kommit på landsbygden, sedan vägglagen började verka. Man har allmänt funnit, att väghållningsdistrikten, åtminstone i mellersta Sverige varit för små och väghållningstungan alltför olika i ganska nära hvarandra liggande trakter, och därtill kommer, att administrationen blifvit synnerligen dyr. Det sades visserligen i förmiddags, att administrationskostnaden skulle blifva högre, i fall distrikten utvidgades till landstingsområdena, men detta är ett för mig ofattligt tal. I Södermanlands landstingsområde t. ex. finnas tio väghållningsdistrikt. De skulle bli sammanslagna till ett, om reformen genomfördes, och det torde vara klart för enhver att det är dyrare att hålla tio vägstyrelser än en, då det naturligtvis icke kan vara meningen att, om distrikten utvidgas till landstingsområdet, vägstyrelsen själf skulle fara omkring i hela detta område för att verkställa hvarje besiktning.

Under sådan förutsättning finge man helt säkert antaga en institution, som föreslogs i väggkommittéens betänkande af år 1880, en institution, som sedermera tyvärr fallit i glömska, jag menar väginpektören. Förslaget gick icke ut på att bilda ett nytt ämbetsverk eller att ha en dyrt aflönad tjänsteman, men en sådan väginpektör med måttlig aflöning skulle kunna göra ofantligt stor nytta, och vägarna skulle utan tvifvel bli mycket bättre hållna,

om han alltid vore till hands, än då man exempelvis i förekommande fall måste per telefon sammankalla en hel vägstyrelse eller några medlemmar af en sådan.

I detta sammanhang tillåter jag mig nämna ett par ord angående moment c), hvilket efter mitt förmenande äger ganska mycket samband med moment a), som vi just nu tala om. I moment c) föreslår utskottet, att »grunderna för vägs kattens beräkning förändras i syfte att förebygga utdebitering tvångsvis af högre vägs katt än behovet påkallar». Med denna tvångsdebitering förhåller det sig som bekant på följande sätt. Alla väghållningsskyldige på landsbygden få sig åsatt ett vägfyrktal, men ägare och innehafvare af jordbruksfastighet utgöra sitt väghållningsbesvär in natura, och genom en särskild nämnd värderas detta väghållningsbesvär i penningar, så att det blir klart, hur mycket i värde kommer på hvarje vägfyrktal. Motsvarande kontanta belopp uttaxeras på inkomsttagare och industriidkare, och med detta kontanta bidrag gäldas, som vi veta, vägs kattens utgifter till aflöningar och väganläggningar m. m. Det är alldeles gifvet, att i distrikt, där mycket rika inkomsttagare äro bosatta och där industrien är starkt utvecklad, dessa bidrag uppgå till så stort belopp, att detta öfverstiger de löpande behofven, och då måste den hopsamlade vägs katten fonderas. Om detta fortgår, torde det på många ställen komma att lägga hinder i vägen för en sammanslagning af de små distrikten till ett stort, motsvarande landstingsområdet, därför att de mindre distrikten, som icke ha samlat sådana fonder, skulle ganska svårt betungas genom att så att säga köpa sig in i de fonder, som de rikare distrikten samlat. Mig synes därför, att samtidigt med en reform i det syfte som mom. a) omförmäler, också en reform enligt mom. c) borde komma till stånd. Det är därför, herr talman, som, då det ännu är för tidigt att yrka bifall till mom. c), jag kommer att göra detta sedan. I närvarande ögonblick instämmer jag med dem, som yrka bifall till mom. a).

Herr Lindberg: Herr talman, mina herrar! Jag hade tänkt att instämma med friherre Palmstierna i hans anförande nyss, men då jag icke kan till fullo dela hans uppfattning om nyttan af de stora väghållningsdistrikten, lika litet som den föregående ärade talarens uppfattning, så kan jag i den delen icke göra något instämmande. Hvad däremot angår municipalsamhällets och köpingars utbrytande ur väghållningsdistrikten, så är det min lifliga öfvertygelse, att detta förr eller senare blir en fråga, som lagstiftningen måste komma att ta hänsyn till. Den, som något litet satt sig in i förhållandena i dessa samhällen, vet mycket väl, att missnöjet är ganska stort med det stora bidrag, som dessa små inkomsttagare och fastighetsägare i dessa samhällen nödgas gifva till väghållningskassorna. Missnöjet är stort, och enligt min mening är det äfven berättigadt. Det är inte en liten afbränning för en arbetare med t. ex. 11 à 1200

*Angående
vägunderhållet
på landet.
(Forts.)*

Angående
vägunderhållet
på landet.
(Forts.)

kronors inkomst att behöfva till vägkassan afstå en 15 à 20 kronor af denna sin inkomst. Den mindre fastighetsägaren är i samma mån betungad af denna skatt, men han försöker att så mycket som möjligt vältra öfver denna skattetunga på hyresgästen, inkomsttagaren. Det är således icke utan skäl, som missnöjet är stort med denna extra skatt.

Därtill kommer, att dessa små inkomsttagare och fastighetsägare i dessa municipalsamhällen och köpingar nödgas att dessutom bidraga med ganska stora summor till underhåll af sina egna gator, belysning, kloakledningar och allt annat, som följer med, utom detta, i ett sådant litet samhälle.

Det yttrades under förmiddagsdebatten af en ärad talare på Skaraborgsbänken, att det icke vore riktigt lämpligt, att Riksdagen nu, så snart efter den nya väglagens antagande — hvilket ju skedde 1905 — skulle gå in på att ändra densamma. Ja, men när man 1905 icke hade sett upp och gifvit akt på dessa förhållanden, som skulle bli en följd af den nya väglagens antagande, så får väl ändå Riksdagen bekväma sig till att söka på något sätt rätta de missförhållanden, som eljes blifva alldeles olidliga i dessa små samhällen. Jag har, herr talman, icke något yrkande att göra vid detta tillfälle.

Herr Olausson: Herr talman, mina herrar. Jag begärde ordet med anledning af den märkvärdiga historia ifrån Bohuslän, som en föregående talare här berättade och som han synbarligen gärna ville erinra oss bohuslänningar om. Han berättade nämligen, att i Fiskebäckskil, som ligger inom min valkrets, skulle hållits en basar, hvaraf behållningen skulle ha tillfallit distriktets vägkassa för att användas till vägunderhåll. Jag tror mig kunna upplysa om att, såvidt jag har mig bekant, behållningen af den basar, som hållits såväl i Fiskebäckskil som i Grundsund, användts dels till hamnförbättringar och dels till förbättring af sådana gator och vägar, som äro belägna inom respektive samhällen.

Beträffande själfva den här föreliggande frågan, så har jag under förmiddagsdebatten uttalat min åsikt, att jag icke kan biträda utskottets förslag, och jag vill härtill ytterligare understryka, att det är åtminstone min fullkomliga öfvertygelse att på samma gång landstingen gå med på, att hela landstingsområdet bildar ett väghållningsdistrikt, så blir följden den, att väghållningstungan kommer att fördubblas. Som herrarne veta, bidrager staten med $\frac{3}{20}$ af vägunderhållet, och då vägunderhållet fördubblas, är uppenbart, att statens andel äfven kommer att fördubblas. Om jag icke missminner mig, går statens bidrag till vägunderhållet för närvarande upp till $1\frac{1}{2}$ million kronor. Följden af ett dylikt utvidgande af väghållningsdistriktet skulle alltså bli, att statens bidrag skulle uppgå till 3,000,000 kronor. Länen kunna ju i viss mån ha nytta af att landstingsområdena komme att utgöra väghållningsdistriktet, men jag tror icke, att nyttan motsvarar de ökade utgifterna.

Jag tror därför, att det är bäst att ha det, som det nu är ordnadt, d. v. s. låta hvarje härad utgöra ett vägunderhållsdistrikt för sig.

Angående vägunderhållet på landet.

(Forts.)

Herr Zetterstrand: Herr talman, mina herrar. Om en sak äro vi alla ense, och det är den, att stora missförhållanden med afseende å väghållningsbördan äro rådande på många ställen. Vi böra också vara ense därom, att om man på något sätt kan afhjälpa eller minska dessa missförhållanden, så böra vi icke underlåta något i den vägen.

Nu ha tre olika framställningar gjorts i det fallet. Utskottet har ansett sig skyldigt att behandla dessa framställningar på det mest uttömmande sätt, och vi ha, beträffande hvar och en af dessa frågor, öppet och ärligt lagt fram alla skäl, som vi veta, både för och emot hvart och ett af dessa förslag, för att kammaren skulle vara i tillfälle att väga dessa mot hvarandra. Hvad beträffar det nu föreliggande, det om större väghållningsdistrikt, så se herrarne af handlingarna, att denna fråga har varit mycket debatterad vid föregående tillfällen, och att meningarna då stått mycket skarpt mot hvarandra. Kammarkollegium har ansett, att de stora väghållningsdistrikten vore att föredraga, men länsstyrelserna och landstingen ha haft mycket skilda meningar därom. Flertalet af länsstyrelserna och landstingen ha uttalat sig för de stora väghållningsdistrikten, men en mycket stor minoritet inom desamma har uttalat sig för de små distrikten. Vid sådant förhållande har utskottet ansett, att man icke skulle förorda bibehållandet af den anordning vi nu ha med små distrikt, men icke heller skulle bestämma, att det nödvändigtvis skall vara stora distrikt, utan vi ha tänkt, att i de län, där man hade intresse af stora väghållningsdistrikt, skulle man göra det möjligt att få sådana, och i de län återigen, där det vore lämpligare att ha små distrikt, skulle den möjligheten fortfarande förefinnas att bibehålla de små distrikten. På det viset skulle man inom hvarje ort kunna ordna på det sätt, som efter förhanden varande omständigheter vore lämpligast. Det är ju alldeles gifvet, att på ett eller flere ställen icke är lämpligt att få större distrikt, men å andra sidan är det väl alldeles lika gifvet, att på många ställen skulle det vara synnerligen lämpligt att få dessa större distrikt. En sak skulle då vinnas, nämligen att med större distrikten skulle gifvetvis en utjämning komma till stånd, och vilja de då i orterna ha en sådan utjämning, så böra de också få den; och man måste också säga, att den är mycket behöflig, när man ser på dessa siffror på sid. 22—23, som tydligen visa, hur orimligt olika förhållandena äro inom olika distrikt, hörande till ett och samma län. Beträffande de olika väghållningsdistrikten, går vårt förslag ju ut på att bereda möjlighet för dem, som vilja ha större distrikt, att få det och att bereda möjlighet för dem, som föredraga det nuvarande sättet, att bibehålla detsamma. Jag tycker, att den tanken är riktig, och därför yrkar jag bifall till utskottets förslag i denna punkt.

Angående
vägunderhållet
på landet.
(Forts.)

Herr Åkerlund: Herr talman! En föregående talare har här uttalat sig om den skyldighet, som invånarna på öarne ha att bidra till vägunderhållet på fastlandet. Jag ber nu att få begagna tillfället att säga min tanke i den frågan. Det är något rent af upprörande, att alla dessa personer, som bo uti hafsbandet och kanske aldrig sett en väg och kanske aldrig någonsin komma att begagna en sådan, men som ha det slitsamt nog att taga sig fram i lifvet, skola vara skyldiga att betala betydliga utskylder för vägunderhållet på fastlandet till förmån för andra personer. Jag anser, att om en omarbeting af lagen kommer i fråga, så bör äfven detta förhållande beaktas.

Hvad angår frågan om vi skola ha större vägdistrikt eller bibehålla de nuvarande mindre distrikten, så tager jag mig friheten hemställa till herrarne, om, då man alldeles ostridigt vet, att det ena distriktet kan ha 40 öre per vägfyrek, medan ett annat närgränsande distrikt inom samma län har 8 öre o. s. v., väghållningsbördan då kan anses vara rättvist fördelad mellan dem, då det ena distriktets ringa utgifter för väghållet kommer sig däraf att det begagnar det andras vägar. Jag vet icke något annat sätt att råda bot på missförhållandena härvidlag — så vida man icke skall gå in på krafvet, att staten öfvertager hela kakan — och att på lämpligt sätt fördela väghållningsbördan, än att de olika distrikten få rätt att slå sig ihop till större distrikt. Naturligtvis har det aldrig varit min tanke, att själfva naturaunderhållet skulle utgöras af större distrikt som enhet för detta utan det måste naturligtvis fortfarande fördelas på mindre distrikt.

Det har framhållits, att landstingsområdena skulle vara lämpliga som enhet för väghållningsdistrikten. Men däraf följer icke, att det ovillkorligen skulle vara landstingen, som skulle vara bestämmande i denna fråga, men en utredning skulle visa, hvilka myndigheter, som härför vore lämpligast. Det kan ju mycket väl vara delegerade från väghållningsdistrikten, som få den afgörande makten i sin hand.

Ja, som sagdt, herr talman, då jag icke kan finna någon lämpligare möjlighet att utjämna den olika tungan af väghållningsbördan, än just genom att sammanslå distrikten, där befolkningen så önskar, ber jag fortfarande att få yrka bifall till utskottets förslag.

Grefve Hamilton. Herr talman! Af den här förda debatten framgår en glädjande sak, nämligen att här konstaterats att förhållandena med afseende å väghållningsbesväret, sådana som de nu äro, icke anses vara hållbara. Alla vilja vara med om en utredning, men hvar och en ser frågan från sin egen synpunkt. Herr Zetterstrand vill gärna ha en utredning i syfte, att landstingen skola öfvertaga denna tunga, men att därvid städerna icke skulle vara med. Friherre Palmstierna säger, att municipalsamhällena behöfva vara befriade från detta — och jag erkänner det riktiga i, att de så bli. Men hvem skall då bära den börda, som är lagd på dem? Ja, staten

skall icke göra det, och städerna skola icke göra det, och då blir det de kanske minst bärkraftiga af dem allesammans, nämligen småbrukarne, som skola drabbas däraf, ty i allmänhet är det småbrukare, som befinna sig i de fattiga distrikten, som behöfva den största hjälpen. Jag kan nu inte ens se, hvarthän det skall komma, ingen vill bära dessa bördor, staten skall icke göra det, städerna skola icke göra det, municipalsamhällena icke heller. Är det då verkligen bara dessa arma jordbrukare och landtbruksbefolkningen i allmänhet, som skola bära dem? Skola för dem skatterna höjas, därför att de andra skola befrias? Det förefaller mig, som om det resonemanget vore fullständigt ohållbart. Jag antager emellertid, att en utredning skall visa, att, äfven om distrikten utsträckas till att omfatta landstingsområdena, utjämningen icke blir så stor.

Herr Åkerlund talade så varmt för förslaget. Ja, förhållandena inom Sörmland äro af sådan beskaffenhet, att det för detta län är fördel att gå med på den ifrågasatta sammanslagningen.

Som sagdt, herr talman, jag skall icke göra något yrkande i denna fråga, men jag vill fästa herrarnes uppmärksamhet på, hvad konsekvensen blir af de uttalanden, som här i dag blifvit gjorda.

Herr Gustafsson i Mjölby: Herr talman! Äfven jag finner denna fråga, i hvad densamma angår municipalsamhällena, synnerligen behjärtansvärd, hvarför jag anser, att någonting måste därvid åtgöras. Är för den skull friherre Palmstierna mycket tacksam, för att han bragt denna fråga på tal. I öfrigt kan jag inskränka mig till att ansluta mig till den uppfattning, som kom till uttryck i det anförande, han här höll.

Herr Åkerlund: Jag kan icke underlåta att uttala min förvåning öfver, att greve Hamilton ständigt och jämt kommer med talet om, att vi landtbor böra hålla efter städerna och få dem att bidra till vägunderhållet. Tror icke greve Hamilton, att städerna ha så mycken makt, att de i så fall skulle klämma efter oss lika mycket? Nej, låt städerna underhålla sina gator, och må vi underhålla våra vägar, och låt staten sedan träda emellan, när staten har verklig fördel däraf; då må den hjälpa oss, både den ena och den andra, oss på landsbygden med vägarna och städerna med annat. Det tror jag skulle vara det lyckligaste. Men det går icke an, att staten uteslutande hjälper landtborna, men icke det ringaste stadsborna.

Herr Öberg: Herr talman! På det att icke den förste talare, som här uppträdde i denna fråga, nämligen herr Wiklund, må stå alldeles ensam om den åsikt, han här uttalade, skall jag tillåta mig nämna, att jag för min enskilda del till fullo delar den uppfattning, som han i förevarande fråga uttalade. Jag tror icke, att det skulle vara till fromma för en hel del väghållningsskyldige

Angående
vägunderhållet
på landet.
(Forts.)

Angående
vägunderhållet
på landet.
(Forts.)

där uppe i vår höga nord, om en sådan förändring skulle vidtagas som den af sammansatta stats- och lagutskottet här föreslagna. Jag håller liksom herr Wiklund före, att det därigenom icke skulle bli en bättre sakernas ordning, utan jag tror tvärtom, att det skulle uppstå större slitningar och större oreda, än hvad som nu är fallet, just till följd af att väghållningsdistrikten skulle göras så stora, som sammansatta stats- och lagutskottet har ifrågasatt, nämligen som hela landstingsområdena. Särskildt när det är fråga om anläggande af nya vägar eller omläggande af gamla vägar, anser jag det då skall bli mycket svårare för dem, som saken närmast gäller, att kunna göra sin mening hörd och sin rätt gällande, än hvad nu är fallet, då väghållningsdistrikten i regel utgöras af häradet eller tingslaget. Så vidt jag kan fatta, är det ur Norrlandssynpunkt bästa, om vi få vidblifva den tingens ordning, som hitintills varit gällande.

Det är visserligen sant, såsom här af åtskilligare talare framhållits, att vi genom denna föreslagna åtgärd skulle få väghållningskostnaderna något bättre och jämnare fördelade, men för att råda bot på det onda och få bort den ojämnhet, som härvidlag förefinnes, bör man tillgripa ett annat och verksammare medel än det, utskottet här föreslagit. I öfrigt kan jag icke förstå annat, än att utskottet i förevarande fråga bort resonera ungefär så, som utskottet gjort beträffande en annan fråga, som vi tidigare på dagen behandlat, nämligen den fråga som framförts af herrar Rogberg och Wiklund om vintervägunderhållets utgörande. I den delen säger utskottet — se sista stycket af dess utlåtande därom — att då frågan så nyligen förevar som vid 1905 års riksdag och någon ändring då icke ifrågasattes, borde man icke, då så liten tidrymd sedan dess tilländagått, så snart som nu vidtaga någon sådan ändring som där var föreslagen. Men detsamma är förhållandet med den nu förevarande frågan. Då icke någon sådan förändring som den nu ifrågasatta, nämligen om vägdistriktens utvidning till att omfatta hela landstingsområdena, icke vidtogs år 1905, så synes det mig, att detta förslag bort i likhet med det nyssnämnda förslaget förfalla för att ligga till sig.

Med anledning af hvad herr Wiklund här mera utförligt anfört och hvad jag nu tillåtit mig i korthet påpeka angående just förhållandena där uppe i våra norrländska bygder, ber jag herr talman, att få instämma i herr Wiklunds yrkande om afslag.

Med herr Öberg förenade sig herrar *Olsson* i Älfvalsåsen, *Mörtzell*, *Jonsson* i Gumboda och *Riström*.

Herr Widén: Här uppträdde nyss en representant från Norrland, hvilken trodde sig kunna tala för *hela* Norrlands räkning beträffande denna fråga, huruvida landstingsområde eller tingslag borde utgöra enhet i fråga om väghållningsdistrikten. Nu har jag för min

del icke varit så länge i Norrland, att jag vågar föra talan, speciellt för Norrland, men jag tror dock, att talaren i fråga icke heller hade rätt att påstå, att där uppe icke skulle förefinnas *något* intresse af att få väghållningsdistrikten större.

*Angående
vägunderhållet
på landet.
(Forts.)*

De, som läst den föreliggande motionen torde ha funnit, att jag redan tidigare uttalat mig i denna fråga — det är nämligen ett yttrande af mig från 1900 års riksdag, som refereras i motionen. Jag framhöll då, att det efter mitt förmenande skulle vara gagneligt, om väghållningsdistrikten, när det gällde vägkassan och vägväsendet i öfrigt med undantag af naturaunderhållet, vore större, än hvad de nu äro. Jag tror för min del, att denna sats fortfarande är riktig och att den allt mer och mer visat sig vara det. Inom olika väghållningsdistrikt är vägskatten mycket olika och äfvenså vägkassorna, och det är aldeles otvivelaktigt, att en rätt väsentlig utjämning i det afseendet skulle vinnas, därest distrikten just i fråga om vägkassorna vore större. Det torde nog visa sig, att vissa distrikt och särskildt mera tätbefolkade jordbruksdistrikt då skulle komma att få högre vägskatt än nu är fallet. Men detta får väl ej vara afgörande, om man vill en rättvis fördelning af vägbördan. Inom det län, som jag nu har äran tillhöra, är visserligen icke väghållningsbördan så ojämnt fördelad — det är i det fallet sämre ställt inom andra län — men säkert är, att äfven där skulle en dylik utvidgning af väghållningsdistrikten rätt väsentligt bidra till att utjämna väghållningsbördan. Så vidt jag kan förstå, föreligger sålunda här ett *intresse* — om än icke för *hela* Norrland, lika litet som för *hela* Sverige — att få distrikten större, och *särskildt gäller detta för de mest betungade väghållningsdistrikten*. Efter mitt förmenande skulle det gå mycket bra att ordna saken så. Jag tror icke, att det skall möta några afsevärda formella svårigheter att göra väghållningsdistrikten större, än hvad de nu äro, så vida man nämligen icke tager med vägunderhållet in natura. Jag förstår dock väl, att detta skall möta stort motstånd ifrån de distrikt, som anse, att de skulle förlora genom en sådan anordning, och jag misstänker, att dessa distrikts representanter här i kammaren utgöra flertalet, och jag är därför också fullt öfvertygad om, att den meningen äfven skall ligga öfver i voteringen här i dag. Men det måste väl ovillkorligen stå klart för en hvar, att ju större man gör väghållningsdistrikten, desto jämnare fördelar sig äfven väghållningsbördan. Därför kan jag för min del icke gå ifrån min gamla åsikt från år 1900, att det vore en synnerligen välsignelsebringande gärning att låta väghållningsdistrikten omfatta landstingsområdena eller att eljes göra dem större än nu. Detta skulle, som sagdt, utan allt tvivel i hög grad bidra till att utjämna väghållningsbördan mellan de olika väghållningsdistrikten. Jag har för min del nyss röstat för att vägunderhållet skulle öfvertagas af staten, därför att jag tror att utjämningen därigenom skulle blifva än större, men det torde väl vara ganska aflägsset, när detta kan ske, och därför tror jag,

Angående
vägunderhållet
på landet.

(Forts.)

att det vore gagneligt, om man gäfvé distrikten frihet att göra väghållningsdistrikten större, än hvad de nu äro.

Ända till dess att den nya väglagen kom till, utgjorde det län, som jag nu tillhör, ett eget väghållningsdistrikt, och när den nya lagen blef gällande var det så långt ifrån att man där uppe ville dela upp sig i flera distrikt, att man tänkte försöka att låta hela länet bilda ett eget väghållningsdistrikt. Detta ansågs emellertid vara alltför mycket stridande emot den nya väglagen, hvarför det icke blef af, men jag tror, att man på många håll lifligt beklagar att så ej skedde.

Jag vill med detta uttalande för min personliga del inlägga en bestämd protest emot talet om, att, hvad Norrland vidkommer, det icke skulle vara gagneligt, att länet skulle utgöra enheten i fråga om väghållningsbesväret. Jag anser, att detta skulle vara gagneligt för åtminstone många väghållningsdistrikt inom Norrland, och därför yrkar jag för min del bifall till utskottets förevarande framställning.

I detta anförande instämde herrar *Karlsson* i Mo, *Bergman*, *Berglund*, *Hedström* och *Andersson* i Stärte.

Herr Olsson i Kullenbergstorp: Herr talman, mina herrar! Att en utjämning af väghållningsbördan skulle ske för de väghållningsskyldige, som icke utgöra vägunderhållet in natura, därest väghållningsdistrikten gjordes större, så att de omfattade hela länet, kan icke bestridas, men huru skulle det då gå för dem, som utgöra vägunderhållet in natura? Det sades visserligen af en ärad talare, att äfven för dem skulle väghållningsbördan blifva jämnare fördelad, men det är just det som är frågan. Utjämningen skulle ju ske under den förutsättningen att väghållningsbördan trycker ojämnt och den skulle ske så, att man koncentrerar vägunderhållet där, hvarest det nu är tyngst. De, som nu ha att underhålla vägar, där vägunderhållet är jämförelsevis lätt, skulle alltså få underhålla andra längre bort belägna vägar, och det är alldeles klart, att dessa afstånd måste blifva större, när man har hela länet att räkna med och icke blott som nu ett härad. Vi hafva ju också hört här ifrån Norrland, att de väghållningsskyldige där icke äro synnerligen intresserade af, att länet skall utgöra ett enda väghållningsdistrikt.

Jag tror, att om man tänker på, huru vägdeleningen skall blifva inom ett sådant distrikt, som omfattar ett helt län, man skall förstå, att detta skall bli en mycket svår sak. Inom det härad, som jag själf tillhör, ha vi nu hållit på i sexton år med vägdeleningen, och den har gått genom den ena instansen efter den andra; nu i dagarna har Kungl. Maj:ts dom fallit, gående ut på, att vi skola tillträda vägarne i fråga. Men när man får en vägdelening färdig efter sexton års arbete, är den antikverad på åtskilliga punkter. Andra vägar ha måst byggas under tiden, och dessa måste också tagas in. Ja, det är kanske någon möjlighet, att det kan ske i ett väghållningsdistrikt,

som utgöres af ett härad, men beträffande ett distrikt, som omfattar ett helt län, tror jag, att man kan först som sist säga, att de vägar, som nu från början komma in såsom allmänna, nog komma att förbli sådana, men att för öfriga vägar icke någon sådan möjlighet kommer att stå öppen. Men det bör väl icke fastslås en gång för alla hvilka vägar som skola intagas såsom allmänna. Det står nog i väglagen hvilka vägar som skola intagas såsom allmänna, men utgången beror dock på, om man tolkar väglagen liberalt eller strikt, och att man tolkar väglagen olika framgår af det sätt, hvarpå man inom de lika distrikten intagit vägar.

Jag förstår icke heller, hvarför ej en utjämning skulle kunna ske beträffande kostnaderna för vägunderhållet, utan att helalänet blefve ett väghållningsdistrikt. Det är väl icke alldeles omöjligt, att staten kunde bidraga med något mera än hvad nu är fallet till allmänna vägunderhållet, och detta utesluter icke, att de väghållningsdistrikt, som hade de största utgifterna, kunde få mest af statsbidraget. Detta vore också ett sätt att lätta bördan. Jag tillhör själf ett väghållningsdistrikt, som har låga afgifter, men det hindrar icke, att jag anser, att om vi blott fortfarande finge ha häradet såsom väghållningsdistrikt, andra distrikt kunde få litet större bidrag från statens sida än det, vi själfva kunde påräkna.

Hvar och en får väl äfven medgifva, att det aldrig visat sig, att i större väghållningsdistrikt kostnaderna för administrationen blifvit billigare, utan tvärtom ha de blifvit dyrare.

Det har talats här om städerna, och af friherre Palmstierna har äfven framhållits municipalsamhälleernas tryckta ställning. Äfven jag är af den uppfattningen, att municipalsamhällena äro hårdt tryckta af väghållningen, men jag ser icke, att utskottet i sitt betänkande uttalat sig något därom. Jag trodde, att friherre Palmstierna skulle yrkat afslag på utskottets betänkande, hvilket hade varit konsekvent, och begärt en grundlig utredning, huru denna utjämning skulle ske. Ty genom förmiddagens debatt framgår tydligt, att kammaren anser, att staten icke inom öfverskådlig framtid bör öfvertaga vägunderhållet. Därom var voteringen så tydlig, att det icke behöfver råda något tvifvel om denna sak. Vi ha sålunda ett mindre antal utvägar att välja på och få sålunda söka att jämka med hvarandra. Men icke kan det väl vara rätt att landtmännen skola, utan högre statsbidrag än det f. n. utgående, underhålla vägarne alldeles intill stad, municipalsamhälle eller köping. Behöfva då icke invånarne i köpingar och municipalsamhällen, de också, att färdas utom sina egna gränser? Jag tycker, att om man går så långt, att man medgifver städer, köpingar och municipalsamhällen befrielse från vägunderhållskostnaderna, det vore konsekvent, att staten skulle lämna större bidrag till vägunderhållarne på landsbygden, men något sådant har jag icke hört uttalas. Vill man gå den vägen, tror jag, att de, som ha samma åsikt som jag, alldeles icke skulle ha något emot, att municipalsamhällena befriades från vägunderhållsskyldigheten inom väg-

*Angående
vägunderhållet
på landet.
(Forts.)*

*Angående
vägunderhållet
på landet.*
(Forts.)

hållningsdistrikten, ty om så skedde skulle man slippa hvarjehanda kollisioner med dessa samhällen, t. ex. då det gällde underhållet af deras vägar eller gator. Man måste, anser jag, gå konsekvent till väga, och därför tror jag det skulle vara lämpligt, om staten grepe in och lämnade större bidrag till dem, som underhölle vägarna å landsbygden.

Jag kan icke se att det finnes i utskottets betänkande anfördt något skäl, som tyder på, att man tagit frågan så vidsträckt, som jag här omnämnt, och under sådana förhållanden anser jag mig icke kunna yrka bifall till utskottets hemställan.

Jag vill framhålla, att det finnes en näring, som har synnerligen stora skäl att klaga öfver förändringarna i väglagen 1905, nämligen rederinäringen. Jag talar här icke om det egentliga sjöfolket; jag erkänner mycket villigt, att sjömännen som andra medborgare äro skyldiga att bidraga till vägarnes underhåll, men jag anser det vara orättfärdigt att fordra, att ångbåtsbolag, som ha hemortsrätt på landsbygden eller i municipalsamhällen, skola erlägga vägs katt. Så snart ett bolag har hemortsrätt i stad, då slipper det att betala denna skatt, men om det förlagt sin verksamhet till landsbygden, måste det betala den. Bolaget få betala fyr- och båkafigifter, och detta tycker jag kunde vara nog. Visserligen har jag sett åtskilliga båtar på land, men får erkänna, att jag dock aldrig sett dem på landsväg. Jag har därför velat göra mig till tolk för rederinäringen och anhåller, att om en omarbetning af väglagen sker, denna näring må blifva befriad från vägs katten, ty det kan icke med skäl påstås, att rederinäringen har någon direkt nytta af de allmänna vägarne.

På grund af dessa motiv anhåller jag, herr talman, att få yrka afslag på utskottets hemställan.

Herr Nilsson i Skärhus: Af den förda diskussionen har tydligt framgått, att en ändring i skattebördorna med hänsyn till vägunderhållet bör äga rum. När nu utskottet tillstyrkt, att denna fråga bör ställas under Kungl. Maj:ts pröfning, hyser jag den förhoppningen, att, om den kommer till Kungl. Maj:t, den blir både välvilligt och rättvist behandlad, så att när den återkommer till Riksdagen, Riksdagen skall taga den i förnyad pröfning, och då är mitt hopp, att en skatteutjämning kommer att äga rum. På grund af dessa skäl yrkar jag bifall till utskottets förslag.

Herr Åkerlund: Herr talman! Så vidt jag kunde fatta en föregående talare rätt, förmodade han, att utskottets mening skulle vara att äfven förlägga naturaunderhållet till landstingsområdena, men detta är långt ifrån fallet. Man har i stället tänkt sig, att naturaunderhållet skulle fördelas på små områden, så att de olägenheter, som förefinnas i mellersta, norra och kanske södra Sverige och som ligga däri, att afståndet mellan hemmet och det väg-

stycke, som skall underhållas, äro vida mera betungande än själfva vägunderhållet, till väsentlig del skulle komma att försvinna. Den tanke, som här uttalats, nämligen att naturaunderhållet skulle ombesörjas af landstingsområdet som enhet, har aldrig varit utskottets. Jag har blott velat nämna detta.

*Angående
vägunderhållet
på landet.
(Forts.)*

Herr Bogren: Herr talman! Enär jag helt och hållet instämmer i det slut, hvartill utskottet kommit, hade jag ej ämnat yttra mig i frågan; men det är ett par talare, som fällt yttranden, hvilka uppkallat mig.

Grefve Hamilton framhöll icke en gång utan flera gånger, att vägtungan uteslutande hvilade på jordbruket. Han tar, synes mig, icke i betraktande — eller åtminstone alldeles för litet — den tunga, som hvilar på inkomst af arbete och lön. Dessa inkomsttagare ha sannerligen en tunga, som är så stor, att den rent af kan kallas orättfärdig. Eller hvad säger grefve Hamilton om, att en liten banvakt får af sin ringa lön betala 14 till 17 kronor för vägunderhållet? Jag anser, att grefve Hamilton bort göra rättvisa äfven åt dessa personer och påvisat, att dessa bördor trycka lika tungt eller kanske tyngre på inkomsttagare än på jordbrukare.

För förslaget att väghållningsdistrikten skulle utvidgas och sammanfalla med landstingsområdena torde tala den stora divergens, som är rådande i utdebiteringen inom vägdistrikt, tillhörande samma län. I ett vägdistrikt kan utdebiteringen vara 18 öre per fyrk och i ett annat 43 öre per fyrk, allt i samma län. Så förhåller det sig i det län, jag tillhör. Herr Olsson i Kullenbergstorp nämnde, att rederinäringen borde fritagas från skatten till vägunderhållsbesväret, men sjömännen ansåg han kunde fortfarande betala. Jag vill fråga den ärade talaren: dessa ångbåtsbolag, som nu ha sin hemortsrätt på landsbygden, måste väl dock behöfva en brygga vid land, där deras båtar lägga till, och kanske äfven för att frakta varor till och från bryggan? Eller äro de helt och hållet oberoende af vägar? Om de äro alldeles oberoende af varufrakten, så kunde det möjligen vara rättvist, att de blefve befriade från vägskatten, men jag tror, knappast, att de i allmänhet äro oberoende af frakten, och i så fall måste äfven de bidra till vägskatten. Jag finner därför det påstående, som herr Olsson fällde ganska egendomligt, nämligen att sjömännen skulle betala skatten men icke rederibolagen. Jag tror tvärt om, att det kanske bör vara redarne, som i första rummet skola betala.

Herr talman, jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr Persson i Tällberg: Herr talman! Det har ju redan alldeles för mycket talats i denna fråga. Men jag har konstaterat, icke blott att stads- och landtrepresentanter befinna sig på olika vägar, utan att detta också gäller landtrepresentanterna sins emellan. För min ringa del får jag säga, att om vi bifölle utskottets förevarande förslag, vi då skulle komma in på en villoväg. Man har sagt, att

Angående
vägunderhållet
på landet.
(Forts.)

bördorna skulle utjämnas, om distrikten blefve större, och herr Widén framhöll detta såsom själfklart. Men jag fruktar, att en sådan utjämning skulle bli en utjämning på papperet och vid utdebiteringen. Men huru skulle den te sig i verkligheten? Jag tror, att vi då skulle få vägbördan under en form, mer tryckande än eljest. Det är tydligt, att om vi finge ett så stort vägdistrikt som hela länet, representanterna för de norra delarne af länet skulle ha föga intresse af vägarne i länets södra del, och tvärt om, hvaraf oupphörliga slitningar skulle komma att uppstå med det resultat, att det skulle bli svårt att få nya vägar i mån som de behöfdes inom orten; och det skulle till och med kunna sättas i fråga, om vi finge behålla de vägar, som vi redan ha indelade till allmänt underhåll. Och hvad skulle följderna häraf bli, mina herrar? Jo, följderna skulle bli, att man finge underhålla dessa enskilda vägar utan bidrag af staten, och hade vi icke då, vulgärt uttryckt, kommit ur askan i elden. Jag tror dessutom, att de flesta skulle förlora på en sådan sakernas ordning, hvarjämte jag icke vet, huru herrarne tänkt sig att ordna denna sak organisatoriskt och huru den representation skulle sammansättas, som skulle representera ett sådant vägdistrikt. Det skulle bli en hel omläggning af allt med nya, stora förvaltningskostnader. Jag tror sålunda, att det är klokast att afslå såväl motionärernas som utskottets förslag, hvarför jag, herr talman, skall förena mig med dem, som yrkat afslag på utskottets hemställan.

Häruti instämde herrar *Hansson, Åslund, Söderberg* i Hobbarn, *Olsson* i Älfaldsåsen och *Ström* i Transtrand.

Grefve Hamilton: Herr talman! Jag nödgas tillbakavisa den kanske mest orättvisa beskyllning, som någonsin riktats mot mig i kammaren, och den kan endast förklaras af att talaren icke läst min motion och icke åhört dagens debatt. Jag har under denna debatt talat om landsortsbefolkningen, och jag framhöll särskildt som exempel, huru en skollärare måste betala 50 kronor af sin lilla lön för vägunderhållet. Har herr Bogren icke hört, icke följt med, då jag talade om de små inkomsttagarne? Jag har tacksamhetskrifvelser från åtskilliga af dem från hela landet, som jag erhöi i fjol på grund af mitt uppträdande i Första Kammaren i denna fråga, och äfven i år har jag erhållit sådana. Jag tror, att herr Bogren misstär sig fullständigt härvidlag. Skulle staten öfvertaga vägunderhållet, så skulle lättnader beredas icke endast för jordbrukare utan äfven för inkomsttagare på landsbygden.

Herr Olsson i Kullenbergstorp: Herr talman! En föregående talare, herr Bogren, har haft en del invändningar att göra mot mitt yttrande, att rederinärningen på landsbygden, men icke sjömännen, borde befrias från vägs-katten; han framhöll att dessa bolags båtar ju alltid behöfva en brygga att lägga till vid. Men jag vill säga, att

sådana bryggor behövas också för städernas fartyg, men där betala redarne icke någon vägskatt. För öfrigt har sjöfartsnäringen som sådan högre skatter till det allmänna än kanske någon annan näring, och då synes det mig rimligt, om de kunde slippa vägskatten. Detta är hvad jag har att svara på de af herr Bogren framställda anmärkningarna.

*Angående
vägunderhållet
på landet.
(Forts.)*

Öfverläggningen var härmed slutad. Herr talmannen gaf propositioner först på bifall till utskottets hemställan och vidare på afslag å densamma, samt förklarade herr talmannen sig anse den förstnämnda propositionen vara med öfvervägande ja godkänd. Votering begärdes emellertid, i anledning hvaraf nu uppsattes, justerades och anslogs denna voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller sammansatta stats- och lagutskottets hemställan i punkten II mom. a) af utskottets förvarande utlåtande n:o 4, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren afslagit utskottets berörda hemställan.

Omröstningen utvisade 86 ja men 110 nej, hvadan kammaren afslagit utskottets hemställan.

Efter föredragning af *mom. b)* yttrade

Herr Olsson i Fläbro: Herr talman! I sitt anförande på förmiddagen utvecklade herr Carl Persson de skäl, som tala mot att nu skriva till Kungl. Maj:t med begäran om utredning och förslag till lindring i väghållningsbördan för »annan fastighet» samt för inkomst. Då jag för min del finner dessa skäl öfvertygande, och jag därjämte anser det vara väl tidigt att nu påyrka ändring i en bestämmelse, som tillämpats i blott ett par, tre år, så tar jag mig, herr talman, friheten att yrka afslag på det föredragna momentet.

Herr Åkerlund: Herr talman! Den, som varit med om taxeringar, har nog kommit till den uppfattningen, att så kallad annan fastighet i regel är ganska obehörigt uppskattad. Man är ofta skyldig att taga brandförsäkringsvärdet och lägga det till grund för taxeringen af bostaden, hvartill kommer täppland och dylikt. Det kan icke vara riktigt, att en person, som äger en stuga, värd 1,000 kronor — i regel är den nog icke värd mera än 700 eller 800 kronor, då brand-

Angående
vägunderhållet
på landet.
(Forts.)

försäkringsvärdet plägar vara högt upptaget — skall deltaga i vägunderhållet till relativt lika högt belopp som de, som mest begagna vägen. Likaså är förhållandet med de små inkomsterna. Man klagar öfver, att befolkningen drager in till städerna. Men vill man, att de fortfarande skola bo kvar på landsbygden då bör man tillse, att deras små inkomster icke beskattas på detta sätt. Detta kan icke vara välgörande för samhället. Jag tror, att om man modererar sig och medgifver det rättvisa i att de, som begagna vägarna, böra i främsta rummet underhålla desamma, man då skall vinna större fördelar både för sig själf och respektive väghållningsdistrikt.

Jag yrkar fortfarande bifall till utskottets förslag.

Herr Persson i Stallerhult: Herr talman! Oaktadt jag på förmiddagen äfven yttrade mig om denna punkt, har jag nu begärt ordet för att få säga några ord.

Herrar Lindblad och August Pettersson i Första Kammaren föreslå en förändring i grunderna för vägfyrktalssättningen. Enligt herr Lindblads motion skulle momenten c) och d) i § 59 angående väghållningsbesvärets utgörande på landsbygden erhålla följande lydelse:

»c) att frälseränta samt annan fastighet påföres en vägfyrk för hvarje 200 kronor af taxeringsvärdet, samt

d) att inkomst påföres en vägfyrk för hvarje trettio kronor af den beskattningsbara andelen däraf,

dock med iakttagande att hvad som ej uppgår till hel vägfyrk bortfaller och i fråga om c) och d) att för den, hvars inkomst enligt inkomstskatteförordningen ej uppgår till 2,000 kronor, vägfyrktalet minskas till hälften för inkomstbeloppet, äfvensom för annan fastighet, då dess taxeringsvärde ej öfverstiger 5,000 kronor.»

Nu har utskottet utredt dessa frågor och stannat vid den hemställan, som innehålles i dessa moment. Jag för min del kan icke annat än instämma i det yrkande på afslag, som gjorts. Jag tror, att man icke så hastigt bör ändra den lag, som genom 1905 års riksdagsbeslut tillkom. Det är att märka att för dessa skatteobjekt, annan fastighet och inkomst, ha beredts ganska stora reduktioner i afseende på skyldigheten att deltaga i detta besvär. Jag skall hålla mig till de siffror, som angifvas i motionen — utskottet har icke nämnt dem, utan talat i allmänna ordalag. För en inkomst på högst 2,000 kronor skulle enligt motionärens förslag vägfyrktalet minskas till hälften, och det är klart, att om Riksdagen ginge in härpå, detta skulle innehållas i det skrifvelseförslag, som därefter komme att föreslås. Huru ställer det sig då för en sådan inkomst i detta fall? Enligt nuvarande lag beräknas för densamma vägfyrktalet till 66 fyrk. Gå vi nu öfver till »annan fastighet», måste den för en beräknad inkomst af 2,000 kronor vara upptaxerad till 40,000 kronor; en sådan fastighet får 200 vägfyrk. En jordbruksfastighet, som beräknas lämna en afkastning af 2,000 kronors värde, har ett taxeringsvärde af

33,700 kronor; den får 337 vägfyck. Sålunda får jordbruksfastighetsinnehafvare deltaga fem gånger mer i denna utgift än kapitalisten, och innehafvaren af »annan fastighet» tre gånger mera än kapitalisten, då ju en ränteinkomst af 2,000 kronor motsvarar ett kapital af 40,000 kronor.

Nu säger man, att man vill gå ännu längre i fråga om denna lindring, ända till hälften af bördan. Jag tror det ej är möjligt. Vidare finnas, säger man, små lönetagare, för hvilka man måste lindra mer, än lagen nu medgifver. Det må så vara, att det kan finnas vissa slags inkomster, som borde få lindring, hvilket jag ej vill förneka, men när Riksdagen år från år genom motionärer i denna och möjligtvis äfven i Första Kammaren uttalat en önskan om ändring af lagen, och denna år 1905 ändrats till sin nuvarande lydelse, undrar jag, om det är lämpligt att nu gå tillbaka till det gamla och kanske ännu längre.

Jag skall hålla mig till en löntagare; jag kan då gärna välja en inkomst af 1,000 kronor. Om dessa 1,000 kronor äro beskattningsbara, så har ju enligt nu gällande bestämmelser löntagaren ett bevillningsfritt afdrag på 450 kronor. Då återstår alltså 550 kronor, mot hvilken summa svara 18 vägfyck. Om jag tar en jordbruksfastighet, som inbringar 1,000 kronor, hur många fyck får den? Jo, 167; således 9 gånger mer än denne löntagare. Och går jag till »annan fastighet», får en sådan, som inbringar 1,000 kronor, 100 fyck, således 5 gånger mer än ägare af kapital eller en löntagare. Jag kan ej se att här förebragts skäl för att nu ändra detta.

Går jag till Kungl. Maj:ts proposition af år 1905, som var föranledd af upprepade framställningar af Andra Kammaren om ändring af vägfycktalet för frälseränta och annan fastighet från, som det då var, 400 kronor till nu gällande 200 kronor af inkomstens beskattningsbara andel, finner jag, att, sedan flera myndigheter, däribland kammarkollegium yttrat sig, Kungl. Maj:t säger, att han anser detta steg i fråga om lindring ej vara för stort, då det gäller »annan fastighet» och frälseränta. Föredragande statsrådet yttrar i denna fråga angående andra skatteföremål, som förut varit befriade, att det icke funnes fog för att låta lön- och pensionstagare intaga undantagsställning. Samma statsråd yttrar bl. a.: »det synes mig nämligen ej kunna med sanning sägas, att icke tjänstemän och med dem likställda andra sådana inkomsttagare, som här afses, draga till och med direkt nytta af de allmänna vägarna, måhända i lika hög grad som exempelvis kapitalister, hvilka redan nu få till vägunderhållet bidraga.» Sedan säger statsrådet i propositionen helt kort: »Beträffande de i § 6 mom. d) punkterna 1:o)—3:o) omförmälda inkomstslag — inkomst af kanal, järnväg och annan farväg, inkomst af skeppsrederi och sjöfart samt inkomst genom aflöning m. m. — hvilka hittills varit befriade från deltagande i väghållningsskyldigheter, men nu föreslagits skola däri deltaga, har jag icke funnit skäl ifrågasätta någon billigare beräkningsgrund för vägfycktalets

*Angående
vägunderhållet
på landet.*
(Forts.)

Angående
vägunderhållet
på landet.
(Forts.)

sättningen än som gäller för annan inkomst, eller en vägfyrc för hvarje 30 kronor af inkomstens beskattningsbara andel. Denna proportion, sex gånger mindre än för jordbruksfastighet, torde väl nämligen få anses så lindrig som skäligen kan begäras.»

Det är orsaken till att 1905 års af Riksdagen godkända ändringar kommo till. Är det möjligt, att det nu föreligger tillräckligt starka skäl för att den lag, som då skrefs och sedan 1906 gäller, skall ändras så kort tid därefter?

Jag ber, herr talman att få yrka afslag på utskottets hemställan i det föredragna momentet.

Häruti instämde herrar *Persson* i Tällberg, *Söderberg* i Hobborn, *Olsson* i Älfdalsåsen, *Canell*, *Igel*, *Johanson* i Mossebo, *Olsson* i See, *Ericsson* i Vallsta, *Hansson*, *Andersson* i Stårte, *Ersson*, *Nilsson* i Skärhus, *Juhlin*, *Sjöberg*, *Danielsson*, *Cervin* och *Sandquist*.

Herr Zetterstrand: Herr talman! Den nu föreliggande punkten är ju ej så mycket en vägfråga som fastmer en billighetsfråga. Förslag i ämnet ha väckts af herr Lindblad och prosten Pettersson, båda i Första Kammaren. Då det gäller ett förslag, som kommer från dylikt håll och afser lindring för de mindre bemedlade, är det ej underligt, om utskottet anser sig böra taga det under allvarligt öfvervägande. Jag medger då, att mycket starka skäl kunna anföras såväl mot som för förslaget. De siffror, herr Carl Persson uppgaf, äro riktiga, men det finns också andra siffror, som tala olika språk och återfinnas på sid. 22 i utlåtandet. Ser man på dem, kommer man underfund med, att ingen vägskatt på jordbruksfastighet exempelvis inom Norrbottens län går upp till högre än 54 öre per fyrk, då däremot vägskatten för öfriga beskattningsföremål, d. v. s. sådana, hvarom nu är fråga, i samma län uppgår ända till 1: 45 per fyrk. Vi ha nu icke inom utskottet ansett oss kunna sluta oss till de siffror, som föreslagits af motionärerna, ty det kan mycket väl hända, att ett bifall till deras förslag skulle gått för långt. Men vi ha trott, att i alla fall med hänsyn till af mig angifna siffror och hvad för öfrigt förekommit, det kunde vara skäl att äfven taga denna fråga under öfvervägande. Det är på den grund vi hemställa, att Kungl. Maj:t måtte se till, huruvida något i detta fall kunde åtgöras.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Olsson i Kullenbergstorp: Herr talman! Efter utfallet af den senaste voteringen och med hänsyn till att den lindring, som föreslagits beträffande denna paragraf, ej träffar så många som rimligtvis borde träffas, synes det mig ej heller lönt att hålla på densamma. Det kan starkt ifrågasättas, huruvida bostadshus skall som annan fastighet beräknas till lika högt vägunderhåll som t. ex. en fabrik. Man kan ifrågasätta, om man skall gå in på en förändring utan att fästa särskildt afseende vid sådana punkter som t. ex. om vägskatten

för fabriker borde höjas, men däremot för bostadshus sänkas, hvilket vore rättvist och gagneligt för småfolket.

Det synes också, som om de andra i utsikt ställda lindringarna, t. ex. för municipalsamhällen, vore beroende på, huruvida staten ville lämna ökad bidrag till vägunderhållet. Något sådant är emellertid ej här antydt, och det synes mig, att hufvudmomentet äfven i detta afseende fallit. Jag skall därför taga mig friheten att yrka afslag äfven på den nu föredragna punkten.

*Angående
vägunderhållet
på landet.*

(Forts.)

Härmed blef öfverläggningen förklarad afslutad. Efter af herr talmannen framställda propositioner å de därunder gjorda yrkandena afslög kammaren utskottets hemställan.

Sedan *mom. c)* upplästs, begärdes ordet af

Herr Gripenstedt: Herr talman! När jag för en stund sedan hade ordet, framhöll jag det sammanhang, som utskottets förslag under moment a) efter mitt förmenande hade med förslaget under *mom. c)*, och på samma gång jag yrkade bifall till det förstnämnda momentet, tillade jag, att jag framdeles ämnade yrka bifall till det sistnämnda. Nu har emellertid utskottets hemställan under *mom. a)* afslagits, och jag finner därför den förutsättning hafva bortfallit, under hvilken jag skulle yrka bifall till föreliggande förslag. Jag får därför yrka afslag på utskottets hemställan under *mom. c)*.

Herr Lundell: Herr talman! Den här frågan har ej något sammanhang med den föregående; det är en helt fristående fråga. Det är orimligt att biträda, hvad som nu gäller i fråga om utdebitering af de medel, som äro afsedda till underhåll af vägarna. Det är ju nu så, att samma belopp, som utgår af jordbruksfastighetsfyrkarna, skola ovillkorligen debiteras på alla andra fyrkar, oafsedt om det behöfs eller ej. Det är ett sätt, som ej existerar inom några andra kommunala områden i fråga om utdebitering. Det är ungefär det-samma som att man beträffande de kommunala utskylderna skulle säga: »Vi skola ovillkorligen utdebitera fem kronor för hvarje person af kommunens befolkning, äfven om det ej skulle behövas; sedan få vi spekulera ut hur vi skola använda penningarna. Så och så mycket måste vi dock ovillkorligen under alla omständigheter utdebitera.» Så är det äfven här. Man är tvungen att debitera ut t. ex. 20 öre på vägfyrk, vare sig det behöfs eller icke, och sedan får man lägga penningarna i en vägkassa, där de ej gå åt. I sådana kassor skola penningar hopas på längre eller kortare tid; kan man möjligen finna ut ett sätt att använda dem, så är det väl; kan man icke få användning för penningarna, läggas de i hög. Nu är det så, att, om man ej toge ut så stora skatter af öfriga beskattningsföremål, utan precis hvad som behöfdes för vägdistriktet, skulle man både minska skatten för dem, som ej äro väghållare, och kunna göra utdelning

Angående
vägunderhållet
på landet.
(Forts.)

af penningar till dem som hålla vägarna. Jag har demonstrerat förhållandet i ett sådant väghållningsdistrikt, där man nu måste debitera ut 20 $\frac{1}{2}$ öre för hvarje vägfyrk och har ungefär fem öre kvar per fyrk, som ej behövas utan kvarstannar i vägkassan. Om man skulle debitera ut endast hvad som behöfdes, blefve det ungefär 14,6 öre på hvar vägfyrk i stället. De beskattningsföremål, som ej utgöra vägunderhållet, finge då sin skatt minskad med 6 öre per fyrk, och de som utgjorde vägunderhållet in natura, skulle få en utdelning af 6 öre på hvar och en af sina vägfyrkar. Det skulle vara en fördel för alla, men skada för ingen. Jag tror, att man då ej skulle hopa penningar i vägkassorna, som nu sker. Jag kan ej finna annat än att vi böra vidtaga den förändringen i beskattningssättet, oafsedt om man ej gör andra förändringar; och jag anser att det skulle medföra fördelar för många personer, som nu klaga öfver hög vägskatt. Genom en sådan anordning kunde en nedsättning åstadkommas, utan att det skulle bli förhöjning för någon. I detta hänseende kan jag ej finna annat, än att alla skäl tala för ett bifall till utskottets hemställan, äfven om ej så varit fallet i de öfriga punkterna. Jag ber sålunda, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Med herr Lundell förenade sig herr *Jonsson* i Gumboda.

Grefve *Hamilton*: Herr talman! Jag tror, att herr *Gripenstedt* fullständigt misstar sig, då han säger, att detta spörsmål är beroende på andra, som redan afgjorts. Nej, det är ett fullständigt fristående spörsmål. Enligt nu gällande lagstiftning skall för öfriga beskattningsföremål, d. v. s. inkomst af kapital och arbete o. d., utdebiteras per vägfyrk minst lika mycket som gäller för de s. k. inaturafyrkarna, äfven om beloppen ej äro af behofvet påkallade. Detta har haft till följd, att, oaktadt det ej varit behöfligt, man varit tvungen att på grund af lagen utdebitera stora belopp på inkomsttagarne, och äfven haft till följd, att onödigt stora belopp samlats i kassor inom de distrikt, där det finns ett stort antal skatteobjekt, som ej äro jordbruksfastigheter. Ja, det har gått så långt, att inom vissa distrikt man för att ej få allt för stora kassor slösat med medlen i den grad, att, enligt hvad jag hört berättas — jag kan dock ej säga det med säkerhet — skulle inom ett vägdistrikt hafva beslutats anlägga elektrisk belysning på en del af vägarna, hvilket naturligtvis är en galenskap. Det vore gifvetvis en ganska stor lättnad inom åtskilliga distrikt för de s. k. inkomstfyrkarna, om en förändring i lagen härutinnan blefve gjord. Jag anhåller därför, herr talman, att få yrka bifall till punkt c) i utskottets förslag.

Herr *Eriksson* i Grängesberg instämde häruti.

Herr *Wiklund*: Herr talman! Jag kan för min del icke förstå att herr *Gripenstedt* har rätt, då han påstår, att med den utgång frå-

gan fått i mom. a) därmed skulle med nödvändighet följa, att äfven mom. c) skulle afslås.

Om man skall komma ifrån denna tvångsuttaxering eller ifrån att behöfva uttaxera mera än som behöfves för det årliga underhållet af vägarna, måste ju en ändring i nu gällande väglag ske. Alla torde vi väl vara eniga därom, att denna tvångsuttaxering bör upphöra, och därför finner jag, att kammaren gör klokast i att bifalla denna utskottets hemställan i mom. c).

Jag yrkar därför bifall till utskottets hemställan.

I detta anförande instämde herr *Lindberg*.

Herr Gripenstedt: Herr talman! Grefve Hamilton förebrådde alldeles nyss en representant på vestgötabanken för att han ej med uppmärksamhet hört på hvad grefve Hamilton anför. Jag skulle måhända kunna göra min ärade vän grefve Hamilton samma förebråelse. Han måtte ej hafva hört hvad jag först yttrade; knappast herr Wiklund heller. Jag vill visst icke påstå, att det icke kan finnas andra skäl för ett bifall till moment c); men det skäl, jag åberopade härför, ställde jag i sammanhang med mom. a), och när detta moment afslogs, förföll för mig också anledningen att yrka bifall till det nu föreliggande förslaget. Om eljest öfvervägande skäl tala för antagande enbart af detta förslag, därom vill jag nu ej yttra mig.

Herr Åkerlund: Herr talman! Jag vill endast säga några ord angående dessa stora vägkassar. En ledamot af utskottet omtalade, att han i ersättning för vintervägsunderhåll hade haft 25 kronor om året och att detta belopp var fullt tillräckligt. En vacker dag blef han för samma arbete tilldelad 400 kronor, hvilka han naturligtvis med nöje mottog. Här visste man sig synbarligen ingen råd att blifva af med den rikliga vägkassan. Detta visar, att det inom distrikt finnes onödigt utdebitering, som ej bör ifrågakomma.

Jag anhåller, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Olsson i Kullenbergstorp: Herr talman! Då väglagen kommer att ändras, komma helt säkert de nuvarande bestämmelserna angående municipalsamhällets skyldighet att deltaga i vägunderhållet också att ändras, antingen de vilja det eller icke. Det synes mig ej vara någon synnerligt stor fara för handen med de nuvarande bestämmelserna om utdebitering, utan jag anser, att ändring härutinnan kan anstå, till dess väglagen blir ändrad äfven i andra punkter. Jag vill härmed ej hafva sagt, att icke den ändring, som här förordas, kunde vara bra, men det är ej så omöjligt att reda sig med de nuvarande bestämmelserna och likväl undgå slöseri med kassorna, ty det ha vi gjort i det distrikt jag tillhör. Det synes mig alltså föreligga allt för små skäl till att nu göra ändring härvidlag i väglagen, och då så många talare här framhållit, att många hithörande saker

Angående
vägunderhållet
på landet.
(Forts.)

Angående
vägunderhållet
på landet.
(Forts.)

behöfva ändras, lär det väl knappast löna sig att göra ändring endast i en punkt.

På denna grund ber jag att få yrka afslag på det föredragna momentet.

Grefve Hamilton: Herr talman! Om jag missförstod herr Gripenstedt, må det vara mig förlåtet, eftersom jag icke var ensam därom, utan äfven de följande talarne hade samma uppfattning som jag. Jag förstår ej förhållandet mellan punkt a) och c). Utskottet framhåller i sin motivering, att om förändringen under punkt a) af detta moment ifrågasättes, så kan det väl anses, att beslutet i punkt c) vore ännu mer af behofvet påkalladt. Jag förstår ej heller, att min aktade kamrat på skånebänken tror, att just beträffande vägunderhållet i hans distrikt denna lagändring icke skulle vara mer nödvändig än i andra distrikt, ty enligt hvad jag har fått höra från ganska autentiskt håll är förhållandet det, att i detta distrikt på grund af de stora fabriker, som där finnas, så mycket vägunderhållsmedel inflyta, att man kunde dela ut en del af dem, och att utdelning sker t. o. m. till jordbrukare för deras vägunderhåll. Nu vill jag icke säga, att detta är olagligt, men det är dock icke som det borde vara. Det vore enligt min uppfattning angenämt för vägstyrelsen i hans distrikt, att denna lagändring ginge igenom.

Herr Olsson i Kullenbergstorp: Herr talman! Såvidt jag kan förstå, är det hvarken angenämt eller oangenämt om en ändring åstadkommes, ty i praktiken gör detta ju detsamma. Men att det skulle vara olagligt, som vi tillvägagått i vårt väghållningsdistrikt, det hörde jag ej den föregående talaren påstå.

Vi ha i många år haft till ordförande en kronofogde, som anses vara en styf jurist, och han kan kanske bedöma lagligheten af dessa åtgöranden fullt lika bra som den föregående ärade talaren. Herr talman, jag vidhåller mitt yrkande.

Herr Lundell: Herr talman! Jag kan ej finna annat än att detta är en reform, som gagnar många, men skadar ingen, och som Riksdagen borde taga ju förr desto hellre. Ty frågan kan tagas alldeles fristående och blifva till gagn för många väghållningsdistrikt och dess vägskattebetalare.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats afslutad, framställde herr talmannen propositioner först på bifall till utskottets hemställan och vidare på afslag därå, och fann herr talmannen den förstnämnda propositionen vara med öfvervägande ja godkänd. Som votering emellertid begärdes, blef nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller sammansatta stats- och

lagutskottets hemställan i punkten II mom. c) af utskottets förvarande utlåtande n:o 4, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren afslagit utskottets berörda hemställan.

Omröstningen utvisade 126 ja mot 71 nej, och hade kammaren alltså bifallit utskottets hemställan.

§ 2.

Herr statsrådet *Hederstierna* aflämnade Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse af 6, 7 och 8 §§ i lagen den 18 april 1884 angående tillsyn å förmyndares förvaltning af omnydigs egendom m. m.

Den kungl. propositionen bordlades på begäran.

§ 3.

Å föredragningslistan fanns härefter upptaget bevillningsutskottets betänkande, n:o 22, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af 1 § i förordningen angående beskattning af socker m. m.

*Om
ändrad lydelse
af 1 § i förord-
ningen angående
beskattning af socker
m. m.*

I en inom Andra Kammaren väckt, till bevillningsutskottet hänvisad motion, n:o 173, hade herr *Christiernson* jämte tre andra af kammarens ledamöter hemställt, att Riksdagen måtte *dels* antaga följande förslag till

Förordning angående ändrad lydelse af 1 § i förordningen den 11 oktober 1907 angående beskattning af socker.

1. För allt socker, som inom riket tillverkas eller dit införes, skall, på sätt i denna förordning närmare bestämmes, vid sockrets utlämnande till fritt bruk erläggas skatt med 16 öre för hvarje kilogram. För det socker, som tillverkas vid de redan anlagda råsockerfabrikerna i Östergötland och Västergötland och utlämnas till fritt bruk antingen omedelbart från samma fabriker eller från raffinaderiet i Lidköping efter där verkställd raffinering, utgår dock skatten under tiden till utgången af augusti månad år 1910 med 13 öre samt under tiden från och med den 1 september sam-

Om ma år till utgången af augusti månad 1912 med 15 öre, allt för
 ändrad lydelse ett kilogram räknadt; ägande Kungl. Maj:t att meddela behöfliga
 af 1 § i förord- kontrollföreskrifter.
 ningen angående beskattning af socker enligt tulltaxan.

För socker, som till riket införes, skall därjämte erläggas tull enligt tulltaxan.

2. Till socker räknas ej honung, stärkelsesocker (glykos) och
 maltsocker (maltos) samt ej heller sirup eller melass, i hvilka
 sockerhalten är mindre än sjuttio procent af torrs substansens vikt.

Sockethalten utrönes genom direkt polarisation, därest icke
 kontroll- och justeringsstyrelsen på framställning af tillverkaren
 förordnar, att sockerhalten skall bestämmas genom fullständigare
 kemisk analys.

3. För socker, som enligt de föreskrifter, Kungl. Maj:t vill
 meddela, gjorts till förtäring af människor obrukbart (denaturerats),
 erlægges ej skatt;

dels förklara, att den ändrade lydelsen af berörda författnings-
 rum skulle träda i kraft från och med den dag, som af Kungl.
 Maj:t bestämdes;

dels ock besluta,

att tullsatserna å nedannämnda slag af socker från och med
 sistberörda dag skulle utgöra följande belopp, nämligen

å socker, raffineradt, alla slag, såsom topp-, kandi- och kak-
 samt krossadt eller pulveriseradt socker, 10 öre för kilogram;

å socker, oraffineradt, till färgen icke mörkare än n:o 18 af
 den i världshandeln gällande holländska standard, likaledes 10 öre
 för kilogram;

å socker, till färgen mörkare än samma standardnummer, äfven
 om varan inkommer i upplöst eller flytande tillstånd, 6 öre för
 kilogram;

att från och med samma dag den i § 9 i underrättelser om
 hvad vid tulltaxans tillämpning iakttagas bör under vissa villkor
 medgifna restitution af tullmedlen vid utförsel sjöledes från stapel-
 stad af raffineradt socker, topp-, kandi- och kak-, hvilket tillver-
 kades inom riket af utländskt råämne, skulle utgå med 7 öre för
 kilogram sådant socker; samt

att de i tulltaxan bestämda tilläggsafgifter till nu gällande
 tullsatser å vissa slag af socker, som tillverkats i vissa där sär-
 skildt angifna länder, skulle tilläggas nyss angifna tullsatser.

Utskottet hemställde, att förevarande motion, n:o 173, icke
 måtte vinna Riksdagens bifall.

Reservationer hade emellertid afgifvits af:

herrar *Karlsson* i Göteborg, *Jansson* i Krakerud, *Bromée* i Bill-
 sta, *Berg* i Göteborg, *Almqvist*, *Schotte*, *Röing* och *Söderberg* i Hob-
 born beträffande motiveringen; samt

herrar *Branting* och *Kvarnzelius*, hvilka ansett, att utskottet bort hemställa, att Riksdagen måtte besluta

dels att tullsatserna å nedannämnda slag af socker skulle utgöra följande belopp, nämligen:

å socker, raffineradt, alla slag, såsom topp-, kandi- och kak- samt krossadt eller pulveriseradt socker, 13 öre för kilogram;

å socker, oraffineradt, till färgen icke mörkare än n:o 18 af den i världshandeln gällande holländska standard, likaledes 13 öre för kilogram;

å socker, oraffineradt, till färgen mörkare än samma standardnummer, äfven om varan inkomme i upplöst eller flytande tillstånd, 8 öre för kilogram;

dels ock att restitutionsbeloppet enligt § 9 i underrättelser om hvad vid tulltaxans tillämpning iakttagas bör måtte ändras i öfverensstämmelse härmed.

Sedan utskottets hemställan föredragits, lämnades ordet till

Herr *Karlsson* i Göteborg, som anförde: Herr talman, mina herrar. Det förefaller mig, som om det skulle vara nödvändigt för denna frågas riktiga bedömande att göra en liten rekapitulation af hvad som förekommit vid föregående års riksdag med afseende på sockerbeskattningen.

Som säkerligen kammaren erinrar sig var det då så, som det ofta är, att det behöfdes pengar till ökade utgifter för statsverkets behof, och Kungl. Maj:t ansåg med allt skäl lämpligt, att man tog något af de belopp som behöfdes från sockerindustrien. Skatten för sockret utgick förut med 13 öre, under det tullsatsen var 17 öre. Kungl. Maj:t föreslog då, att skatten skulle höjas med 3 öre, men på det att icke denna skattebörd skulle kunna af industrien vältras öfver på den konsumerande allmänheten, så föreslogs samtidigt en sänkning af tullen med ett motsvarande belopp nämligen 3 öre. Kungl. Maj:t föreslog alltså då, att skatten skulle höjas till 16 öre och tullen sänkas till 14 öre.

Emellertid torde nog kammaren erinra sig det motstånd, som detta väckte hos dem som det framför allt gällde att beskatta, och det uppstod en rörelse äfven bland betodlarna på grund af att industrien ville, att betodlarna skulle betala en del af denna skatt. Det gick så långt, att betodlarna hotade med betstrejk, och med insikt af hvad det skulle betyda, ifall denna stora industri i våra sydligaste provinser skulle komma att i någon större mån indragas, var det gifvetvis af stor vikt, att åtgärder träffades, så att fred mellan betodlarna och industrien kunde bli sluten. Under detta tryck gick Riksdagen verkligen med på en modifikation af hvad Kungl. Maj:t föreslagit, en modifikation på så sätt, att man visserligen beslöt, att samma skatt och samma tullsatser skulle bestämmas, som Kungl. Maj:t föreslagit, men gaf industrien och jordbruket en frist med

*Om
ändrad lydelse
af 1 § i förord-
ningen angående
beskattning af socker
m. m.
(Forts.)*

Om
ändrad lydelse
af 1 § i förord-
ningen angä-
ende beskatt-
ning af socker-
m. m.

(Forts.)

dessa tull- och skattesatsers fulla ikraftträdande. Beslutet inne-
bar nämligen att skatten skulle höjas med endast 2 öre, och detta
först den 1 januari detta år, under det att tullen skulle sänkas med mot-
svarande 2 öre vid samma tid. Därmed skulle industrien och jord-
bruket, jag tillägger det igen, få åtnjuta en sådan frist, att ytterligare
sänkning af $\frac{1}{2}$ öre icke skulle inträda, förrän den 1 januari 1912 och
det sista $\frac{1}{2}$ -öret 1 januari 1913. Då Riksdagen fattade detta be-
slut, skedde det under den förutsättningen, att idkarne af sockerindu-
strien icke genom någon af Riksdagens beslut i frågan orsakad för-
ändring i sockerpriset skulle förtaga den afsedda verkan af den ifråga-
satta skattestegringen. Riksdagen hade väl därmed, förefaller det
mig, sagt ifrån, att Riksdagen icke skulle komma att tåla någon som
helst åtgärd från bolagets sida att på allmänheten öfvervältra den
skattetunga, som man ansåg, att industrien lämpligen kunde bära.

Nu har på grund af förhållandena under 1908 motionärerna ansett
att industrien icke hållit denna förutsättning, under hvilken Riks-
dagen fattade sitt beslut. De ha därför ansett, att Riksdagen borde
frånga det förra året fattade beslutet och föreslagit, att tullen i ett
slag sänkes med 5 öre.

Den frågan motionärerna ha väckt måste erkännas vara af syn-
nerligen stor vikt, och detta just på grund af den monopolställning,
som bolaget intager. — Då jag säger »bolaget» menar jag därmed
Svenska sockerfabriksaktiebolaget. Faktum är ju, att det dessutom
finnes fabriker i Östergötland och Västergötland samt på Öland, men
som hvar och en vet, behärskas den svenska marknaden helt och hål-
let af Svenska sockerfabriksaktiebolaget. Sålunda när jag hädan-
efter kommer att använda ordet »bolag» afser detta Svenska socker-
fabriksaktiebolaget. — På grund af den monopolställning, som bolaget
intager, och på grund af den privilegierade ställning, som statsmak-
terna genom sin lagstiftning skänkt sockerindustrien, är det enligt
mitt förmenande af synnerligen stor vikt, att statsmakterna också
hålla ögonen på denna industri, så att den ej orättfärdigt beskattar
allmänheten. Den har redan fått så stora fördelar och förtjänat så
mycket pengar på sin rörelse, att man bör akta sig för att låta den vid-
taga någon som helst oberättigad åtgärd. Alltså har det gifvetvis
varit utskottets skyldighet att mycket noga undersöka de förhållan-
den, vid hvilka motionären fäst uppmärksamhet.

Jag får då säga, att denna ståndpunkt, att man borde undersöka
förhållandena noga, intogs af samtliga Andra Kammarens represen-
tanter i utskottet, under det att det var ganska stora svårigheter att få
Första Kammarens ledamöter med om några åtgärder för att under-
söka saken. Emellertid kom man dock till sist så pass långt, att man
fick representanterna från bägge kamrarna med på att vända sig
till Svenska sockerfabriksaktiebolaget med vissa frågor, och vi ha
äfvén erhållit svar på dem, som kammarens ledamöter ha sett. Nu
kan man möjligen säga, att detta är att vända sig till orätt forum,
då bolaget naturligtvis är den förnämsta parten i målet. Emellertid

gäller äfven här såväl som annorstädes den satsen att icke döma någon ohördan, och därför anser jag det fullt riktigt, att utskottet vände sig till bolaget för att få dess utlåtande om den framställning motionärerna gjort. Utaf bolagets framställning framgår ju, jag höll på att säga, naturligtvis, att bolaget icke skulle hafva på något sätt öfverskridit sin befogenhet. Utskottsledamöterna från Andra Kammaren ha emellertid ansett det nödvändigt, att äfven på andra håll söka vinna upplysning, och det resultat hvartill vi då kommit, skall jag be att med några ord få beröra.

Man kan ju, får jag då förutskicka, gå till väga på tvenne olika sätt för att kringgå det uttalande, som Riksdagen gjorde då den fattade sitt beslut förra året. Bolaget kan nämligen göra det på ett direkt sätt genom att höja priset på sina artiklar utöfver det utländska priset + tull, frakt och öfriga omkostnader. Nu kan man möjligtvis säga mig, att detta är alldeles omöjligt, ty är det så att bolaget håller sina priser utöfver hvad jag skulle vilja kalla »tullgränsen», så kommer importen och reglerar förhållandet. Men det är verkligen så, att bolaget tack vare att industrien är så koncentrerad, om det vill och vågar utnyttja alla möjligheter, nog kan ställa så om, att det kan höja priserna något öfver de utländska + tull och frakt jämte öfriga omkostnader. Man har ju sett åtminstone en antydning om något liknande i det af motionärerna omtalade fallet från Söderhamn. Man skulle nämligen kunna tänka sig, att bolaget genom den monopolställning det intager, skulle kunna, om en importör försöker få in varor för billigare pris än bolaget vill sälja, döda denna konkurrens genom att på den platsen sänka priset och ekonomiskt fördärfva konkurrenten.

Vid den undersökning, som vi reservanter sökt åstadkomma, ha vi emellertid kommit till det resultat, att bolaget nog icke i det stora hela använt denna metod. Vi ha fått på olika vägar upplysningar om de priser, som varit gällande dels här i landet och dels i utlandet. Om man vågar rätta sig efter bolagets egna uppgifter, skulle priset på den svenska marknaden ha hållit sig under de första månaderna af året betydligt under det utländska, men äfven under årets öfriga del omkring ett par öre lägre. Den undersökning, vi sökt åstadkomma på andra vägar, — när jag säger vi, menar jag reservanterna inom utskottet — stämmer öfverens med bolagets uppgifter rörande de första 6 1/2 månaderna, då bolagets priser voro icke oväsentligt lägre än de utländska. Sedan inträder den 12 juli den höjning, som bolaget omtalar, och enligt den utredning vi ha sökt att göra med ledning af både utländska och svenska publikationer, skulle priset under augusti, oktober, november och december månader med omkring 1 öre öfverstigit de utländska priserna. Nu vill jag emellertid tillägga, att det är rätt svårt att göra dylika beräkningar, emedan man icke kan vara absolut säker om, att dessa noteringar gälla fullt samma kvaliteter. Därför vill jag säga, att om icke skillnaden är större än 1 öre och detta blott under en kortare tid af året, så anser jag för min del, att man icke har att fästa så synnerligen stor vikt vid densamma.

*Om
ändrad lydelse
af 1 § i förord-
ningen angä-
ende beskatt-
ning af socker
m. m.*

(Forts.)

Om
ändrad lydelse
af 1 § i förord-
ningen angä-
ende beskatt-
ning af socker
m. m.

(Forts.)

Särskildt får jag erkänna, att man har att fästa mindre afseende därvid under förra året, emedan bolaget då arbetade i viss mån under exceptionella förhållanden. Jag syftar härmed på den strejk, som var rådande vid en del raffinaderier — vid ett af bolagets största under icke mindre än ett halft år och vid fyra af de andra under rätt lång tid. Det är klart, att dessa strejker måste påverka bolagets leveransförmåga och sålunda ha, som jag sade, vissa exceptionella förhållanden förelegat, som man måste taga med i beräkningen, när man vill bedöma bolagets tillvägagångssätt och prisnoteringar.

Jag antyde, att bolaget för att åstadkomma en prispörhöjning kunde gått tillväga icke blott på ett direkt utan äfven på ett indirekt sätt. Jag menar, att bolaget kunde exempelvis genom skärpta kreditbestämmelser för mellanhänderna, genom ändrade fraktbestämmelser, genom att höja priset på tomkärl etc., rent af tvinga mellanhänderna att höja priset och på sådant sätt åstadkomma ungefär samma effekt som om bolaget företagit en direkt prispörhöjning. Detta sistnämnda är nog det sätt, som i allmänhet truster bruka begagna för att tillskansa sig fördelar på allmänhetens bekostnad. Nu gäller det att tillse, i hvad mån bolaget har gjort sig skyldigt till dylika åtgärder. Vi ha då fått den uppfattningen, att man icke helt och hållet kan fritaga bolaget från bemödanden i detta afseende. Ty otvifvelaktigt har bolaget vidtagit beträffande sina kreditbestämmelser vissa åtgärder, som nog ha varit ägnade att åtminstone strama åt här och hvar. Vidare har bolaget vidtagit vissa ändringar beträffande fraktbestämmelserna, hvaras verkan och innebörd jag medger vara rätt svåra att bedöma, men det har dock förefallit, icke minst på grund af den opposition dessa åtgärder väckt bland mellanhänderna, som om äfven i detta afseende bolaget utnyttjat sin ställning ganska långt. Rörande dessa fraktnoteringar sade jag redan förut, att det är mycket svårt att bedöma deras verkan på det hela. Om det nu vore så, att genom bolagets åtgärder de platser, som äro belägna närmare sockerbruken, visserligen finge någon ökad kostnad, men denna ökade kostnad afdrogs från frakterna på de längre hållen på ett verkligt rättvist sätt, då vill jag åtminstone icke säga, att detta vore någon olämplig åtgärd. Det skulle åstadkomma, att man i vårt lands från sockerbruken aflägsset belägna trakter, t. ex. i Norrland, skulle få litet billigare socker än hvad man nu har, under det att landsdelarne närmare sockerbruken skulle få betala litet mera. Emellertid är det faktiskt så, att på vissa orter dessa åtgärder onekligen åstadkommit i någon mån en fördyring af varan. För att taga den plats, för hvilken jag har det största intresset, nämligen Göteborgs stad, så få köpmännen där betala ett halft öre i så kallad »fraktdifferens», hvilket gifvetvis höjer priset med ett halft öre. Vidare få köpmännen betala $\frac{2}{10}$ öre per kilo för hemkörning af varan. Jag har visserligen sett i tidningarne, att köpmännen förr hämtade sockret och körde hem det själfva, men enligt köpmännens egna uppgifter verkställde bolaget transporten från sina magasiner till köpmännen gratis, under

det att det nu tar sagda två tiondedels öre därför. Dessa båda afgifter — fraktdifferensen och afgiften för hemkörning — skulle på den platsen göra en fördyring med sju tiondedels öre, oafsedt skärpningen i kreditförhållandena. Nu kan man säga, att sådana belopp, som två tiondedels eller ett halft öre icke äro mycket att tala om, men jag tror, att man får se saken annorlunda, då man erinrar sig att Riksdagen förra året, då det gällde tull och skatt, ansåg det vara nödvändigt att dela på det sista öret, så att ett halft öre skulle tilläggas den 1 januari 1912 och ett halft öre den 1 januari 1913. Detta visar, att tack vare de väldiga kvantiteter, det här är fråga om, det blir pengar af äfven tiondedels ören.

Innan jag öfvergår till de slutsatser, vi för vår del dragit af den undersökning, som vi sökt verkställa, bör jag måhända omnämna en annan sak, som förekommer i motionen, nämligen hvad vi kalla Söderhamns-fallet. I motionen har uppgifvits, att en firma i Söderhamn under en viss period, då priserna i Norrland faktiskt stodo högre än de utländska, försökte sig på att importera socker. Bolaget vidtog då den åtgärden att på den platsen sänka sitt pris för att därigenom döda konkurrensen. Denna åtgärd förnekar icke bolaget i sin framställning, ehuru bolaget där säger, att det har velat göra sig till verkställare af Riksdagens uttalade åsikt, att sockerbetsodlingen i landet borde skyddas. Vi för vår del ha emellertid ansett det vara ett något djärft skäl, som bolaget sålunda anfört, ty Riksdagen har aldrig bedt bolaget att på detta sätt åtminstone skydda betodlingen, utan, som vi reservanter framhålla i reservationen, ha vi ansett det bästa sättet för bolaget att skydda den inhemska betodlingen vara, att bolaget i allmänhet håller de svenska sockerpriserna något under de utländska plus tull, frakt och omkostnader. Det är nog det enda sättet, hvarpå bolaget bör skydda den svenska betodlingen. Det bör icke göra det genom att lokalt sätta ned priserna på ett ställe för att döda konkurrensen.

När jag så kommer till hvad utskottet föreslagit, förhåller det sig så, att Första Kammarens representanter i utskottet, endast på grund af hvad sockerfabriksaktiebolaget själf sagt och, utan vidare afseende vid något annat och utan att anse någon annan undersökning nödvändig, förklarar att någon sådan åtgärd icke behöfves. Två af Andra Kammarens ledamöter ha föreslagit ett tillmötesgående af motionärens framställning i så måtto, att en nedsättning af tullen skulle verkställas med två öre. Däremot ha vi öfriga åtta ledamöter af utskottet från denna kammare ansett, att bolaget icke gjort sig skyldigt till några så graverande företag, att det skulle vara lämpligt, att Riksdagen på grund af dessa frånginge det beslut, som den fattade förra året. Det är ju nämligen af stor vikt, att äfven denna industri under någon tid framåt vet, hvad den har att rätta sig efter. Och då man enligt mitt förmenande icke har några synnerligen tungt vägande skäl att anföra för en ändring af det beslut, som Riksdagen förra året fattade, ha vi ansett det vara tillräckligt, men

*Om
ändrad lydelse
af 1 § i förord-
ningen angående
beskattning af socker
m. m.
(Forts.)*

Om på samma gång också fullt befogadt, att, på grund af hvad som före-
 ändrad lydelse kommit, utskottet och därmed Riksdagen gifve bolaget en varning att
 af 1 § i förord- icke missbruka sin maktställning. Det kan ju sägas, att en sådan
 ningen angående varning är, såsom de två andra reservanterna ha sagt, en platonisk
 ende beskatt- åtgärd utan vidare effekt. Jag för min del tror, att en sådan var-
 ning af socker ning, uttalad af Riksdagen, skulle betyda ganska mycket och jag
 m. m. beklagar, att vi ej kunnat få utskottet i sin helhet med på en sådan.
 (Forts.) Man kunde då haft förhoppning att bägge kamrarna gjort samma
 uttalande. Som landet nu ligger, vill jag emellertid uttrycka den
 förhoppning, att åtminstone denna kammare måtte ansluta sig till
 det uttalande, som åtta af dess representanter i utskottet föreslagit.

Jag ber alltså, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hem-
 ställan, men med den motivering, som åtta reservanter från denna
 kammare föreslagit.

Uti detta anförande instämde herrar *Röing, Söderberg* i Hob-
 born, *Berg* i Göteborg och *Almqvist*.

Herr *Christiernson*: Herr talman, mina herrar! Den mo-
 tion, som jag jämte några andra medlemmar af denna kammare
 väckt, har ju icke blifvit vidare välvilligt behandlad af bevillnings-
 utskottet, af hvars medlemmar endast två velat i sak vara med
 ett stycke på den väg, som vi föreslagit. Men jag får säga, att det
 gör mig icke så ledsen, ty bevillningsutskottet i sockerfrågan har,
 liksom konstitutionsutskottet i rösträtsfrågan, sällan varit den,
 som gått i spetsen, utan kommit lunkande efter. När det så sent
 som år 1902 förelåg en motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t med
 begäran om införande af produktbeskattning, ansåg bevillningsut-
 skottet att det var något alldeles omöjligt och vid andra tillfällen har
 ju också, när det gällt sockerindustrien, bevillningsutskottet noga
 aktat sig för att göra någonting, och det har ju sockerindustrien all
 anledning att vara tacksam mot bevillningsutskottet för. Men
 detta gör, som sagdt, att jag icke är så synnerligen imponerad af
 det nära nog enhälliga bevillningsutskottets afstyrkande af min
 motion.

Det har i pressen förekommit en del anmärkningar mot motio-
 närerna. Detta har i sak bestyrkt, hvad motionärerna sagt, näm-
 ligen att sockertrusten har en mycket god press till sitt förfogande.
 Men denna press har dock excellerat mera i ökvädingsord än saklig
 kritik af motionen, och det gör att vi motionärer kunna bära denna
 misstämning utan att känna oss alltför nedtyngda af den. Men
 jag vill säga, att, när man försöker göra oss motionärer till fiender till
 landtbruket och landtbrukarna, anser jag denna beskyllning vara
 rent vansinne. För min del är jag lika varm vän som någon här i
 kammaren af landtbruket och landtbrukarna, och industrien vill jag
 naturligtvis icke heller alls vara med om att skada, fastän jag för min
 del vill säga, att det icke går att sätta likhetstecken mellan socker-

industrien och våra andra industriella näringar. Det är ganska stor skillnad, och jag tror att de andra industriernas och näringarnas män skulle vara ytterst tacksamma, om de kunde komma i sockerindustriens ställning. Och de kanske skulle gifva tillbaka åtskilligt af det, som sockerindustrien nu påstår, att man icke kan taga från denna, utan att den skadas och nära nog drifves till undergång.

*Om
ändrad lydelse
af 1 § i förord-
ningen angå-
ende beskatt-
ning, af socker
m. m.*

(Forts.)

Det är för öfrigt egendomligt med sockerindustrien, att hvarje gång, som staten har velat hafva litet med af det myckna öfverflöd, som kommit sockerindustrien till del, har det jämrats ohyggligt. Hvarje åtgärd, som föreslagits från statsmakternas sida, har vanligen bemötts med det vid första påseendet tungt vägande skälet från sockerindustriens sida: »Det är omöjligt, det går icke, vi bli ruinerade.» Men när staten mycket måttligt gått fram och »klippt» industrien, har det blott verkat till industriens fromma. Den har blifvit allt fetare och fetare, hvilket aktieägarna, om de vilja vara ärliga, icke skola kunna förneka. Men den part, till hvars fördel och fromma skyddet i första rummet har varit pålagdt, nämligen landtbrukarne, har minsann icke haft anledning att rosa sockerindustriens stora landtbrukarevänlighet. Tvärtom veta vi, att det har varit mycket hårda strider mellan de betodlande landtbrukarna och sockerindustrien, och det har varit först sedan man fått knifven på strupen, som den senare gifvit efter. Och, om jag ej misstager mig, så försökte vid den första stora underhandlingen, där betodlarna uppträdde organiserade, sockerindustriens män att komma ifrån saken genom att förneka, att mellan fabrikerna funnes något som helst samarbete. Naturligtvis är i detta fall representanternas för betodlingen mun förseglad, ty för den nu rådande friden anses det förmodligen ej lämpligt att blotta alltför mycket. Men så mycket har jag privat hört, att icke äro betodlarna några vidare beundrare af sockerindustriens landtbrukarevänlighet.

Arbetarna har sockerindustrien alltid försökt att hålla så långt nere som möjligt. Man har i det längsta motsatt sig deras berättigade anspråk på förhöjning af lönerna.

Alla dessa tre parter, staten, landtbrukarna och arbetarna, ha icke haft anledning att känna sig vidare tillfredsställda med sockerindustriens uppträdande. Och för min del tror jag icke — för att nu hålla mig till den part, som här är fråga om, ty, som denna fråga nu ligger och legat, kan man knappast säga, att staten intager någon annan ställning än en parts till sockerindustrien — att staten kan vara så nöjd med sockerindustrien, ty mot staten har den alltid försökt undkomma en rättvis beskattning. Jag vill för min del citera ett uttalande som den föregående ärade talaren hade år 1902 i en motion till Riksdagen, i hvilken han bland annat säger: »Alltid har dock den beräknade utbytesprocenten varit icke obetydligt lägre än den verkliga, hvadan statsverket under årens lopp gått miste om många millioner kronor, hvilka stannat i sockerfabrikanternas ägo, ett missförhållande, som tarfvar ändring.»

Om
ändrad lydelse
af 1 § i förord-
ningen angående
beskattning af socker
m. m.
(Forts.)

Jag tror icke, att man har anledning att som den föregående ärade talaren anse, att detta af honom påpekade missförhållande på något sätt upphört eller försvunnit, utan vi befinna oss i samma läge, nämligen det, att hvad som här beräknas, alltid blir mindre, än det som trusten ger från sig; och fjolåret var i det fallet belysande. Jag tror att ingen skall förneka, att det, som den ärade motionären år 1902 påpekade, upprepades i fjol, fastän beskattningsmetoden var en annan. Nu ha vi kommit därhän, att vi ha nöjet att förränta åt sockerindustrien ett aktiekapital på 135,000,000 kronor, af hvilka väl, högt räknadt, 35,000,000 äro betalda af aktieägarna. Det andra ha vi konsumenter fått betala in under årens lopp, och jag skall icke säga så mycket om det. Men det som jag finner besynnerligt, det är, att vi konsumenter också skola betala tvångsränta på dessa 100,000,000 kronor, som man under årens lopp tagit ifrån oss och staten, därigenom att sockerindustrien befunnit sig i ett alltför skyddadt läge och varit i tillfälle att plocka ur våra fickor, dock utan att på något sätt komma i kontakt med strafflagen.

Det kan ju tyckas, att denna motion egentligen borde ha kommit fram under fjolårets riksdag, då finansministern var djärf nog att för statens räkning slå ett slag på sockertrustens späckade pung och mena, att någon del af pengarna skulle gå till statskassan. Det hade då skrivits åtskilligt i sockerfrågan, men man hade icke fått tillfälle att mera ingående sätta sig in i de förhållanden, under hvilka trusten verkligen befann sig. Och det var först sedan upplösningen af de gamla bolagen och deras öfvergång i trusten ägt rum, som man fick den djupa inblick, som har gjort, att jag för min del ansett mig jämte medmotionärerna förpliktad att här försöka draga fram frågan och försöka få Riksdagen att åtminstone göra ett uttalande, som dels pekar varnande åt sockertrusten och dels kan vara till ledning för regeringen, så att den icke anser, att vi nu ha så att säga gifvit sockertrusten rättighet att under många år sitta och i all sköns ro förränta sina från oss tagna 100,000,000 kronor.

Man talar om en öfverenskommelse mellan å ena sidan statsmakterna, Riksdag och regering, och å den andra konungariket sockertrusten, men jag för min del vill icke alls vara med om att erkänna eller på något sätt medgifva, att ett dylikt aftal har blifvit träffadt. Det kan ju hända att regeringen, bevillningsutskottet och sockertrusten möjligtvis ansett, att de skattesatser och tullsatser, som fjolårets Riksdag fastslog, borde gälla under en viss tid. Men om det kan påvisas, att detta skulle vara att ytterligare låta sockertrusten skinna oss, menar jag, att endast ett fall, då sådant förekommit, ger oss anledning att ingripa.

I den motion jag underskrifvit, ha vi försökt framdraga exempel på, att verkligen detta s. k. aftal i någon mån brutits af sockertrusten. Härtill svarar man — om jag icke hörde fel, sade bevillningsutskottets vice ordförande någonting i den riktningen — att det är endast be-
träffande småsaker, som de gått vid sidan af aftalet. Men för min

del anser jag, att sockertrusten icke har den ringaste rättighet att gå utanför marginalen, utan vill den röra på sig, skall det vara i motsatt riktning. Ty sockertrusten har icke rättighet att skaffa sig en tiondels öres ytterligare avance per kilogram socker utöfver det, som ägde rum den dag Riksdagen fattade sitt beslut, men det har den emellertid gjort. Den har pålagt betodlarna hälften af den nu gällande stegringen d. v. s. 2 öre. I föregående öfverenskommelse mellan betodlarna och sockerfabrikanterna fanns det ett stadgande om dylik afgäld, men genom nuvarande utbyte kommer denna afgift att bli något högre än den förut gällande. Vidare hafva grosshandlarna, mellanhänderna, fått sin rabatt nedsatt från $3\frac{1}{2}$ till 3 procent och sin kredit inskränkt, och detta gör, om man, för att siffran icke skall blifva allt för ojämn, räknar med 60 öre pr kilogram, 0,8 öre. Vidare är det denna frakt och transportdifferens på 1,2 öre, och slutligen har man berett sig andra mindre fördelar, så i fråga om säckarne på det viset, att kunden får betala säckarne till ganska högt pris, medan sockerfabrikanterna eller bolagen köpa dem tillbaka för lägre pris. Om man räknar tillsammans allt detta kommer man till en siffra af allra lögst 1,6 öre, men vill man vara mycket noggrann och lägga tillsammans småsmulor, kommer man upp till en inbesparing af bortåt 2 öre, d. v. s. i det närmaste lika mycket som skatte-stegringen f. n. kostar sockertrusten. Man kan säga, att sockertrusten vetat att skydda sig, och detta ha vi kanske litet hvar varit öfvertygade om, fastän man icke vetat sättet. Man har en gammal erfarenhet af, att på det hållet saknas icke utvägar, när det gäller att taga in igen. Denna skillnad, denna ytterligare utpressning har icke förnekats från reservanternas i bevillningsutskottet Andra-kammarehalfva, utan jag för min del har funnit, att mellan raderna medgifvits, att så har skett.

Nu är frågan, hvem som får betala detta. Många i denna kammare torde mena, att det icke betalas af konsumenterna utan af mellanhänderna, och det kan ju vara sant. Men vi kunna vara öfvertygade om, att mellanhänderna i sin tur taga ut det, och då blir det ändock till slut konsumenterna som nödgas betala det.

Mot de anklagelser, som riktats mot sockerfabriksaktiebolaget, — om man nu får begagna ett sådant uttryck, då det gäller en sådan stormakt, — har sockertrusten svarat i en lång promemoria till bevillningsutskottet. Jag för min del får gifva till känna, att jag tycker, att den är mycket finurligt skrifven. Man får läsa igenom den många gånger, men det är ändå icke sagdt, att man riktigt förstår den, och det är kanske icke heller meningen, att den skall vara lättförstådd. Denna promemoria börjar med att lämna en redogörelse för sockerprisen under olika tider. Dessa pris äro fullt korrekta, men jag tycker, att det är litet lustigt, att man tagit toppsockerpriset och uteglömt bitsockerpriset, som är ett öre högre. Litet längre ner säges, att åtgärden att den 12 juli 1908 höja priset med icke mindre än 3 öre betingades af omsorgen om dels mellan-

*Om
ändrad lydelse
af 1 § i förord-
ningen angä-
ende beskatt-
ning af socker
m. m.
(Forts.)*

Om
ändrad lydelse
af 1 § i förord-
ningen angående
beskattning af socker
m. m.
(Forts.)

händerna och dels konsumenterna. Det fanns icke den ringaste tanke på att själf skörda någon ekonomisk fördel — detta nämnes icke, och därför får man anse tanken härpå vara utesluten. Det skulle sålunda vara för att faderligt ordna sockerfrågan för allmänheten i detta land och för grosshandlarne, hvilka annars hade riskerat en förlust af 4 öre per kilogram, som skillnaden i pris mellan det svenska och utländska sockret angifves hafva varit dagarne före den 12 juli. Jag för min del ber att få nämna, att sockerpriset d. v. s. den utländska noteringen, dagarne före den stora höjningen, var 30 pfennig, och om man kalkylerar efter, hvad det kostat här med frakt och andra omkostnader — jag skall för öfrigt säga, att den uträkning sockertrusten lagt fram angående dessa omkostnader tål åtskillig granskning, hvartill jag får tillfälle att senare återkomma — skulle i svenskt pris det utländska sockret i södra Sverige stått i högst 57,89 öre per kilogram och i Stockholm i ungefär 58,15. Bland sockertrustens siffror förekommer en uppgift om, att priset på det svenska sockret i juni 1908, alltså före den stora prisförhöjningen, skulle varit netto 55,87 öre i Stockholm. Men denna siffra är icke riktig, emedan man å bruttopriset räknat 4 procent grosshandelsrabatt, medan återigen vid denna tidpunkt, d. v. s. den 12 juli eller dagarne närmast före, den af sockertrusten beslutade förändrade rabatten ännu icke trädtt i kraft, utan de gamla grosshandelsvillkoren, enligt hvilka rabatten icke uppgick till mer än $3\frac{1}{2}$ procent, ännu voro gällande. Detta gör, att priset på det svenska sockret, icke såsom här står, var 55,87 öre utan högre. Räknar man 56,15 öre och jämför härmed priset på utländskt socker i Stockholm, är skillnaden icke mer än 2 öre, hvarmed priset på det utländska sockret öfversteg priset på det svenska. Jag kan icke finna någon möjlighet att drifva den satsen, att prisskillnaden skulle varit 4 öre och att det varit för att reglera dessa förhållanden, man höjt priset på det inhemska sockret.

Men, säges det från sockertrustens sida, man måste vänta ända tills den 6 september, innan man kunde sätta ner priset, för att mellanhänderna icke skulle lida förlust. Ser man på den utländska noteringen, finner man emellertid, att priset på den utländska marknaden den 6 september sjunkit från 30 pfennig till $27\frac{1}{2}$ alltså med $2\frac{1}{2}$ pfennig per kilogram, och det är detta naturligtvis, som tvungit sockertrusten att sätta ned det förut gällande höga priset. Talet om, att det varit af omsorg om mellanhänderna och konsumenterna vill jag för min del förklara såsom ren bluff.

Längre fram i sin framställning kommer sockertrusten äfven till frågan om detaljhandlarne. Det säges, att det är egentligen de, som varit orsaken — naturligtvis vill man göra dem till syndabocker — till att konsumenterna fått betala sockret för högt och att de skulle begagna tillfället att förskaffa sig en avance på 10 à 14 öre. Men enligt alla de redogörelser man fått rörande priset på sockret har avancen icke varit mer än omkring 6 öre, och 6 öre är icke mer än

10 procent. Af egen erfarenhet kan jag säga, att skall man kunna sälja socker och ha någon ersättning för sitt arbete, kan man icke gärna göra det under 10 procent.

Men här kommer det märkligaste. Efter denna framställning, som visar, att avancen rör sig omkring 6 öre, säger sockertrusten: »För vår del anse vi dessa pris för höga.» Att lägga märke till är, att minuthandlarne med anledning af detta uttalande ganska mycket börjat röra på sig under de sista veckorna, och om jag icke misstager mig har sockertrustens chef i en framställning i dag i en tidning förklarad, att man missförstått honom. Naturligtvis har man missförstått honom. Han hade icke menat, att de tagit för mycket betaldt, men det framgår också tydligt, att det är denna avance på omkring 6 öre som varit för hög. Men det är kanske bäst att gjuta olja på vågorna. Ty det märkliga har inträffat, att sedan denna motion kommit fram hafva en del människor, som icke förut vågat säga någonting om det ekonomiska förtryck sockertrusten utöfvar, öppnat munnen, och vi hafva fått höra att det icke är så väl beställt som t. ex. flertalet af bevillningsutskottets medlemmar ansett.

Hvad, som skall slå ihjäl såväl motionen som alla mot sockertrusten illasinnade är en framställning, som visar priset på den svenska och den utländska varan, och de siffror, som i denna framställning anföras, äro lämnade af ett af Tysklands största exporthus. Det är sålunda en återförsäljare, som har rättighet att sälja till de angifna prisen, och för min del får jag i hufvudsak vitsorda dessa siffrors riktighet. Det pris man i verkligheten fått betala för sockret skiljer sig blott med några tiondels öre från det, som dessa siffror angifva, och det är ju i detta fall ingenting att disputeras om. Jag skall emellertid hålla mig till denna jämförelse mellan sockerprisen, de svenska och de utländska, föregående sommar. Af sockertrustens framställning finna vi, att t. ex. det importerade bitsockret skulle i Malmö stått i ett pris af 58,48 öre. Men jag har själf varit med och köpt socker och har därför en viss anledning att känna till priset, och jag kan intyga, att priset då uppgick till endast 57,66, alltså till i det närmaste 80 öre mindre per 100 kg., än hvad som uppgifvits. Om man vidare jämför det däremot svarande svenska priset, blir detta med 4 procent rabatt 57,84 öre, alltså något högre än priset på det tyska sockret, som stod till 57,66; med 3 procent rabatt är priset uppe vid 58,84. Jag skall be att få påpeka — jag återkommer till det äfven något senare — att det är en hel del återförsäljare, som icke erhålla 4 procents rabatt, utan måste ännu nöja sig med 3 procents rabatt. Under förra sommaren var högsta rabatten 3 1/2 procent. Utan rabatt stod priset till 60 öre för bitsocker. Detta pris om 57,84 är enligt uppgifterna ifrån sockertrusten, men jag kan nämna, att nere i Skåne fingo vi vid samma tid hos grosshandlarne betala bitsockret med 61 öre, detta under en kortare del af sommaren, men under större delen däraf fingo vi betala 62 öre. Om man jämför

Om
ändrad lydelse
af 1 § i förord-
ningen angående
beskattning af socker
m. m.
(Forts.)

Om detta bruttopris, 62 öre, med det pris, man betalade för det importerade sockret, 57,66, äro vi ju nära nog uppe vid den högsta prisskillnad som på ett ställe i motionen omnämnes, nämligen 5 öre — det är åtminstone icke mycket som skiljer. För att nu icke taga upp tiden alltför mycket med siffror, vill jag meddela att under innevarande månad — jag har här en siffra från medio af april — kunde man köpa här i Stockholm tyskt socker för 56,50 öre per kilogram medan återigen det svenska sockret kostade 59,20 öre allt brutto. Om man drager ifrån den rabatt, som kan ifrågakomma, eller högst 4 procent, kommer man till ett pris för den svenska varan af 56,88 öre. Det är alltså något, nämligen 36 öre per 100 kilogram, högre än priset på det tyska sockret.

(Forts.)

Jag kan således för min del icke inse annat, än att det svenska sockret sedan i somras varit och fortfarande är högre i pris än det tyska, och det kan därför, enligt min uppfattning, icke blifva tal om att trusten håller ett billigare pris, åtminstone icke så länge som dessa siffror, hvilka jag nu anfört, blifvit motbevisade. Men de kunna icke motbevisas, därför att jag haft fakturorna å båda priserna i min hand och känner personer, som importerat socker just till nämnda pris och som anse det med sin fördel förenligt att göra det. Jag vill, därför att man säger att priset nu är något nere, nämna, att den dag, som i dag är, få vi i Skåne betala hos grossörerna 60 öre för bitsocker. Sedan är det ju naturligtvis så, att de större handlandena kunna skaffa sig någon kassarabatt, men bruttopriset är dock 60 öre. Om man jämför detta med det pris, som exempelvis här i Stockholm betalas för det tyska sockret, eller 56,50 — det blir naturligtvis lägre nere i Skåne — finner man, att man får betala det svenska sockret betydligt öfver det värde, som det skulle ha, om dess pris jämfördes med priset å världsmarknaden.

Det säges för öfrigt här i framställningen, att priset å utländskt socker i Stockholm skulle den 22 februari ha stått i 57,26. Ja, det är alldeles riktigt, men det var nog inte en tillfällighet att man valde denna dag, ty några dagar dessförinnan, nämligen den 17 februari — alltså icke mer än fem dagar tillbaka i tiden — var det tyska sockret 0,22 öre billigare per kilogram. Men den siffran passade ju icke så bra vid en jämförelse. Om man tager den siffran, visar det sig, att tyskt socker då kunde här i Stockholm köpas för ett pris af 56,87, medan priset på det svenska var 57,26. För den, som icke är i tillfälle att kontrollera sockertrustens uppgifter eller icke bryr sig därom, ställer sig sålunda vid genomläsningen af trustens framställning jämförelsen helt annorlunda, än om man utgår från de priser, som noterades förut.

Till slut vill jag beträffande denna sak säga, att medan priserna å det svenska sockret i allmänhet är konstant — det går månad efter månad utan att någon förändring af detsamma inträffar — kan hvem som helst af kammarens ledamöter af den ifrågavarande framställningen ifrån Knud Erichsen finna, huru priserna på världsmark-

naden variera nära nog från vecka till vecka. Här i Sverige äro vi befriade från dylika fluktuationer, detta väl därför att sockertrusten anser det vara svårt för handlandena att beräkna priserna, om dessa skilja sig den ena månaden från hvad de varit den andra. Men detta vittnar åtminstone om, att den svenska sockerindustrien kan göra sig oberoende af priserna å världsmarknaden.

I fråga om rabatterna försvarar sig sockertrusten med, att den genom en inskränkning i desamma velat motarbeta det osunda kredit-systemet, och sockertrusten menar då, att den för detta skall kunna räkna på regeringens, Riksdagens och hela landets tacksamhet. Men man kan dock icke undgå att tycka, att det är litet märkvärdigt, att sockertrusten på detta sätt inskränker krediten, emedan den är osund, på samma gång som den utan att säga något finner sig i, att staten gifver den 3 månaders kredit. Man tycker att när staten gifver trusten en sådan kredit, den icke skulle missunna grosshandlarne att fortfarande få bibehålla tre månaders krediten. Jag tror således, att bolagets åtgärd att inskränka krediten icke i första rummet var förestafvad af intresse att motarbeta creditsystemet, utan hufvudsakligen af intresse att förtjäna en half procent, 0,8 öre per kilogram mera. Detta blir med den omsättning, som sockertrusten har om året, nämligen 110,000 tons, en vacker summa.

För öfrigt säges det, att det är de större engrossisterna, som ha en rabatt å 4 procent, när de betala på 10 dagar. Man har då anledning att fråga sig: Hvad menas med en större grossör? Ja, det beror på sockertrustchefens nåd; det finnes icke några bestämmelser alls därom. Det kommer en grosshandlare upp till chefen för att söka komma i åtnjutande af den högre rabatten, och han påpekar, att hans omsättning är mycket stor. Men chefen är vid mycket dåligt humör, och då vankas det — jag vet speciella fall, där det inträffat — den allra gröfsta utskällning, ja, det är ett fult ord, men i hvarje fall ovetat efter det allra kraftigaste recept, och det kan sluta med den upplysningen, att »vill Ni icke vara nöjd med hvad jag bjuder Er, så kan Ni mista det Ni nu har.» Jag vill äfven påpeka, att förut, innan sockertrusten kom till, var det en hel del minuthandlare, som hade rättighet att köpa socker direkt från fabrikerne. Detta är nu afskaffadt, och det talades ganska mycket i höstas bland intresserade kretsar, att man antagligen på sockertrustens kontor eller också på något annat ställe inom dessa regionertänkte inskränka sockergrosshandlarnes antal till ungefär 100 stycken, så att man icke finge så mycket besvär. Det är väl dock så, att man ännu icke vågat realisera denna plan, men faktum är, att icke hvem som helst får köpa socker ifrån sockertrusten, han må vara ekonomiskt hur stark som helst.

Då kommer jag till detta: Hvad är det för mening att jämföra de mest gynnade grosshandlares nettopris på svenskt socker med den tyska sockernoteringen, när endast ett fåtal personer få köpa svenskt socker efter detta pris? Hvem som helst af herrarna, som har pen-

*Om
ändrad lydelse
af 1 § i förord-
ningen angå-
ende beskatt-
ning af socker
m. m.*

(Forts.)

Om
ändrad lydelse
af 1 § i förord-
ningen angående
beskattning af socker
m. m.
(Forts.)

ningar eller kredit, kan köpa det tyska sockret till här angifna nettopris, t. ex. Erichsens notering, men jag tror knappast, att det finns någon här i kammaren, som är i den lyckliga situationen, att han kan köpa svenskt socker till sockertrustens nettopris, jag tror icke ens, att Kungl. Maj:t genom arméförvaltningen och marinförvaltningen är i den lyckliga belägenheten att kunna köpa svenskt socker till nettopris. När man därför säger, att sockertrustens pris är 56,86, med ett bruttopris af 59,02, så är detta alldeles oriktigt, Ty jag vill säga, att grosshandlarna i detta fall endast äro sockertrustens *agenter* och nettopriset kunna vi alls icke tala om. Nettopris och bruttopris äro två olika storheter, och någon jämförelse mellan de olika priserna, de svenska och utländska, kan alls icke göras. Jag bestrider, att någon af bevillningsutskottets ledamöter vare sig dess högt ärade vice ordförande eller de öfriga ärade reservanterna inom utskottet, kan säga, att man kan jämföra dessa två olika slag af pris. Det vore en annan sak, om sockertrusten hade öppnat marknaden och hvem som helst, som komme med penningar eller som man anser sig kunna bevilja kredit, finge köpa till dessa pris; då vore ställningen en helt annan. Detta skulle betyda, att priset skulle i motsvarande mån sjunka hos handlandena, alltså äfven för konsumenterna. Men detta är ju icke fallet, och därför anser jag, att vi motionärer ha mycket rätt i vårt påstående, att de svenska sockerpriserna äro flera öre öfver hvad noteringarna å världsmarknaden berättiga till. När partiförsäljningen gjorts till monopol för ett fåtal återförsäljare — deras antal har nu blifvit ännu mindre — anser jag, att sockertrusten här handlat på ett sätt, som vi icke alls kunna gilla. Vi ha mycket stor anledning att säga till trusten: Ni skall till hvem som helst, eho det vara månde som är vederhäftig, sälja till dessa priser. Endast då kan man jämföra de af sockertrusten gjorda noteringarna med de utländska, men till dess ber jag att för min del — och jag tror icke, att någon skall kunna motsäga mig — få vidhålla mitt påstående, att det är omöjligt att jämställa och jämföra svenska och utländska priser på sätt sockertrusten i sin promemoria sökt göra, och att trusten sålunda bestyrkt motionärernas påstående om att konsumenterna således få betala sitt socker alltför högt.

Förhållandet med importen till Söderhamn affärdade sockertrusten på sitt gamla sätt: Vi vilja vara välgörare, och vi äro skyldiga att se till, att ingen lider orätt. Trusten satte också ned priset, där den visste, att en större import ägt rum. Den säger i sitt svar, att import vid samma tidpunkt icke i någon utsträckning skedde till andra delar af landet, och det visar, att importören hade grundat sin import på någon felaktig beräkning utaf den tull, som skulle uppstå vid årsskiftet, och af skillnaden på skatt och tull, som skulle göra, att han skulle komma ifrån med 28 öre i stället för vanliga 30. Men om man ser på de siffror, som finnas i bevillningsutskottets betänkande i där bifogade bilagor, visar det sig, att importen under oktober, november och december är mycket hög. Om jag då tager den

högsta siffran för importen till Söderhamn, nämligen 260,000 kilogram, för november månad, så visar den sammanlagda importen för hela riket 446,000 kilogram, alltså ha i det närmaste 400,000 kilogram, eller noga räknadt 380,000 kilogram importerats till öfriga delar af riket, medan till Söderhamn som sagdt, importerats 260,000 kilogram. Trustens påstående, att det är till Söderhamn, som den hufvudsakliga importen ägt rum, visar sig sålunda oriktig. Afsikten med denna oriktighet kan ej missförstås. Äfven den sista månaden, december, då importen till Söderhamn uppgick till 229,000, medan den sammanlagda importen uppgick till 361,000, visar att endast $\frac{2}{3}$ af hela importen ägt rum till Söderhamn. Talet om felaktig uppfattning torde få stå för trustens räkning. Men naturligtvis hade icke denna import förekommit, om man icke varit säker att förtjäna penningar därpå. Om man jämför importsiffrorna för åren 1907 och 1908, så visar det sig, att under år 1907 importerades 608,000 kilogram, medan importen år 1908 uppgick till 2,841,000 kilogram. Det är naturligtvis ingen, som tror, att denna stora import ägt rum under andra förutsättningar än att den varit ekonomiskt fördelaktig. Grosshandlarne hade funnit, att de kunde förtjäna något mera genom att importera utländskt socker. Det visar tydligt, att sockerpriset hållits för högt, lika väl som den stora importen genom att börja i maj månad visar, att, trots det sockertrusten icke då drifvit upp priset så i höjden, som den sedan gjorde, äfven då en import af raffineradt socker kunde vara fördelaktig under vissa förhållanden.

Därigenom att sockertrusten hållit sitt pris öfver världsmarknadens och därigenom att den monopoliserat grosshandeln, indragit krediten, ökat den del af skatten, som betodlarne skola betala och sökt strypa importen, och därigenom att den tagit bort fraktfriheten och slutligen beröfvat staten en del af den skatteförhöjning, som skulle inträda den 1 januari detta år, hvilket allt är fullt bevisadt, anser jag för min del, att sockertrusten handlat på ett sådant sätt, att Riksdagen har all anledning att inskrida, och i det sista fallet, beträffande sockertrustens uppträdande mot staten, skall jag be att få fästa uppmärksamheten vid de siffror, som förekomma å sidan 10 i bevillningsutskottets betänkande och som äro hämtade ur motionen. Vi finna däraf, att under år 1907 det till fritt bruk utlämnade sockret utgjorde ungefär en normal kvantitet, om man räknar med en åtgång af cirka 9 millioner kilogram i månaden, och därför hade också betalats en afgift ungefär i den mån, som det var uttaget, men om man ser på siffrorna för 1908, finner man, att det i oktober månad var utlämnadt 11,144,930,7 kilogram samt i november 10,833,270,4 kilogram, alltså i båda fallen öfver den normala förbrukningen. I december månad, den sista, då den lägre skattesatsen är gällande, tager man ut 34,207,488,6 kilogram. Den uttagningen motsvarar $3\frac{1}{3}$ månaders förbrukning, och därigenom skaffade trusten sig en vinst på säkerligen drygt öfver $\frac{1}{2}$ million kronor. Hvad som ytterligare är märkligt är, att år 1907, då det ut-

*Om
ändrad lydelse
af 1 § i förord-
ningen angående beskatt-
ning af socker
m. m.
(Forts.)*

Om
ändrad lydelse
af 1 § i förord-
ningen angående
beskattning af socker
m. m.

(Forts.)

togs blott en normal mängd socker, de inbetalta afgifterna för september—december utgjorde 5,809,000 kronor, medan år 1908, då denna enorma uttagning skedde under årets sista månad, afgiften icke var uppe i mera än 5,454,000 kronor. Nu är det ju sant, att det visst lär öfverensstämma med affärsmoralen att gå till väga på det sätt som trusten gjort, men jag undrar, om ej dock Riksdagen har anledning att tycka, att man gått något ogeneradt till väga. Man behöfde ju icke så öppet visa, hur man i första rummet satte begäret att förtjäna pengar, och att taga hänsyn till Riksdagen var något som man icke så mycket fäste sig vid. Det försvaras med, att Riksdagen naturligtvis borde kunnat räkna ut, att man skulle göra så, då den satte tiden till den 1 januari, men man kunde i alla fall tycka, att en så gynnad industri som sockerindustrien skulle uppträda något mera honnett, det vill säga att dess ledare skulle visat sig vara något mera gentlemen, i öfverensstämmelse med hvad Riksdagen ansett sig kunnat ha anledning vänta. För min del finner jag, att trustens tillvägagångssätt i detta fall jämte allt det andra visar, att den endast har en tanke, och det är, att på allt möjligt sätt öka sin stora vinst, och då menar jag, att staten också har anledning att se till, att sockertrustens vinstbegär hålles inom rimliga gränser. Man har anledning att särskildt i sådana tider som dessa, då staten har svårt att få sina finanser att gå ihop och då man ute i landet klagat öfver de dåliga förhållandena, vidtaga två välbehöfliga åtgärder. Den ena är att tillförsäkra konsumenterna billigare socker, och den andra är att påminna sockertrusten att äfven den är dödlig. Lika väl som de romerska cæsarerna hade en slaf, som hviskade dem i örat i triumfens ögonblick: »Kom i håg, att du är dödlig!» så skulle det icke skada, om den lagstiftande församlingen äfven tillhviskade trusten detta, att det kan hända, att den stora vinsten icke är dess egen. Och jag vill till sist säga, att det nästa räkenskapsår helt säkert skall visa sig, att trustens vinst har tendens till ytterligare stegring, trots det Riksdagen varit nog djärf att redan vilja taga två öre och om några år härefter ytterligare ett öre per kilo mera än förut, och tvärtemot hvad vi hörde vid det minnesvärda mötet på Grand hotell förra året, då sockertrustens båda chefer så öfvertygande framhåfde, att industrien icke kunde tåla ytterligare beskattning, skall det visa sig, att industrien går ändå bättre och lämnar ännu större utdelning, och då menar jag, att man har anledning att gå med på de blygsamma anspråk, som framställas i herrar Brantings och Kvarnzelius' reservation, till hvilken jag ber att få yrka bifall.

Herrar *Eriksson* i Grängesberg, *Berg* i Munkfors och *Forssell* instämde häruti.

Friherre *Palmstierna*: Herr talman, mina herrar! Det förefaller mig, som om kammaren under de anföranden, som hållits här, gripits af en viss berättigad oro öfver hvad som upprullats framför oss.

Jag ber att få säga, att kammaren här möter ett problem, som för vårt land kan anses vara nytt, nämligen trustfrågan i hela dess vidd, och det gäller för kammaren att i god tid sätta sig in i hvad som verkligen behöfver göras. Jag skulle något vilja särskildt med anledning af frågan om sockertrusten beröra det föreliggande spörsmålet i hela dess omfattning.

Det kan verkligen vara af visst intresse att nu, då vi diskutera den första starka färdigbildade trustens maktmissbruk, komma ihåg det uttalande, som gjordes år 1773 i svenska Riksdagen, då man efter merkantilpolitikens slut frigaf sockerförädlingsindustrien. Det uttalades nämligen då, att detta skedde »för att allmänheten icke måtte befara en alltför lätt förening mellan sockerbruksidkarne till oskäligen stegring af priset å deras tillverkning». Sedan veta herrarne, hur utvecklingen gestaltat sig under århundradet, hur snabbt den gått särskildt under 1890-talet, sedan lagstiftningen 1893 möjliggjorde uppkomsten af nya fabriker. Följden blef, att öfverproduktion kom till stånd och för att möta denna, när man icke kunde verkställa export och ej heller vågade sänka varans pris, emedan endast raffinaderierna skulle förtjänat därpå, tvungos producenterna att ringbilda sig för att begränsa produktionen. Denna *ringbildning* uppslukade sedermera raffinaderierna. Motstånd mötte från betodlarnes sida, då man sökte sänka priset per ton socker och begränsa betarealen, hvarför betodlarna sågo sig nödsakade att organisera sig gentemot ringbildningen, som slutligen blef en verklig *trust* och hvars utvecklingslinje tycks gå i den riktningen, efter hvad jag kan förstå af samtal med män, som äro ansvariga för och inne i situationen, att man i framtiden kan tänka sig möjligheten af en förening mellan betodlarna och sockertrusten, äfven om detta kanske för ögonblicket och under närmaste tiden framåt synes vara fullständigt orimligt.

Jag vill säga, mina herrar, att vi sálunda här stå inför en nyss färdigbildad ekonomisk organisation, som det gäller för oss att taga ställning till. Nu har här i dag framdragits af de olika talarne det ena exemplet efter det andra på hur trusten gått till väga. Jag får verkligen säga, att jag gripits af en viss förvåning, när jag hört dessa uttalanden. Så säger bevillningsutskottet, att vissa trustens åtgöranden äro »missbruk», andra säga, att de äro »vanligt bruk». Jag säger helt enkelt, att de äro *trustpolitik*. Om herrarne aldrig så litet studera förhållandena utomlands, skola ni finna, att där upprepas samma erfarenhet från land till land, som nu börjar visa sig hos oss. Det är trustpolitik, som bedrifves, och till denna skall staten med sin lagstiftning taga en bestämd ställning och på densamma anlägga vissa klara principiella synpunkter. Hvad ingår i en sådan trustpolitik? Jo, för det första, att man söker ytterligare stärka sin maktställning, och hur detta sker ha vi väl redan hunnit se: genom att intressera så stora delar af befolkningen som möjligt, genom att tränga in i alla kretsar, som ha något inflytande på statens förhållande till trusten och vidare genom att söka göra sig oberoende af tull-

Om
ändrad lydelse
af 1 § i förord-
ningen angående beskatt-
ning af socker
m. m.

(Forts.)

Om
ändrad lydelse
af 1 § i förord-
ningen angå-
ende beskatt-
ning af socker
m. m.
(Forts.)

lagstiftningen. I alla länder har man sökt göra detta, och det är påvisadt, att sådana tendenser äfven yppat sig hos oss. Vidare söker man hålla prisnivån så högt uppe som möjligt, och vill kringgå lagstiftningen indirekt genom att, såsom herr Karlsson framhållit, lägga vissa afgifter på emballage och fraktkostnader, skärpa krediten m. m., allt åtgärder som ingå i den vanliga trustpolitiken i alla länder.

Jag vill emellertid i detta sammanhang alldeles bestämdt uttala, att trusten utgör den tekniskt-ekonomiska fulländningen af industrien — en organisation, som vi borde vara glada öfver att den kommit till, och icke vara rädda för — vi skola blott behandla den på rätt sätt.

När man kommit därhän, att konsumtionens storlek med viss sannolikhet kan beräknas och produktionen direkt anpassas efter densamma samt ligger i en enda hand, då har produktionsorganisationen blifvit en samhällsinstitution, som är nödvändig och oundgänglig och fyller en samhällelig uppgift. Men då skall också *trusten betjäna landet*, och landet skall icke vara till för trusten. Mina herrar, detta bör vara *utgångspunkten* för hela vårt resonemang, att *trusten är en samhällsinstitution*, och då böra vi också ställa sådana fordringar på densamma, att den förvaltas *i hela landets intresse*.

Man skulle på grund däraf omedelbart kunna säga, att vägen kanske, ja sannolikt, går hän mot en *socialisering* af en sådan trust. Första steget torde vara att staten erhåller *delägarskap* i densamma och ledamotskap i *styrelse* och *revision*, och det synes mig, att dagens debatt och hvad som föregått densamma verkligen ådagalägga, att staten borde fordra, att den representeras i truststyrelsen af en ledamot, hvilken har att utföva ett öfvervakande af trusten.

När jag läser utskottets föreliggande betänkande, gör det på mig intryck af oklarhet. Jag vill icke säga, att hvad där är skrifvet är oklart, icke att tankarna äro oklara, men att fakta äro det. Hvarken utskottets majoritet eller reservanterna veta hvad som harskett, om det är »bruk» eller »missbruk». Med andra ord, det synes mig, att vi kommit till den punkt, att trusten vuxit oss öfver hufvudet. Vi kunna icke kontrollera dess åtgärder, och det är farligt att icke ha en klar inblick i och en säker hand om en sådan enormt stark samhällsbildning som denna trust, hvilken representerar 135 millioner kronor.

Det första och viktigaste är, att vi skola veta i detalj, hur trusten handlar. Och det är icke blott fråga om den här trusten. Jag får meddela kammaren, att det efter enskilda undersökningar visat sig, att vi i vårt land för närvarande ha icke mindre än 41 syndikat, d. v. s. truster eller karteller eller sådana sammanslutningar, som stå i begrepp att kartellbildas. Det är den tullpolitik, som staten bedrifvit, hvilken uppammar sådana bildningar, men då gäller det att taga konsekvenserna och lagstifta därefter. Och den i afton förda diskussionen visar, att vi måste till en början ha noggranna *utredningar* öfver hvad vi ha för karteller, truster och ringar, hvilka stridsmetoder de ha, hvilken organisationsform de begagna, hur stor deras kapitalmakt

är, hur mycket de behärska af olika förvärfsgrenar. Det är alldeles nödvändigt att ha en noggrann inblick i rörelserna på kapitalmarknaderna lika väl som man söker följa rörelserna på arbetsmarknaden.

Det är icke nog med detta, utan vi måste dag för dag följa det hela, och därför anser jag, att man behöfver en organisation, ett organ, jag skulle vilja kalla det för en *trustinspektion*, liksom vi ha en bankinspektion och försäkringsinspektion. Som vi veta ålägger § 80 banklagen styrelsen »att när som helst hålla bolagets räkenskaper och handlingar tillgängliga för Konungens befallningshafvande, för det allmänna ombud, som Konungens befallningshafvande förordnar, för bankinspektören samt för den särskilda undersökning, Konungen eller chefen för finansdepartementet eljest kan finna för godt att låta anställa». Ja, det torde väl vara viktigt om något, att statsmakterna — allmänheten behöfver det icke — liksom genom försäkringsinspektionen på dess område ha tillfälle att blicka in i trusternas handlingar. Så har man också i Amerika en »bureau of corporations» för detta ändamål, och andra länder ha äfvenledes skapat sådana institutioner i direkt syfte att taga bort hemlighetsmakeriet, taga bort den slöja, som gör, att statsmakterna icke kunna kontrollera och följa det hela.

När vi komma till år 1913, då det gäller att intaga en definitiv ståndpunkt till hela saken, hvad ha vi då för utgångspunkt? Behöfva vi icke då, i stället för att vända oss till minuthandlare eller gå till sockertrusten själf, en samhällelig institution, som följt dess rörelser och synat det hela i sömmarna, så att vi få uppgifter, som vi kunna lita på? Det synes mig, att vi behöfva något sådant, ty vi få icke tillåta, att man inför sådana seder på det kapitalistiska området i vårt land, att vi icke kunna följa hvad som sker i skumslet och sedan stå där bakbundna.

År 1905 begärde tyska riksdagen att få en uppgift öfver i landet befintliga karteller och truster och den lagstiftning, som fanns utomlands, därför att man behöfde en sådan lagstiftning äfven för Tyskland. Utredningen föreligger delvis färdig. Också vårt land behöfver en dylik utredning.

Debatten i dag och hvad därmed sammanhänger visar för öfrigt, att vi icke ha riktigt klara *rättsnormer* på detta område, att vi faktiskt icke veta hvad som skall anses fullt lagligt, definierbart, bestämdt och tydligt, eller hvad som är olagligt, när det gäller så helt nya företeelser som truster och karteller. Det blir därför nödvändigt att skapa en *trustlagstiftning*, att uppdraga linjerna på detta område, så att vi noga begränsa rättigheter och skyldigheter.

Jag har velat för herrarne just i den föreliggande situationen säga detta, ty om vi dröja år efter år framåt, så kommer, jag tvekar icke att säga det, situationen att bli farlig. Låt oss ha ögonen öppna och följa hvad man gjort i andra länder och själfva gripa tag i saken, och låt oss, om och i den mån näringarna monopoliseras, taga i öfvervägande, huruvida icke staten själf skall öfvertaga dessa produktions-

Om
ändrad lydelse
af 1 § i förord-
ningen angå-
ende beskatt-
ning af socker
m. m.

(Forts.)

Om grenar, men framför allt låt oss aldrig släppa dem helt och hållet ur
 ändrad lydelse händerna. Och samtidigt som vi gynna uppkomsten af en stark
 af 1 § i förord- industri i Sverige, så må vi se till, att statsmakterna ha kontroll öfver
 ningen angående beskatt- den, så att den icke växer staten öfver hufvudet.
 ning af socker

m. m.
 (Forts.)

Med friherre *Palmstierna* förenade sig herrar *Nilsson* i Malmö
 och *Waldén*.

Herr Thorsson: Herr talman! Då föregående års Riksdag
 fattade det beslut, hvori den nu föreliggande motionen begär föränd-
 ring, förelåg det äfven till Riksdagens pröfning en motion, som gick
 betydligt längre än den kungl. propositionen. Just i det ögonblicket,
 när Andra Kammaren stod färdig att fatta sitt beslut, sades det af
 herr statsrådet och chefen för finansdepartementet, att vi vore tvungna
 att fatta vårt beslut i enlighet med den kompromiss, hvilken låg före
 från bevillningsutskottet, och syftet därmed var att få fred i den
 strid, som utkämpades mellan sockertrusten å ena sidan och betod-
 larne å den andra. Men man förbisåg vid uppgörelsen mellan bet-
 odlarne och ringen en annan strid, som också var i gång och varit i
 gång sedan nyåret, en strid mellan 400 arbetare vid en sockerfabrik
 och sockerringen. Men den ansågo de ledande makterna, hvilka hade
 den uppgörelse om hand, som sedan låg till grund för Riksdagens
 beslut, att de icke behöfde befatta sig med. Att några hundra ar-
 betare kämpade med sockerringen betydde för dem ingenting, men
 betodlarnas och sockertrustens mellanhafvande var viktigare att
 reda upp.

Jag har funnit anledning att erinra om denna sak nu, därför att
sockerorganen, för att benämna dem med det rätta namnet, ha för att
 bevisa det orimliga i den föreliggande motionen sökt göra gällande,
 att det är arbetarnes okynnesstrider, som tvungit sockerringen till att
 i sina faderliga omsorger reglera priset under föregående sommar.
 Hvad var då anledningen till striden? Jo, att några arbetare vid Ar-
 löfs sockerfabrik vid 1908 års ingång begärde att få en timlön af 40
 öre eller med 10 timmars arbetsdag under 300 dagar, 1,200 kronor i
 årslön. Detta mäktiga bolag ansåg principen att förhindra arbetarna
 att komma upp till en sådan inkomst vara så viktig, att man hellre
 iklädde sig riskerna för en vidtgående strid å arbetsmarknaden, än man
 beviljade en sådan aflöning. Jag anser att i samband med det föreliggande
 ärendets behandling äfven denna sak bör komma fram, för den hän-
 delse sockerorganen skulle kunna smälta den.

Det sades af den senaste ärade talaren, att trustbildningen inom
 denna näringsgren vunnit en sådan omfattning, att statsmakterna
 ha svårt för att kontrollera dess görande och låtande, och han ville
 för sin del föreslå, att staten tills vidare skulle kräfvä att få ha en kon-
 trollant i styrelsen för att närmare se på papperen. Häri vill jag på
 det lifligaste instämma.

Jag tillät mig att vid remissen af statsverkspropositionen ge ut-

tryck åt mina tvifvel, huruvida kontrollen var tillräckligt effektiv och huruvida de kontrollerande makterna hade med behörig energi bevakat statens intresse vid årsskiftet, då enligt mitt sätt att se sockerringen genom en konstbesynnerlig tolkning af bestämmelserna i beskattningsförordningen satts i tillfälle att utan att uttaga socker dock — uttaga socker. Herr statsrådet och chefen för finansdepartementet uppträdde mycket bestämdt mot min då gjorda förmodan och sade, att han ville bestämdt betona, att kontrollmyndigheterna gjort hvad på dem ankom. Jag skall med anledning häraf och då jag vid detta tillfälle saknade papper, på hvilka jag kunde stödja mitt uttalande, be att nu få återkomma till denna sak. Jag anser mig tvungen därtill, emedan »sockerorganen» efter frågans behandling förra gången ansågo sig kunna säga: »där blef han ordentligt afsnoppad åtminstone den gången.» Då jag sökte få reda på, huru man gått till väga vid sockerskattens debitering för år 1908, var det klart, att jag skulle gå till själfva källan. Jag vände mig också till kontroll- och justeringsstyrelsen här i Stockholm och begärde att få taga del af de sifferuppgifter, som kommit in till styrelsen och af hvilka skulle framgå, huru mycket socker, som det året angifvits till beskattning. Jag fick då tillgång till en massa siffror. Men jag ville äfven se, huru man under december månad sistlidet år hade gått till väga vid uttagande af socker, om man nämligen tagit ut den stora massan däraf i början eller i slutet af månaden. Det kunde jag emellertid icke få besked om hos kontrollstyrelsen, utan jag hänvisades att i det afseendet inhämta upplysningar från förste kontrollörerna vid de olika sockerfabrikerna. Jag tillskref med anledning däraf kontrollören vid Ystads sockerraffinaderi, för att få veta, huru mycket socker där hade uttagits under sista veckan af december 1908 och huru det förfarits vid denna uttagning. Som svar å min framställning erhöll jag ett par dagar senare en skrifvelse från förste kontrollören, hvori han meddelade, att de begärda vågsedelsafskriften skulle af honom sändas till kontroll- och justeringsstyrelsen, där jag finge afhämta dem. Samma dag remissdebatten hölls afhämtade en kamrat till mig i kammaren dessa afskrifter. Bland dessa vågsedlar var det en, som särskildt ådrog sig min uppmärksamhet, därför att den skilde sig så högst väsentligt från de öfriga vågsedlarna både i fråga om antalet kilogram och i fråga om en hel del andra saker. I allmänhet är en vågsedel af följande lydelse: »Vågsedel. I dag hafva, för att utlämnas till fritt bruk, vid härvarande raffinaderi blifvit uppvägda netto så och så många kilogram raffinadsocker, etc.» I denna vågsedel heter det däremot: »I dag hafva, för att utlämnas till fritt bruk, vid härvarande raffinaderi blifvit *anmälda* netto 1,926,957,6 kg. raffinadsocker etc». Herrarna torde finna, att det är en synnerligen stor skillnad mellan dessa vågsedlar. I den ena vågsedeln står, att det uppgifna antalet kilogram socker är »*uppvägt*», i den andra att det är »*anmält*». Men det förekommer något annat också i den senare vågsedeln, som synes mig märkligt, och det är, att afskriften är gjord

Om
ändrad lydelse
af 1 § i förord-
ningen angående beskatt-
ning af socker
m. m.

(Forts.)

Om
ändrad lydelse
af 1 § i förord-
ningen angå-
ende beskatt-
ning af socker
m. m.

(Forts.)

af ett duplikat, som utfärdats den 7 januari 1909. Vågsedeln syntes ursprungligen vara utfärdad och undertecknad af parterna den 30 december 1908. Som jag hade mycket svårt att förstå, huru detta skulle tydas, eller om något fallit bort under vägen, skref jag till en advokatbyrå i Ystad och begärde att genom densamma få en afskrift af den *ursprungliga* vågsedeln. Ty jag kunde icke rätt fatta det konstbesynnerliga duplikatet af den 7 januari 1909. Genom advokatbyråns förmedling fick jag en afskrift af några vågsedlar för de sista dagarna af december månad 1908. En af dessa är lik den nu ifrågasvarande vågsedeln och lyder så här: »I dag hafva, för att utlämnas till fritt bruk vid härvarande raffinaderi, blifvit *anmälda* — det är att märka, att äfven här ordet »*uppvägda*» blifvit öfverstruket — netto 1,926,957,6 kg. raffinadsocker. För därå belöpande skatt, 250,504 kronor 49 öre, har godkänd säkerhet blifvit ställd. Ystad den 30 december 1908. Gust. O. Schultze. Förste kontrollör. Kvitteras Ystad den 30.12 1908 för A. J. Roman, tillverkare. Joh. Eneroth.»—

»Denna vågsedel utfärdas på telegrafisk order från kungl. kontroll- och justeringsstyrelsen, emottagen den 30. 12. 1908. Reservation göres för utfärdandets godkännande af vederbörande i anledning af skriftlig förfrågan den 29. 12. 1908 hos nämnda styrelse. Gust. O. Schultze, förste kontrollör. Vidimeras Gust. O. Schultze, Ch. R. Boisen.»

Som det framgår häraf, tyckas icke de kontrollerande myndigheterna hafva varit eniga om, huru författningen rätteligen skulle tolkas i fråga om denna massuttagning af socker, helt naturligt beroende därpå, att författningen icke är afsedd att gälla för en sådan massuttagning, utan man måste konstruera upp ett stags tolkning af densamma för ifrågasvarande ändamål. Och då konstruerade man upp en tolkning, som gaf vederbörande rätt att öfverflytta två miljoner kg. socker från en sida i samma magasin till en annan och få det sålunda öfverflyttade sockret betraktadt såsom i vederbörlig ordning uttaget. Jag har den uppfattningen, att vederbörande härvidlag ställt sig på bolagets sida och för litet sett på statens intresse. Den person, som i det af mig relaterade fallet närmast hade att göra med tolkningen af författningens föreskrifter, har ansett sig icke kunna tolka dem så fritt, som genom öfverstyrelsens order sedan skedde. Jag vill tillägga, att hans tolkning i viss mån har delats af åtskilliga andra kontrollörer. Ty under flera dagar inpå 1909 satt enligt hvad jag erfarit kronans lås för åtskilliga af de magasin, i hvilka det anmälda sockret låg förvaradt, och det var först efter order från kontrollstyrelsen, som kronans lås borttogs. Det borttogs, om jag icke missminner mig, den 7 januari 1909 från sockerfabrikens magasin i Ystad.

Nu är det, enligt mitt sätt att se, alldeles omöjligt att tänka sig, att man på en tidrymd, så kort som den, hvilken är angifven för uttagande af ifrågasvarande kvantitet socker, kunnat kontrollväga detta socker på sådant sätt, att det *författningens* enligt kan anses vara

uppvägd, när det utlämnades till »fritt bruk». Såvidt jag förstår, kan det icke gärna låta sig göra att ur gällande bestämmelser få fram en sådan tillämpning. Det får enligt förordningen icke utfärdas vågsedel på mera socker än *en dags uttagning*. Och det är, som sagdt, alldeles omöjligt att tänka sig, att man på en dag kan uttaga 2 miljoner kg. socker. Man kan icke ens på denna tid flytta en sådan sockermängd, äfven om det blott gäller att flytta den från en sida af stängslet till den andra. Det är enligt mitt förmenande alldeles omöjligt att tolka kontrollföreskrifterna på det sätt, som här skett. Jag anser mig därför haft fog för den anmärkning, jag tillät mig göra, då jag hade tillfälle att yttra mig i detta ärende under remissdebatten. Om denna min uppfattning är riktig, följer däraf, att det i dessa dagar utlämnas socker från raffinaderierna, hvilket icke är *uppvägd* i enlighet med de bestämmelser, som kontrollföreskrifterna innehålla. Hvarför skulle man tillgripa en sådan åtgärd, som härvidlag skett? Var det nödvändigt? Hela marknadens behof af socker var fylldt. Bolaget hade helt enkelt icke möjlighet att plocka ut mera. Men oaktadt hela marknadens behof af socker var fylldt, tog vederbörande ändå på detta sätt ut så mycket som möjligt af den söta varan under rubriken: »uttaget för »fritt bruk» under år 1908.» Det är genom denna märkliga anordning, sockertrustens oerhörda makt och inflytande på ett uppseendeväckande sätt kommit till synes, och hvarigenom staten enligt min mening gått förlustig om en half miljon kronor, som vi kunde haft till hjälp under den ekonomiska krisen.

Jag vill i detta sammanhang anföra ett par andra omständigheter, som inträffat och som synas mig visa, att hur mycket man än söker göra gällande, att konflikten mellan arbetare och arbetsgivare varit anledning till de höga sockerpriserna under år 1908, så förhåller det sig icke på detta sätt. Ty jag vill ännu en gång konstatera, att sockerringen har fortsatt på den väg, som den inslog vid början af sistnämnda år. Omedelbart efter det bolaget dels hade fyllt marknaden, dels till »*fritt bruk uttagit*» socker, afskedade man nästan hela arbetarestyrkan vid Lunds sockerfabrik och inskränkte arbetstiden åtskilligt för sockerfabriksarbetare i Landskrona. Den 29 februari 1908 affattade Ystads sockerfabriksarbetare en resolution, hvari de uttalade sitt beklagande öfver och protesterade emot att fabriksledningen inskränkt arbetet så högst väsentligt, att de måste gå arbetslediga tre dagar per vecka. När sockerringen på detta sätt å ena sidan först forcerar tillverkningen öfver höfvan och fyller sina magasin med socker och å andra sidan, sedan detta skett, helt hastigt slår igen fabrikationen och säger till arbetarne: »nu få ni gå och spatsera och öka den allmänna arbetslösheten», kan man då icke ha anledning att göra en berättigad anmärkning mot en sådan arbetsledning? Jag för min del tror, att man kan ha anledning att rikta en anmärkning mot ett sådant sakernas tillstånd, där vederbörande icke taga hänsyn till annat än vinstutdelning och ej fråga efter, huruvida arbe-

Om
ändrad lydelse
af 1 § i förord-
ningen angå-
ende beskatti-
ning af socker
m. m.

(Forts.)

Om
ändrad lydelse
af 1 § i förord-
ningen angä-
ende beskatt-
ning af socker
m. m.

(Forts.)

tarne skola få möjlighet till daglig sysselsättning. Jag har velat i dagens debatt föra fram denna synpunkt på saken. Ty det är min lifliga öfvertygelse, att organisationen af denna storindustri redan har nått dithän, att det, såsom den föregående talaren med all rätt framhöll, kan med fullt fog ifrågasättas, om det icke borde beredas staten möjlighet att utöfva nödig kontroll öfver dess verksamhet. Det är nödvändigt, att något ytterligare göres utöfver hvad som redan gjorts från statsmakternas sida, för att staten skall kunna skaffa sig tillräcklig respekt inför denna benägenhet hos industriens män att på angifvet sätt vilja bereda sig fördelar på statens och allmänhetens bekostnad.

När jag var hemma i påsk, hörde jag ett rykte cirkulera, att denne *förste kontrollör*, som hade vågat hysa en afvikande uppfattning i fråga om tolkningen af gällande kontrollföreskrifter, skulle ha erhållit en liten vänlig erinran om sin olämplighet att längre utöfva uppdrag som förste kontrollör. Det var naturligt, att jag inför ett sådant rykte ansåg mig böra söka skaffa mig visshet, om detta rykte innebar någon sanning. Och till min ledsnad måste jag erkänna, att jag från — som jag tror — fullt tillförlitligt håll fick den uppgiften bekräftad, att man verkligen skickat silkessnöret till denne förste kontrollör. Har det då verkligen gått så långt, att statens ämbetsmän, som fullgöra sina åligganden under känslan af sitt ansvar, på detta sätt skola lönas för ett pliktstroget arbete, att man anser sig kunna säga till dem: Ni är icke längre passlig för denna anställning, ni måste söka er en annan? Jag har velat framföra denna synpunkt och på samma gång framställa en vädjan till finansministern, att han med sin rättrådighet ville låta företaga en opartisk undersökning på detta område, hvilken kan leda till, att det bringas klarhet i saken. Ryktet cirkulerar ganska öppet både bland arbetare och andra vid fabriker i Ystad, där denna händelse inträffat, och detta rykte bör dementeras eller också bör det lämnas upplysning om hvad som kunnat från vederbörande föranleda en sådan handling. Ty det är orimligt att tänka sig, att, äfven om en person har en osäker ställning, han inför uppfyllande af sin plikt skall känna sig osäker om blifvande anställning. Det är hårdt att vara tvungen att säga dessa saker, ty jag kan ju befara att sätta denna person i en mycket obehaglig ställning, men rätten måste ha sin gång, och en undersökning måste komma till stånd, för att vi uti denna sak skola få fram hvad som egentligen ligger under denna händelse.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet Swartz: Herr talman, mina herrar! Jag skall först bedja att få förklara för den siste ärade talaren, att de förhållanden från Ystad — om jag hörde rätt — som han relaterat, voro för mig obekanta. Jag har icke hört dem omtalas förr, och det är gifvet, att, då de blifvit nämnda, såsom här har skett, en undersökning från min sida skall åstadkommas om detta. Men det må ju icke förundra, om jag

likvisst vågar uttala den förhoppningen, att denna undersökning, som skall blifva grundlig, kommer att utmynna däri, att de däraf berörda myndigheterna skola befinnas icke stå i sådan dager, hvari de efter herr Thorssons anförande eljest möjligen skulle kunna anses stå.

Jag skall emellertid bedja att få yttra några ord angående själfva den föreliggande hufvudfrågan. Det är ju tämligen naturligt, att jag, som icke hade så ringa del i de underhandlingar, som föregingo det beslut, hvilket af sistlidna års Riksdag fattades, skall vara ganska intresserad af de uttalanden, som gjorts såväl från bevillningsutskottets sida som här i afton angående de förhållanden, som sammanhånga med denna öfverenskommelse, och jag anser, att det gifvetvis är min plikt att, ehuru väl Kungl. Maj:t ju icke direkt beröres af den föreliggande frågan, angifva min uppfattning af densamma läge.

Jag ber då att få hänvisa till den framställning af hvad i detta ärende i fjol förekom, som vid början af denna frågas behandling här i kväll gafs af bevillningsutskottets vice ordförande. Jag ber att få intyga — och jag vågar säga, att jag kan göra det med full kraft — att beslutets egenskap var att vara en verklig öfverenskommelse. Hade så icke varit förhållandet, är det tämligen tydligt, att beslutet icke blifvit sådant det blef, och då hade jag åtminstone för min del stått fast vid det förslag, som från Kungl. Maj:ts sida var framlagdt, och icke därvidlag vikit från den ståndpunkt, som jag naturligtvis ansåg vara den riktiga. Men omständigheter hade tillkommit, som gjorde det nödvändigt att icke vidhålla den ursprungliga ståndpunkten. Förhållanden af stor vikt hade kommit emellan och hotade att gifva åt det hela en sådan vändning, att jag för min del åtminstone icke vågade taga på mig ansvaret att icke söka afvärja dessa följder. Herrarna veta mycket väl, under hvilka omständigheter beslutet tillkom. Alla de, som varit med om detta beslut, veta mycket väl, att det hade karaktären af en verklig öfverenskommelse för 5 år. Är det så, att någon därom kan tveka, ber jag att få hänvisa till den Riksdagens skrifvelse, hvarigenom Riksdagen tillkännagaf sitt beslut i den saken. Det har sagts där: »Det har också synts nödigt både för landtbruket och för industrien, att den högre skattesatsen icke i hela sin omfattning omedelbart tillämpas, utan att en öfvergångstid bestämmes, hvarunder skatten successivt höjes till det af Eders Kungl. Maj:t föreslagna beloppet». På ett annat ställe säges det: »Bestämmandet af en dylik öfvergångsperiod lärer äfven ur den synpunkt få anses vara lämpligt, att industrien under ett visst antal år skulle hafva att räkna med allenast sådana förändringar i afseende å beskattningsförhållandena, om hvilka densamma på förhand ägde kännedom.» Det tydligaste uttrycket af detta besluts räckvidd utöfver ett år ligger uti själfva beslutets affattning, då beslutet gick ut därpå, att § 1 af förord-

*Om
ändrad lydelse
af 1 § i förord-
ningen angå-
ende beskatt-
ning af socker
m. m.*

(Forts.)

Om ändrad lydelse af 1 § i förordningen angående beskattning af socker m. m. (Forts.)

ningen den 11 oktober 1907 angående beskattning af socker skulle få följande lydelse i mom. 1: »För allt socker, som inom riket tillverkas eller dit införes, skall, på sätt i denna förordning närmare bestämmes, vid sockrets utlämnande till fritt bruk, erläggas skatt med 16 öre för hvarje kilogram.» Vidare heter det: »Denna förordning träder i kraft den 1 januari 1909; dock att skatten skall utgöra intill 1911 års utgång endast 15 öre och därefter intill 1912 års utgång 15,5 öre, allt för ett kilogram räknadt.» I motiveringen står likaledes om tullen: »I likhet med Eders Kungl. Maj:t finner Riksdagen det vara riktigt, att skatteförhöjningen förbindes med en till hvarje tid motsvarande nedsättning af tullsatserna och att alltså tullen å raffineradt socker från och med den 1 januari 1909 nedsattes med 2 öre eller till 15 öre för kilogram. Då enligt Riksdagens beslut skatten skall ytterligare höjas den 1 januari 1912 med 0,5 öre och den 1 januari 1913 med likaledes 0,5 öre, bör äfven samtidigt vidtagas en motsvarande sänkning af raffinadtullen till respektive 14,5 öre och 14 öre för kilogram.» Af detta framgår ju med all tydlighet, att med det beslut, som i fjol fattades, var meningen, att det skulle sträcka sig öfver en period af 5 år, och i de delar, där sådant ansågs konstitutionellt riktigt, fick det sitt uttryck i själfva det beslut, som Riksdagen fattade, nämligen med afseende på skattesatsen. Med afseende på tullsatsen kunde beslutet icke komma in annat än i motiveringen, emedan man icke med afseende på tullsatser kan fatta beslut för mer än ett år i sänder.

På denna öfverenskommelse byggdes emellertid nu hela den uppgörelse mellan sockerbruket och betodlarne, som detta beslut just var afsedt att framkalla. Det lyckades också, sedan beslutet kommit till stånd, att få en sådan uppgörelse träffad, om också blott för 4 år. Uppgörelsen för 1908 träffades redan före beslutets fattande, men för åren 1909, 1910 och 1911 fattades beslutet om uppgörelse först efter det Riksdagen fattat sitt beslut. Denna öfverenskommelse är nu fotad på Riksdagens beslut, och betingelserna äro uppgjorda i öfverensstämmelse med och i förlitande på, att det Riksdagens beslut, hvilket omfattades af aftalet, skulle komma att äga bestånd.

Det är således gifvet, att en afvikelse från det beslut, Riksdagen i fjol fattade, ett beslut, vid hvilket Riksdagen naturligtvis icke är juridiskt bunden att kvarstå, men beträffande hvilket ingen torde kunna förneka, att Riksdagen är moraliskt förpliktad att kvarstå därvid, åtminstone alla de, som deltog i detta beslut, och det har också allt hittills varit fallet, att äfven nyvalda ansett sig vara förpliktade af ett på sådant sätt af Riksdagen fattadt beslut.

Naturligtvis skulle detta beslut från Riksdagens sida kunna ändras under en förutsättning. Det skulle vara för den händelse, att det hade inträffat hvad Riksdagen förbehållit sig här icke

skulle inträffa. Det säges nämligen i Riksdagens skrifvelse: »Och har Riksdagen, som förutsätter, att idkarne af sockerindustrien icke genom någon af Riksdagens beslut i frågan orsakad förhöjning af sockerpriset under innevarande år helt eller delvis förtaga den afsedda verkan af den nu beslutade skatteregleringen, ansett, att någon höjning af skatten icke bör inträda förrän från och med nästkommande års början.» Det hade likvisst synt mig, som om detta förbehåll, insatt såsom det står, icke innebär något annat än ett uttalande, hvarför Riksdagen ändrade Kungl. Maj:ts proposition i den delen, att verkan af denna skattereglering inträdde först nästkommande år och icke från den dag under årets lopp, som af Kungl. Maj:t kunde beslutas, hvilket var i Kungl. Maj:ts proposition föreslaget. Så står det efter ordalagen. Men äfven om man skulle vilja säga, att det kunde gälla beslutet i dess helhet, så vill jag för min del säga, att det vill synas mig, som om det icke vore på ett fullt tillfredsställande sätt ådagalagdt, att bolaget så brutit med denna bestämmelse, att däraf verkligen en åtgärd med så vidt gående konsekvenser som ett upphäfvande från Riksdagens sida af detta beslut skulle hafva varit motiverad.

Det är mycket svårt att visa först och främst att någon sådan förhöjning i sockerpriset, som i Riksdagens skrifvelse omförmäles, inträffat — därom äro ju uppgifterna olika — men att visa, att det är gjordt på grund af Riksdagens beslut i skattefrågan, synes mig vara ännu mycket svårare. För mig synes det vara alldeles klart, att de åtgärder från bolagets sida, som vidtagits, äro en följd af bolagets bildande och icke af Riksdagens beslut angående skatten. Det är detta, som gifver bolaget styrka, och det hade ju ägt rum äfven om icke beslutet om skatten hade förelegat.

Nu vill jag emellertid säga, att jag lämnar detta alldeles därhän, om något därvidlag kan anses vara från bolagets sida begånget af beskaffenhet, som kan tolkas vara i strid med hvad som här står. Jag håller mig endast fast vid: är detta af en så genomgripande beskaffenhet, att däraf verkligen kan vara motiverad en så betydelsefull åtgärd som den, att Riksdagen bryter hvad Riksdagen i fjol beslöt med afseende å tullsatserna, såsom här är föreslaget, genom att sänka tullen med 2 öre *nu*.

Jag ber herrarna betänka, hvilka följder ett sådant beslut skulle föra med sig. Såsom jag har sagt, aftalet mellan sockerbruket och betodlarna är baserad på detta Riksdagens beslut. Det är baserad på tilltro till, att det skulle komma att äga bestånd. Det vill synas mig, som om det icke gjorde, i detta sammanhang, så mycket till, huruvida man är nöjd med själfva denna bestämmelse, eller om man hade önskat den på ett annat sätt. Jag vill endast konstatera, att när denna öfverenskommelse träffades i fjol, var man ganska allmänt belåten med att på detta

*Om
ändrad lydelse
af 1 § i förord-
ningen angå-
ende beskatt-
ning af socker
m. m.
(Forts.)*

Om sätta komma till ett slut på ett förhållande, som hotade att blifva
 ändrad lydelse olidligt.
 af 1 § i förordningen angående beskattning af socker m. m.

(Forts.) Nu hafva vi emellertid denna öfverenskommelse. Om den nu brytes, får jag för min del säga, att därigenom skulle efter min uppfattning också hos näringsidkarna i landet ingifvas en känsla af misstro, en känsla af oro — och det icke allenast för dem, som närmast beröras af detta beslut, utan för alla dem, hvilkas näring på något sätt är beroende af ett beslut från Riksdagens sida. Och huru många de näringar äro, som icke på ett eller annat sätt äro af ett sådant beslut beroende, torde vara ganska lätt räknadt. Ja, en sådan oro, som på det sätt skulle framkallas, kan efter min uppfattning icke verka annat än högst förlamande på den enskilda företagsamheten. Den skulle lägga, såsom man säger, en död hand på energien, på initiativrikedomen hos den ena och den andra samt kunna framkalla sådana följder med afseende å landets näringslif, att därutaf, såväl för staten som för de enskilda, vida mer genomgripande och svåra konsekvenser uppstode, än hvad den fördel skulle kunna anses innebära, som man möjligen kunde finna ligga uti ett bifall till en sänkning utaf tullen med två öre.

Om man icke har tilltro till de stabila förhållandena inom näringslifvet, så framkallas därigenom sådana farliga konsekvenser.

Jag har för min del den uppfattningen, att här föreligger en verklig fara för vårt näringslif i det yrkande, som här är gjordt, sedt mot bakgrunden af hvad som i fjol förekom. Jag har ansett mig skyldig till att varna för att slå in på *den* vägen, där följderna äro oöfverskådliga. Men så pass tydliga äro de, att man väl kan se, af hvilken beskaffenhet de äro. Ty de grunda sig, de bero på ett mistadt förtroende till Riksdagen. Och jag kan icke tänka mig, att man skulle vilja vara med om att här framkalla en sådan stor oro i landet.

Jag ber herrarna vördsammast besinna detta, och jag tror icke, att någon af herrarna här skall hafva den uppfattningen, att jag gör det, på något sätt och vis, af den anledning, att jag särskildt vill gynna just den närmast ifrågavarande industrien. Jag vill endast, i hvad på mig ankommer, söka upprätthålla en öfverenskommelse, som jag anser vara ingången under bindande former, och som jag för min del anser, att det icke förefinnes tillräckligt fog för att på något sätt och vis lösa sig från. Och jag gör detta med hänsyn till de svåra och betänkliga följder, som, efter mitt sätt att se, skulle komma att då göra sig gällande inom hela det svenska näringslifvet, hvars talan jag ju ock är skyldig att föra.

Herr Branting: Herr talman, mina herrar! Mellan de åtta reservantena och de två reservanterna är skiljaktigheten den, att de åtta kritisera bolagets åtgöranden, peka på de bestämmelser, som

hafva vidtagits utaf bolaget och hvarigenom efter deras mening icke tillbörlig hänsyn har tagits utaf bolaget till de villkor, som Riksdagen uppställde för sin del, när den ingick på öfverenskommelsen af år 1908, men sedan böja de utaf och förklara, att det är tillräckligt med denna varning, som gifves åt bolaget mot att fortsätta på denna väg, och de vilja för sin del icke göra något yrkande på ändring. Två reservanter, ibland dem är jag, hafva däremot ansett oss kunna — just med användande i hufvudsak af samma motivering, vid hvars tillkomst vi ju också kanhända i någon mån hafva medverkat — göra gällande en annan slutsats därutaf, nämligen den, som herrarna återfinna i vår reservation, och där vi kort och godt yrka på, att »då där påpekade förhållanden tydligt ådagalagt, att svenska sockerfabriksaktiebolaget genom olika åtgärder öfverfört en icke obetydlig del af den ökade beskattningen på den konsumerande allmänheten, och man knappt har anledning antaga, att det mäktiga bolaget skall för framtiden fästa större afseende vid af Riksdagen uttryckta platoniska önskningsar och förhoppningar, än det gjort gentemot uttalandena i motiveringen till 1908 års Riksdags beslut», så hemställa vi om ett verkligt beslut — vi framställa ett positivt yrkande på en nedsättning af två öre från hvad som nu under öfvergångsbestämmelserna gäller, d. v. s. ett öre från hvad som är afsedt att man skall komma till.

Nu är det ju framhållet förut utaf den siste ärade talaren, bevillningsutskottets vice ordförande, den tankegången, att det icke skulle hafva varit så graverande saker, som hafva framkommit ändå — trots det att det är uppräknadt en hel del åtgärder — att han funne sig för sin del våga draga därutaf den slutsats, som vi varit med om. Och precis detsamma, nästan i samma ordalag, hörde vi nyss herr finansministern upprepa: från bolagets sida har man icke så brutit denna öfverenskommelse, att Riksdagen skulle kunna anse sig å sin sida hafva rätt att betrakta sig såsom löst från densamma.

Jag ber därvid att först få konstatera, att det här hittills icke från något håll kunnat bestridas, att vi hafva haft rätt, vi reservanter, uti att framlocka det ena efter det andra af dessa förhöjningar uti bolagets sockerpris, som hafva vältrats öfver på den konsumerande allmänheten — på den, såsom det här i reservationen är kalladt, indirekta vägen, d. v. s. genom ökning i frakterna, genom skärpning af kreditvillkoren och några andra därmed jämförliga åtgärder. Det står således, efter hvad som hittills framgått, alldeles obestriddt fast, att dessa förhöjningar hafva skett. Det har blifvit en ökning gjord från bolagets sida uti dessa priser genom de manipulationer, som härvid föreligga. Men den punkt uti motiveringen, som vi — eller jag för min del i hvarje fall — icke kunnat vara med om, hvarför det också står, att vi »i hufvudsak» instämt i motiveringen — det är *den*, där reservanterna utveckla sin öfvertygelse, att efter deras mening bolaget i alla fall har lyckats fritaga sig från den mest graverande anmärkningen, nämligen att syste-

Om
ändrad lydelse
af 1 § i förord-
ningen angående
beskattning af socker
m. m.

(Forts.)

Om
ändrad lydelse
af 1 § i förord-
ningen angå-
ende beskatt-
ning af socker
m. m.
(Forts.)

matiskt hafva hållit de svenska sockerprisen *öfver* de utländska. I den punkten måste jag säga, att det gjordes af mig, äfven inom utskottet, frågor angående den saken: huruvida verkligen de af bolaget anförda siffror voro jämförbara för svenska och utländska priser; om det var riktigt, att man kunde komma fram till de resultat, som bolaget gjort, af en ungefärlig likformighet i deras fluktuationer, eller om det icke förhöll sig så, som vi hört herr Christiernsson här utveckla, att nämligen alla de utländska siffrorna äro sådana, som hvem som helst kan få vara för, medan däremot de svenska siffrorna icke äro sådana, utan äro särskilda priser, som bolaget förbehåller åt en viss af bolaget utsedd krets af grossörer, som i den ställningen således närmast äro att jämföra med bolagets egna agenter — och hvilka siffror följaktligen *icke* kunna sägas vara belysande för, huru priserna stå inför den stora allmänheten. Jag ställde den frågan i utskottet, men erhöll icke något som helst svar, i hvarje fall icke något som helst belysande eller tillfredsställande svar på den frågan. Intill dess motsatsen blifvit bevisad, nödgas jag då för min del antaga, att den anmärkningen står fast, som här är gjord, att äfven på den punkten är framställningen ganska otillfredsställande, och att äfven på den punkten bolaget har hållit, faktiskt, priserna högre än hvad fallet skulle hafva varit, om man hållit sig till den »tullgräns», som herr K. G. Karlsson med, såsom mig synes, ett lyckligt uttryck talade om.

Är det så, ja, då förefaller det mig uppenbart, att bolaget har icke blott indirekt, utan äfven direkt förgått sig gentemot det beslut, som vi nyss hörde uppläsas af herr finansministern och där det ju, efter mitt sätt att fatta saken, uttryckligen talas om denna *förutsättning* för hela den åtgärd, som Riksdagen sålunda i fjol gick med på. Riksdagen utgick nämligen då från den förutsättningen, att idkarne af sockerindustrien »icke genom någon af Riksdagens beslut i frågan orsakad förhöjning af sockerprisen under innevarande år helt eller delvis» — till och med så starkt stod det — förtogo »den afsedda verkan af den nu beslutade skatteregleringen.» Det synes mig således, att man icke kan af de nu föreliggande fakta komma till annat resultat, än att bolaget har genom sina åtgärder själf ställt sig på den ståndpunkten, att det visserligen gärna tagit emot de fördelar uti en lättad öfvergångsbestämmelse, som det lyckades bolaget att under den särskilda situationen i fjol afpressa Sveriges Riksdag och Kungl. Maj:t, men bolaget har icke ansett sig i lika mån skyldigt att lojalt och oomtvistligt hålla sig till efterrättelse den förutsättning, som af Riksdagen gjordes. Under sådana förhållanden vågar jag verkligen hemställa, huruvida det är riktigt att säga, att vi här, genom denna så kallade »verkliga öfverenskommelse», skulle vara moraliskt förpliktade att i detta afseende helt och hållet fullgöra, hvad som Riksdagen år 1908 beslutade under en förutsättning, som bolaget själf icke aktat för rof att på den ena punkten efter den andra söka skjuta på, söka kringgå och söka

till fördel för sig själft, men till skada för den konsumerande allmänheten, vrida så, att det förtjänade, men allmänheten förlorade. Det är den synpunkten, som jag icke kunnat undgå att för min del i denna fråga anlägga. När herr finansministern här med sådant bekymmer i stämman framhöll, att det var icke på grund af Riksdagens beslut, som dessa förändringar i bolagets sätt att sköta sina affärer inträdt, utan att det var på grund af själfva bolagets konstituering som sådant på grund af den sammanslagning, som ägt rum, som alla dessa åtgärder vidtogos, och att man icke tillgrep dem för att på något sätt komma undan den besvärliga och tryckande skatten — ja, då nödgas jag säga, att detta är dock ett mycket sofistiskt resonemang. Jag undrar, hvad slags sätt att kringgå villkoren, som staten ställer för ett mäktigt bolag, icke med ett sådant sätt att resonera skulle kunna försvaras och urskuldats. Om man vill skattlägga bolaget och bolaget till följd däraf tillgriper vissa åtgärder att afvältra den bördan ifrån sig, och så man kommer här sedan och säger: det var icke alls därför, att denna börda lades på bolaget, som det vidtog dessa åtgärder, utan så skulle det ha gjort i alla fall för att tillgodogöra sig fördelarna af sin styrka och sin nya konsolidering och koncentrerings! — ja, då finns alltid en ursäkt.

Det har här af herr finansministern — och helt säkert var det detta, som framkallade den stämning af instämmande, som slog emot honom i mycket af hans anförande — talats om den oro för näringsidkarne i allmänhet och den oro för hela vårt näringslif, som skulle bli följden, ifall man vågade ifrån Riksdagens sida vidtaga ett steg, som gick i strid med den år 1908 gjorda öfverenskommelsen, hvilken man då tänkte sig skulle lojalt hållas icke blott från Riksdagens sida, utan äfven från bolagets sida. Jag kan icke hjälpa, att när jag hörde det talet, tänkte jag för min del så här: De näringsidkare, som lita på Sveriges Riksdag och uppfylla de villkor, under hvilka Riksdagen har gifvit dem den ena eller andra fördelen, ha sannerligen ingen anledning till oro för, att Riksdagen skall å sin sida gå illojalt fram mot dem. Men om från den ena sidan sker ett slags lossande af en dylik »öfverenskommelse», i den mån man nu kan begagna detta ord, om det sker ett sådant systematiskt kringgående af villkoren, som det har syntts mig, att debatten visat i detta fall föreligga, ja, då vädjar jag till herrarne, om vi inte ha rättighet att också å vår sida taga under öfvervägande, huruvida vi ensamma skola vara de, som fortfarande äro förpliktade och tvungna, oaktadt vi tydligen se, att de förutsättningar icke respekterats, under hvilka man i fjol gick till denna öfverenskommelse. Det förefaller mig, att den verkliga fara, som här utaf herr finansministern målats upp för vår industri, icke föreligger för den industri, som ställer sig lojalt till efterrättelse de aftal, som ingås, och de öfverenskommelser, som beslutas i den ena eller andra formen. Men det är just huruvida detta här skett som tvisten gäller, och när till och med de, som här fört bolagets och dess intressenters talan, i alla fall måst

*Om
ändrad lydelse
af 1 § i förord-
ningen angå-
ende beskatt-
ning af socker
m. m.*

(Forts.)

Om ändrad lydelse af 1 § i förordningen angående beskattning af socker m. m.
(Forts.)

inskränka sig till att säga, att visserligen är det litet grand icke riktigt så som det skulle vara, men det är icke så brutet, att vi skulle ha rättighet att också å vår sida betrakta denna förra årets öfverenskommelse som uppsagd — ja, då synes mig, att man därmed indirekt medgifvit, att bolaget sannerligen icke har någon som helst pockrätt att fortfarande få åtnjuta alla de fördelar. som det lyckats tillskansa sig genom uppgörelsen 1908.

Jag ber att förutom om åtskilligt annat, som här har framkommit om bolagets sätt att förfara, få erinra om det faktum, som är en ganska offentlig hemlighet, att när fram på sommaren 1908 det såg mycket hotande ut, att en allmän kris i förhållandet mellan arbetsgifvare och arbetare skulle utbryta här i landet, så var det in i det sista just detta samma bolag, som för den där ettöringen, som arbetarne ansågo sig kunna slutligt fordra, höll på att välta hela den öfverenskommelse, som med så mycket besvär och så mycken möda och så många ansträngningar och tillmötesgåenden å ömse sidor hade frampressats. Då var man icke så rädd att på detta sätt till det yttersta söka utnyttja sin ställning, hänsynslöst, utan tanke på konsekvenserna; ut öfver andra näringar, ut öfver hela landet var man beredd att låta striden bryta ut, därför att det brast på denna enda punkt, där det gällde detta bolag. Och så skall just detta bolag sedan få försvarare, som stiga upp och förklara, att hänsynen till andra näringar, hänsynen till vårt näringslifs hela bestånd måste mana oss att icke på något sätt vara annat än på det högsta lojala mot dem, hvilkas hela politik dock visat sig vara så brutal och så föga hänsynsfull, som detta bolags politik faktiskt visat sig vara!

Det talades af friherre Palmstierna, och det med full rätt, åtskilligt om behovet af särskild inspektion öfver de nya stora finansiella sammanslagningar, som vi fått i vårt land uti dessa truster. Och det är visst och sant, att den, som haft på sin lott att försöka i någon mån skaffa sig uppgifter om dessa förhållanden, har outhörligt erfarit både behovet af att få exakta uppgifter och på samma gång svårigheten att kunna få sådana. Och litet hvarstans har man tyckt sig märka, att de uppgifter, som från bolaget lämnats, ha kraft en efterkontroll, som då visat, att de icke stått fullt i öfverensstämmelse med sanningen.

Till hvad som förut är i det stycket anfördt skall jag blott be att i korthet få anföra en skrifvelse, som blifvit ställd till mig från Sveriges allmänna handelsförenings förvaltningsutskott och hvori uttalas en protest mot det påstående, som framkommit i bolagets svar om minuthandlarnes oskäligen uppskörtande af allmänheten. Saken är redan förut berörd, men jag anser, att denna officiella inlaga äfven bör omnämnas här. Där heter det: »Af de inkomna svaren framgår med oafvislig tydlighet, att de af direktör Tranchell lämnade uppgifterna om specerihandlarnes stora vinst på försäljning af socker i stort sedt sakna grund; snarare nödgas man inom denna handelskår på många ställen inom landet kämpa för att erhålla en så af-

passad avance, att de med försäljningen förenade omkostnaderna kunna täckas.» Skrifvelsen är å Sveriges allmänna handelsförenings förvaltningsutskotts vägnar undertecknad af Victor Ramstedt och Ferdinand Åström.

Detta är endast ett exempel, men det är många liknande, som jag icke skall trötta kammaren med att nu gå in på; det genomgående draget är, att de uppgifter, som nu kunnat erhållas, varit svävande, och att det varit ytterst svårt att kunna få några fullt exakta och fasta hållpunkter i hela denna sak. Just därför skulle det förvisso vara en tanke, väl värd att taga vara på, om den *trustinspektion* komme till stånd, som af friherre Palmstierna här förordats. Jag skall be att på samma gång få utföra den tanken något längre. Vi hörde nyss här ifrån herr Thorsson en liten relation, hvilken — äfven om den undersökning, som herr finansministern nu utlofvat, skulle visa, att denna framställning är i en eller annan punkt möjligen något öfverdrifven — dock tycks tämligen tydligt blotta, hvilken styrka ett dylikt mäktigt bolagsintresse har, icke blott gentemot enskilda, utan äfven gentemot representanter för statsmakterna. Det är ju ingen hemlighet, att så är fallet, och det ligger i sakens natur, att så f. n. *måste* vara fallet. Följden är den, att äfven om vi inom en någorlunda nära liggande framtid skulle få en dylik inspektion öfver trusterna, ha vi likväl anledning befara, att det blefve svårt för dem, som skulle handhafva denna inspektion, att på ett fullt själfständigt och tillfyllestgörande sätt utöfva densamma. Det lär nog således icke gå med mindre, än att staten, vid sidan af att den sörjer för tillsynen öfver alla dessa förhållanden på det sätt, som ligger i en inspektions begrepp, också själf griper in och gör sitt inflytande gällande *i själfva bolaget*, alltså förer en del af statens bestämmanderätt in uti själfva bolaget och att man således kommer till hvad också, om jag hörde rätt, friherre Palmstierna antydde, nämligen en *blandad statsdrift och bolagsdrift* på detta område. Den vägen vore helt visst så mycket mera värd att taga under ompröfning, då man ju här tydligt ser ett typiskt och klassiskt exempel i vårt eget land på bildandet af vissa förmögenheter — dessa hundra millioner, som egentligen äro sådana penningar, hvilka tillkommit blott därigenom, att staten gifvit ett oskäligt högt tullskydd. Dessa millioner, som nu i enskildas händer skulle blifva en makt gentemot oss alla, gentemot samhället och staten, böra mana oss att vid sidan af denna makt inom själfva ramen af bolaget söka föra fram statens hela makt och pondus för att till gagn för oss alla drifva den näring, som det här gäller.

Jag har velat framföra den tanken också, då vi här äro midt inne i denna stora fråga. Men hvad jag först och sist vill betona är, hvad som uttalas i vår reservation, nämligen att vi efter de erfarenheter, vi gjort sedan denna fråga senast var före, icke ha någon som helst anledning att tro, att bolaget skulle annat än med synnerligen stor köld se än så skarpa uttalanden från denna kammare, hvilka icke

Om
ändrad lydelse
af 1 § i förord-
ningen angående beskatt-

m. m.

(Forts.)

Om följas af någon som helst handling. Jag tror, att när man har kunnat
 ändrad lydelse advocera sig ifrån de villkor och den förutsättning, som ligga så tyd-
 af 1 § i förord- ligt uttalade i Riksdagens förut omnämnda beslut, då skall man också
 ningen angä- helt visst kunna, stödd på sina millioner, slå i vädret den varning,
 ende beskatt- som herr K. G. Karlsson och hans medresvanter vilja gifva åt bo-
 ning af socker- laget genom antagande i denna kammare af en motivering annor-
 m. m. lunda än den bolagsvänliga motivering, som antogs af Första Kam-
 (Forts.) maren — som *naturligtvis* helt enkelt förklarade, att allt är bra, som
 det är, och att ingenting förekommit, som gifvit motionärerna an-
 ledning att röra uti denna sak.

Jag finner således för min del, att om Andra Kammaren här
 verkligen vill taga ett steg, som bolaget förstår, då vill det till, att
 man talar svenska med det på ett annat sätt än blott genom en
 vacker reservation, hvilken öfver hufvud taget icke blir annat än ett
 uttalande till kammarens protokoll. Jag vill därför för min del
 förorda, att tullen nedsättes med det blygsamma belopp, som jag
 varit med om att i detta fall tillstyrka och som med flit är så lågt och
 litet, därför att man i brist på tillräckligt material icke vågat eller
 kunnat gå längre, men hvilken nedsättning jag tror skall kunna vara
 fullt försvarlig på grund af de belopp, som redan står fast att bola-
 get lyckats på olika vägar uttaga hos allmänheten.

Jag skall därför, herr talman, be att få förorda bifall till min
 vid betänkandet fogade reservation.

I detta anförande instämde herrar *Söderberg* i Stockholm, *Hasselquist*, *Johansson* i Stockholm, *Persson* i Stockholm, *Tengdahl*, *Blomberg*, *Kjellberg*, *Rissén*, *Åberg*, *Wallin*, *Kropp*, *Svensson* i Nykö-
 ping, *Borg*, *Carlsson* i Malmberget, *Berglund*, *Olofsson*, *Leksell*,
Wilson, *Karlsson* i Fjäl, *Rundgren*, *Strömberg*, *Lindblad* i Göteborg,
Kristensson, *Linders*, *Lindberg* och *Lundgren*.

Herr Karlsson i Göteborg: Herr talman, mina herrar! Det
 angrepp, som hufvudmotionären här icke utan fog gjorde emot
 bevillningsutskottets hållning uti sockerfrågan, menar han väl icke,
 antager jag, kunde drabba mig, som verkligen använt en stor
 del af min riksdagsmannatid just för att åstadkomma en rättvisare
 beskattning på det området. Det yttrande af mig från 1902, som
 han här citerade, vidhåller jag fortfarande och anser vara riktigt.
 Det afsåg att bevisa lämpligheten af att komma ifrån produkt-
 beskattning till konsumtionsskatt, och det har ju verkligen lyckats.

Jag behöfver emellertid icke uppehålla mig vid motionärernas
 förslag, utan jag vill säga, att för vidtagande äfven af en sådan
 åtgärd som den af reservanternas här föreslagna har jag ansett,
 att man bör stå på en fullt klar och fast botten, i annat fall kan
 och bör man icke fatta ett beslut i sådan riktning. Jag har dock
 icke kunnat öfvertyga mig själf om, att fakta här ligga så klara.
 Det yttrades icke utan fog, utan tvärtom med full giltighet af

friherre Palmstierna, att fakta här äro oklara. Tyvärr måste man erkänna, att så är förhållandet. Detta erkändes äfven delvis af den talare, som före mig intog platsen här, och det är just detta, som gör, att jag för min del icke vill vara med om att frångå det beslut, som förra årets Riksdag fattade. Jag vill för herrarne med ett litet exempel visa, huru svårt det är att på detta område få fullt exakta bevis på, huru förhållandena verkligen ligga. När jag satt och skref på min reservation i frågan, var jag just färdig med att här skriva in ytterligare en ökning i priset å 0,4 öre, som bolaget skulle ha åstadkommit genom en under fjolåret företagen åtgärd, hvilken för öfrigt blifvit omnämnd här i kväll. Det gällde nämligen den omständigheten, att bolaget förut skulle ha levererat säckar gratis, men från och med fjolåret börjat debitera dem med 60 öre, af hvilka säljaren skulle återfå 20 öre, när tomsäckarne återställdes. Då hvarje säck rymmer 100 kg., skulle detta innebära en förhöjning af priset af 0,4 öre per kg. När jag hade skrivit in detta i reservationen, kom jag att undra på, huruvida det var förra året, som denna höjning vidtogs. Jag hade sett uppgiften därom i Göteborgs minuthandelsförenings skrifvelse, men jag hade mina skäl att draga den i tviifvelsmål. Jag telefonerade fördenskull ned till Göteborg och fick därvid den upplysningen, att åtgärden vidtagits redan i juni månad 1907, alltså tidigare än att vi på grund af den fråga, som här är före, kunna göra något däråt. Jag vill nämna detta för att visa den svårighet, som förefinnes, att kontrollera alla de uppgifter, som man får.

Här har i afton ett par gånger omnämnts den skrifvelse, som Sveriges allmänna handelsförening har ställt åtminstone till utskottsledamöternas förfogande, efter det frågan blifvit afgjord inom utskottet. I denna skrifvelse har en hel del handelsföreningar inom olika delar af landet uttalat en skarp förkastelsedom öfver ett yttrande, som sockerbolaget haft i fråga om detaljprisen. Jag kan dock icke neka till, att det ligger icke så liten öfverdrift i denna handelsföreningarnes framställning. Det skall nu vara »frihet för Loke såväl som för Tor», man måste göra rättvisa åt den ena sidan likaväl som åt den andra. Om man läser hvad handelsföreningarna här skriva, får man det intrycket, att bolaget sagt, att detaljhandlarne i allmänhet hålla priset tio å fjorton öre öfver partipriset. Men detta har bolaget aldrig sagt. Bolaget säger för det första: vi ha icke haft anledning förut att så noga följa med på detta område, detta därför att vi icke hört några anmärkningar emot detaljpriset. Det heter vidare: »Vi tro oss emellertid kunna antaga, att detsamma i medeltal varit 4 å 6 öre öfver de noterade partiprisen.» Detta är siffror, som icke komma så långt ifrån hvad minuthandlarne själfva säga. Men så talar bolaget om de speciella förhållandena under strejktiden förra sommaren: »Under strejktiden inträdde emellertid ett annat förhål-

*Om
ändrad lydelse
af 1 § i förord-
ningen angående beskatt-
ning af socker*

m. m.

(Forts.)

Om ändrad lydelse af 1 § i förordningen angående beskattning af socker m. m.
(Forts.)

lande» — och i sammanhang därmed heter det, att det fanns detaljhandlare, som då höjde detaljpriset till 10 à 14 öre öfver partipriset. Detta är något annat, än att bolaget skulle ha sagt, att de alla hela tiden hållit liknande priser. Det säger, att det varit så i många fall, men det säger icke, att det varit genomsnittsprisen ens under denna strejktid. Jag vill med detta ha sagdt, att det är ytterligt svårt att bilda sig en alldeles bestämd uppfattning om allt, som förekommer på detta område. Jag vågar dock vidhålla hvad jag sagt i reservationen, nämligen att bolaget gått så nära gränsen, att en varning är väl behöflig, och detta vågar jag hålla på.

Jag skall för öfrigt, innan jag slutar, äfven be att för min del få instämna med friherre Palmstierna i hans yttrande rörande nödvändigheten af, att man i allmänhet tager litet mera hänsyn till de företeelser på det ekonomiska området, som kallas för truster, och jag skall tillika uttala den önskan, att speciellt det privilegierade bolag, hvarom nu är fråga, måtte uppträda mera hänsynsfullt, än hvad det hittills gjort såväl mot allmänheten som, jag fruktar, äfven mot sina arbetare.

Jag kan emellertid, herr talman, icke få i mitt hufvud, att vi ha tillräckligt starka bevis mot bolaget för att kunna vidtaga en sådan åtgärd som att frångå förra Riksdagens beslut, och jag upprepar hvad jag sade förut, att jag tror sannerligen icke, att, om denna kammare enhälligt sluter sig omkring den motivering, som de åtta reservanterna här föreslagit, densamma skulle förklinga alldeles ohörd hos Svenska sockerfabriksaktiebolaget; äfven om den icke kommer till synes i Riksdagens skrivelser, så kommer den nog ändå till sockerfabriksaktiebolagets öron, och jag betvivlar icke, att särskildt efter den debatt, som här förts, ett sådant uttalande skulle göra sin kraftiga verkan.

Herr Sundström: Herr talman, mina herrar! Herr statsrådet och chefen för finansdepartementet har nyss med styrka framhållit, att Riksdagen i denna fråga skulle vara moraliskt förpliktigad att vidblifva det aftal, som låg till grund för fjolårets beslut rörande sockerbeskattningen. Jag är den förste att erkänna detta, dock under den förutsättningen, att den andra parten, såsom herr Branting framhållit, också håller sin del af öfverenskommelsen. Jag har så noggrannt som möjligt studerat denna motion. Lika noggrannt har jag studerat utskottets betänkande och med uppmärksamhet lyssnat till debatten här i afton. Jag kan för min del icke komma till annat resultat, än att i detta fall måtte den andra parten, sockerbruksbolaget, hafva i mer eller mindre grad brutit sin del af förbindelsen. Jag stödjer mig i detta fall särskildt på det mångomtalade och mångomskrifna söderhamnsfallet. Jag tillåter mig därför att närmare redogöra för det samma.

Det finnes i denna stad en grosshandelsfirma, hvars chef visst icke i oträngdt mål importerar socker från utlandet. Upprepade tillfällen anhöll han att få köpa socker af bolaget mot den rabatt, andra engrossister erhöilo af detsamma, men, denna anhållan möttes ständigt med afslag, trots de bästa referenser med afseende på kredit och trots utlofvad betalning inom 10 dagar.

Motionären har i sitt anförande framhållit, att sockerbolaget i fråga om sin kundkrets gör ett ytterst strängt och godtyckligt urval. Det tyckes tillåta vissa firmor att köpa, men förbjuder andra, efter, som det tyckes, fullkomligt godtyckliga grunder. »Den ene blir upptagen, den andre kvarläten», som det heter i bibeln. Ätminstone synes bolaget hafva tillämpat denna regel i fråga om Söderhamn. Ett par engrossister fingo här af nåd socker från bolaget. Af handlingar, som jag har i min hand, vet jag, att, då denna firma gjorde sin anhållan, den däremot uttryckligen, utan några som helst skäl från sockerbolagets chef, erhöil följande svar: »Vi reflektera ej öfver Er förfrågan». Hvad var då att göra? Firman måste ha socker. Den var därför nödsakad att importera — mot sin vilja. För firman inträffade det lyckliga förhållandet, att vid samma tid, den 22 sistlidne september, importvärdet ställde sig cirka 56 öre kg. i fat cif Söderhamn, under det att bolagets pris, om firman köpte genom mellanhänder, ställde sig 58 öre med $1\frac{1}{2}$ % kassarabatt. Då var det ju tydligt, att firman hellre köpte från utlandet, i hvilket fall priset ställde sig billigare än från sockerbolaget. Hvad gjorde sockerbolaget, när detta blef känt? Sockerbolagets chef har i sin promemoria till bevillningsutskottet förklarar, att bolaget nedsatte priset å socker med 2 öre. Enligt handlingar, som kommit mig till handa, torde denna uppgift ej vara fullt riktig. Sockerbolaget nedsatte visserligen priset med 2 öre pr kg. Men dessutom levererades varan fritt järnvägsvagn å Söderhamns station. Frakten till Söderhamn utgör cirka 3 öre. Alltså föreligger faktiskt en nedsättning af priset med 5 öre pr kg.

Detta var en åtgärd, afsedd att strypa den misshagliga affärsfirman, som vågat importera socker från Tyskland, emedan den nekats köpa socker af bolaget trots erbjuden betalning inom 10 dagar och trots fullgod kredit.

Jag vill äfven i detta sammanhang påpeka en annan punkt i utskottsbetänkandet. Herr Tranchell säger i sin promemoria till bevillningsutskottet, att afsikten med den gjorda prisnedsättningen för Söderhamnsområdet skulle vara att härigenom möjligen nödgä importören att åter exportera det utländska socker, som låg på nederlag i Söderhamn.

Det är helt enkelt en löjlighet af sockerbolaget att påstå sådant, ty hur skulle reexport af socker kunna ifrågakomma, sedan hamnarna voro tillfrusna och sjöfarten slut? Det är endast ett

Om
ändrad lydelse
af 1 § i förord-
ningen angä-
ende beskatt-
ning af socker
m. m.

(Forts.)

Om svepskäl som af sockerbolaget framhållits till försvar för en orätt-
ändrad lydelse färdig handling.

I själfva frågan kan jag för min del ej komma till annat re-
sultat, än att om Riksdagen skall göra någonting för att stäfja
 dessa öfvergrepp ifrån detta mäktiga bolags sida, öfvergrepp, som
 hota att kväfva handeln och den fria konkurrensen, och som
 komma att i sista hand gå ut öfver konsumenterna i form af en
 fördyrad vara, då bör denna åtgärd icke blott bestå uti en plato-
 niskt uttalad önskan, att bolaget bör förhålla sig bättre i fram-
 tiden. Om Riksdagen vill göra någonting, som verkligen har någon
 effekt, bör det bestå uti en tullsänkning. Jag kan således för
 min del ej annat än sluta mig till den af herrar Branting och
 Kvarnzelius afgifna reservationen.

m. m.
(Förts.)

Jag skulle vilja påpeka en annan sak, som torde vara värd
 beaktande, men som jag ej hört framhållas under den här förda
 debatten. Det har sagts mig, att sockerbolagets aktier nu som
 bäst hålla på att utplaceras i många händer öfver landets bygder.
 Man söker mer och mer indraga en större allmänhet i socker-
 trustens intressesfer.

De nya delägarne få naturligtvis köpa aktierna dyrt i jämfö-
 relse med de gamla aktieägarne. Om Riksdagen efter 3 eller 4
 år skulle nödgas vidtaga den åtgärd, som här i dag föreslås af
 reservanterna, skulle detta naturligtvis ha den följden, att dessa
 nya aktieägare härpå komma att lida kännbara förluster. Deras
 aktier falla då genast i pris. Det kommer därför att blifva svå-
 rare att vidtaga åtgärder då, än det är nu, och bolaget skulle
 komma att bereda sig en ytterligare vinst genom att till billigt
 pris inköpa de aktier, som de förut sålt dyrt.

Det är detta jag för min del velat anföra. På samma gång
 som jag således afstyrker utskottets hemställan, ber jag, herr tal-
 man, att få yrka bifall till den af herrar Branting och Kvarn-
 zelius afgifna reservationen.

Herr Andersson i Skifarp: Herr talman, mina herrar! Det
 har här i kväll riktats många anmärkningar mot Svenska sockerfa-
 briksaktiebolaget, men de äro lyckligtvis redan till stor del betydligt
 reducerade till sitt fulla värde. Här har talats så mycket om det
 öfver det berättigade höjda priset. Vidare har det uttalats, att
 hvilken köpman som helst borde ha rättighet att köpa socker hos
 Svenska sockerfabriksaktiebolaget. Men det kan väl ifrågasättas,
 om ett så stort bolag skulle kunna till hvilken person som helst lämna
 ut socker. De af herrarne, som voro med vid förra årets uppgörelse,
 veta, att Svenska sockerfabriksaktiebolaget beräknar en så kallad
 delkredere-rabatt på 2 $\frac{1}{2}$ öre. Detta sker naturligtvis därför att
 bolaget vill hafva vissa personer, som skola garantera sockerbolaget
 en viss säkerhet för andra handlande. Det är omöjligt för ett bolag
 med säte på ett ställe att känna alla personer i Sveriges rike. Därför

nödgas det hafva grosshandlare eller, som de också kallas, agenter, som skola på sitt ansvar förmedla sockerförsäljningen till minuthandlarna. Frågan om säckemballage har vidare berörts. Det nämndes af bevillningsutskottets vice ordförande, att redan i juni månad 1907 var den nämnda åtgärden, att taga betaldt för emballage, vidtagen. Således skall väl bolaget ej nu läggas den åtgärden till last. Jag tycker, att om herrarne vilja granska saken rättvist, så förefinnas inga rättmätiga anmärkningar.

Hvarför jag egentligen begärde ordet, var på grund af ett yttrande af motionären, när han uttalade, att det kommit personer in på bolagets kontor och blifvit utskällda af bolagets chef. Ja, mina herrar, den, som känner bolagets chef, är fullt öfvertygad om, att det ej ligger sanning i hvad som meddelats motionären, för så vida den man, som anser sig ha blifvit illa behandlad, uppträdde hyggligt. Men det finns personer, som kunna uppträda så, att man nödgas köra ut dem — det är sanning, men att de blifvit utskällda, det tror jag ej på.

Det har också sagts, att bolaget ej gått arbetarnes kraf till mötes. Det beror på, i hvilken mån man tycker, att man skall gå dem till mötes. Jag ber att få nämna en liten uppgift på i hvad mån bolaget gått arbetare till mötes vid de olika fabrikena. Arbetspriserna äro höjda på de sista tio åren vid Arlöfs sockerfabrik med 50 procent, Engelholm 36 procent, Göteborg 36 procent, Hasslarp 42 procent, Helsingborg 31 procent, Hököpinge 54 procent, Jordberga 60 procent, Karlshamn 50 procent, Karpalund 70 procent, Kjellinge 70 procent, Köpinge 36 procent, Landskrona 48 procent, Lund 54 procent, Roma 53 procent, Skifarp 36 procent, Staffanstorp 58 procent, Säbyholm 44 procent, Svedala 47 procent, Trelleborg 54 procent och Ystad 16 procent. Nu har där i dessa dagar gjorts ett nytt aftal, som upphäfver det, som förut räckt i 3; år hvilket pris, som faststälts, kan jag ej lämna uppgift på, men det är i öfverensstämmelse med de andra. Sälunda kan man ej säga, att man icke gått arbetarnes kraf till mötes i fråga om betalning. Jag har räknat efter minimiprisen, vidare har man ju ackordspris, som är något annat. Jag tror sålunda icke, att man med fog kan påstå, att bolaget gått olagligt till väga. När vi nu tänka på den stora affär det här gäller, får man i alla fall äfven taga förnuftet till fanga litet och tänka på de följder som skulle uppstå, ifall rubbning i det förra året uppgjorda aftalet skedde. Det aftalet gäller ej endast Svenska sockerfabriksaktiebolaget, utan äfven svenska betodlarne. Om aftalet med sockerfabrikerna rubbas, så ha de ingen skyldighet att stå kvar vid aftalet med betodlarne. Nu veta herrarne lika väl som jag, hvilket besvär det i fjol var att komma till den då träffade öfverenskommelsen mellan fabrikena och betodlarne, och, mina herrar, det gäller ej småsaker, om nu en rubbning uppstår. Jag har ej uppgift på hur det ställer sig med siffrorna vid hvarje fabrik, men följande beräkning gäller den fabrik, jag närmast känner till, och med den storlek, den har i för-

*Om
ändrad lydelse
af 1 § i förord-
ningen angä-
ende beskatt-
ning af socker
m. m.*

(Forts.)

Om
ändrad lydelse
af 1 § i förord-
ningen angående
beskattning af socker

m. m.

(Forts.)

hållande till andra, skulle arbetspriserna ställa sig i närvarande stund till 4,857,197 kronor till arbetarne vid samtliga fabriker. För skötsel af betor har jag bara tagit upp arbetskostnaden och för 40,000 tunnland. Det odlas 50,000 tunnland, men 10,000 tunnland kunna antagas skötas af ägarne själfva vid de mindre landtbruken. Antager jag, att det andra blir bortlegt till ett pris af 85 kronor per tunnland, så skulle det bli ungefär 3,400,000 för skötsel af betor. Sedan har utbetalts för inköp af betor omkring 17 millioner kronor. Alla af herrarne böra ha klart för sig, hvad en rubbning i aftalet här skulle betyda. Jag skall ej alls tala om den rent national-ekonomiska sidan af saken, om det för landet är bäst, om det konsumeras eget eller importeradt socker. Jag vill emellertid varna för att rifva upp ett beslut, som förra årets Riksdag så bestämdt fattat. Det var ej tvekan om, att det beslut som då fattades, skulle gälla i fem år. Nu talar herr Branting så mildt och vänligt om, att det här ej alls är något farligt; den svenska industrien behöfver ej i någon mån vara rädd för, att på något sätt de förhållanden skola rubbas, under hvilka industrien arbetar. Ja, mina herrar, det är så vackert att på detta sätt söka fördärfva en stor industri. Den kan bli, som det nämndes, socialiserad. Antingen skall den helt och hållet öfvertagas af staten eller möjligtvis af staten och enskilda personer gemensamt. Sedan detta är gjordt, då kunna herrarne vara vissa om, att det kommer att gå så också med den andra industrien. Sedan kommer turen till den svenska jorden att blifva socialiserad. Dit är det nog meningen att komma på en sådan omväg, som här är ifrågasatt.

Sedan har här sagts af den siste talaren, att vi skola passa på nu och klämma till, innan flera aktier säljas, ty sedan blir det svårare, och då komma de att lida orätt, som köpa aktier. Men, mina herrar, huru många ha ej köpt aktier under förlitande på de löften, Riksdagen gifvit, och under förlitande på, att Riksdagen håller gifna aftal. Tycka herrarne ej, att de skulle lida? För dem tycks man anse, att det icke gör någonting.

Jag kan för min del ej fatta annat, än att Riksdagen här bör hålla gifvet aftal. Det är min åsikt, och jag har, herr talman, intet yrkande att göra.

Herr Rune: Herr talman! Då det i afton gäller att söka bedöma, huru sockerbolaget uppfyllt de förpliktelser, som sedan i fjol åligga bolaget, så tycker jag mig ha uppfattat saken så, att alla här uppträdande talare utom den siste hittills varit ense därom, att i vissa afseenden bolaget icke till fulllo fyllt dessa sina förpliktelser.

Nu ha vi visserligen hört sägas af den siste talaren, att det icke är så farligt med denna sak, ty bolaget har fullgjort sina skyldigheter. Jag borde väl hafva stort förtroende för detta den föregående talarens uttalande, då han ju har en ingående kännedom om bolagets förhållanden. Men jag erkänner, att jag af andra lätt insedda skäl icke kan känna mig öfvertygad, att det svar, som

presterats från det hållet, kan slå ned de anmärkningar, som här riktats mot bolaget.

Jag skall be att få nämna ett par ord äfven om en annan sak. Vi hörde i det utmärkta anförande, som nyss hölls från statsrådsbänken, den uppfattning uttalas, att det skulle varit med stor belåtenhet, som Riksdagen i fjol ingick på aftalet med sockerbolaget. Ja, i viss mån och som situationen då var vill jag icke bestrida, att denna uppfattning kan hafva skäl för sig. Men från en annan sida vågar jag påstå, att uppfattningen var en helt annan. I Riksdagen var det, som herrarne minnas, på det sättet i fjol, att finansministern hade lagt fram en synnerligen väl skriven proposition, däri sockerbolagets ställning visades och däri föreslogs, hvilka skyldigheter statsverket borde ålägga bolaget. Då tyckte man litet hvar, att denna proposition borde bifallas. Men så uppstodo hvarjehanda hinder, och så skrämde man återigen med betodlarstrejk. Ja, det gick bra att skrämma Riksdagen i fjol på detta sätt, men jag tror icke, att det går längre. Mina herrar, genom hvarjehanda omständigheter befann sig Riksdagen slutligen i den situationen, att den så godt som med förbundna ögon måste ingå på detta aftal. Detta framkallade helt naturligt stor missbelåtenhet och jag vågar påstå, om jag uppfattat situationen riktigt i Riksdagen, att det lika litet i år förefinnes någon allmän belåtenhet med detta aftal. Emellertid har man fått fullständigt klart för sig, att det nog i detta fall är lämpligt, att Riksdagen står vid sitt ord, de andra må göra hvad som helst, och att det särskildt är lämpligt, att Riksdagen i förhållande till näringsidkare och när det gäller att träffa aftal med dem är fullt lojal, så att icke minsta skynt af misstanke kan riktas mot Riksdagen. Jag är också beredd att taga de motbjudande konsekvenserna af fjolårets beslut, men jag vill gifva till känna, att jag gör detta under uttalande af två förhoppingar: för det första att ingen svensk industri måtte sätta Riksdagen på det hårda prof, på hvilket Riksdagen har blifvit satt genom sockertrustens åtgöranden, och för det andra att, när den tid, för hvilken aftalet ingåtts, är ute, de, som å svenska statens vägnar skola träffa nytt aftal, måtte komma ihåg och tänka på hvad som nu passerat.

Herr Christiernson: Herr talman! Herr Andersson i Skif-arps sockerbruk talade om de fördelar, som skulle kommit sockerindustriarbetarne till godo. Om jag icke hört fel, så skulle dessa bestå däri, att under senare tid beviljats lönestegringar till 40 å 60 procent. Hvad jag vet är, att den högsta timlön, som utgår till dessa arbetare, är 40 öre. Är det då sant, att timlönen för dessa arbetare ökats med 60 procent, så måste jag säga: hvilka svältlöner måste de icke haft förut! Jag har framhållit, herr Andersson, att sockertrusten underbetalt sockerarbetarne och betodlarne, och först sedan man så att säga satt knifven på strupen på trusten, har den gått med på en

Om
ändrad lydelse
af 1 § i förord-
ningen angående
beskattning af socker
m. m.
(Forts.)

Om
ändrad lydelse
af 1 § i förord-
ningen angä-
ende beskatt-
ning af socker
m. m.
(Forts.)

förhöjning, Jag kan nämna, att när i somras sockerkungen måste efter påtryckningar från regeringens sida gå med på att bevilja detta öre, som man i det längsta vägrat, förklarade han, icke ovetligt, men ganska häftigt, att de extra förmåner, som arbetarne hade, skulle de nog förlora. Vi ha ju sett bland annat genom herr Thorssons redogörelse, huru man sedan behandlat arbetarne. När därför herr Andersson drar sitt korpralssvärd till försvar för sockertrustchefen och säger, att det är osant, att denne skulle varit ovetligt mot en person, som begärt förhöjd rabatt, så tror jag, att litet lvar, som haft tillfälle att höra och se chefen för sockerbolaget, icke föreställer sig, att han är en af de lugnaste och mildaste herrarne. Och det hjälper icke, att herr Andersson borgar för, att han icke uppträder ovetligt mot andra än dem, som borde utkastas. När det kan hända, att denna sistnämnda metod användes på kontoret mot dem, som vilja ha grosshandelsrabatt, så styrker detta mig i min uppfattning, att detta kontor skulle vara i behof af litet hyfsning, och den enda, som hos den mäktiga trusten kan åstadkomma en sådan hyfsning, är väl Riksdagen.

Jag skall till slut be att få påpeka, då man nämnde, att de uppgifter, som framkommit från motionärerna, skulle blifvit vederlagda, att ännu har jag icke hört, att *någon enda* af dessa uppgifter blifvit vederlagd. Men jag skall be att få framhålla, att i de framställningar, som sockerfabriksbolaget gör, t. ex. när det gäller dess sockerkalkyler, finner man, att beträffande Malmö assurans upptages till 0,6 öre och frakt till 0,75 öre. Jag undrar, om det finnes någon malmököpman, som någonsin betalat så hög frakt. Vidare kommer lossning med 0,6 öre — det har jag icke något att anmärka emot. Vidare lagerkostnader till icke mindre än 0,35 öre. Hvad är detta för lagerkostnader? Naturligtvis försöker man likaväl vid import som när grossörer köpa direkt vid fabriker att direkt distribuera sockret till kunderna. Dessa lagerkostnader far man väl därför fullständigt stryka. Det talas vidare om två körningar. Hvertill behöfves detta? Det förekommer bara en körning; man kör från hamnen till järnvägsstationen. Vidare vill jag påpeka, att assurans förekommer också, när det gäller sjötransport af svenskt socker, och därvidlag har trusten stadgat, att den, som fraktar på sjön, får själf betala assuransen. Detta visar, att en hel del af de siffror, som man räknar med, äro tillkomna för att höja priset på den utländska varan och ställa den i ogynnsam dager samt sålunda icke mera värda än att man utan vidare kan stryka dem.

Herr finansministern har lagt all den pondus och allt det inflytande, han har öfver denna kammare och som jag för min del får säga att jag i viss mån står under, i vägskålen till förmån för sockerbolaget, och då är det icke stor förhoppning för mig, som kanske i mångas ögon redan är på förhand stämplad som en fiende till industrien, att framhålla eller försöka framhålla, att det kan vara fullt lika goda motiv, som tala, när jag säger, att, om en industri som soc-

kerindustrien får fortsätta att göra nära nog som den vill, detta icke kommer att öfva något godt inflytande, och jag tror icke, att den komme att befordra den säkerhet, som herr finansministern menade skulle riskeras, om vi på något sätt sökte straffa sockertrusten. Jag för min del tror tvärtom, att därigenom kommer aptiten på många håll att växa. Man menar: när denna industri har detta skydd, hvarför skola vi då sakna det?

Jag vill på det bestämdaste opponera mig mot, att sockerindustrien på något sätt får jämföras med andra industrier. Den kan t. ex. icke jämföras med de industrier, som arbeta för export, för export under konkurrens på världsmarknaden. Den kan mera jämföras med brännvinshandteringen, som är en sådan handtering, som man tolererar, men som man icke är skyldig att taga den stora hänsyn till, som här framhållits.

Hvad till slut herr Anderssons resonemang beträffar om den socialistiska taktiken mot bönderna, så har den saken i denna form hittills endast framhållits på tredje klassens högervalmöten, men vi ha då Gud ske lof varit befriade från att höra den här i Riksdagen, ty det är så löjligt, att jag icke vill bemöta det, men jag gratulerar herr Andersson att ha varit den förste, som infört detta resonemang i Riksdagen.

Herr Jespersen: Herr talman! Borgmästare Rune anförde nyss, att finansministern förra året skulle frånträdtt den ståndpunkt, som han intagit i sin synnerligen väl skrifna proposition, då han gick med på att sätta ned den förhöjning i skatten, som var ifrågasatt. Men jag vill då erinra, att när herr finansministern framlade sin proposition, hade han icke tagit med i beräkningen den af betodlarne redan framlagda begäran om förhöjning i priset på betorna, och det var naturligtvis på grund häraf, som herr finansministern gick med på att något jämka på den kungliga propositionen.

Här har talats om såsom en för sockerbolaget försvårande omständighet, att man verkställt ett så stort uttag af socker som skedde före den högre beskattningens trädande i kraft. Det har framkastats beskyllning, att man därvid icke skulle ha gått fullt riktigt till väga. Dessa beskyllningar finner jag för min del vara riktade icke närmast mot sockerbolaget, utan mot kontroll- och justeringsverket och de myndigheter, som medgifvit uttagning på andra vilkor än sådana, som skulle varit fullt lagliga, men jag anser i alla fall, att ledningen af det svenska sockerbruksbolagets affärer, om den icke gjort detta uttag, som var deras lagliga rätt, innan den högre beskattningen trädde i kraft, skulle af de flesta affärsmän i vårt land betraktats som dålig för att icke säga dum, om den nämligen gjort hvad den varit berättigad till enligt lag. Jag tror, att hvarje affärsmän skulle begagna sig af en sådan fullt laglig rättighet.

Man har här talat om den stora import af socker som skedde i fjol. Detta berodde naturligtvis på, att sockerfabrikerna höllo ett så

*Om
ändrad lydelse
af 1 § i förord-
ningen angående beskatt-
ning af socker
m. m.
(Forts.)*

Om högt pris, att det var förenadt med vinst att taga in utländskt socker. Jag vill bara erinra om hvad som var orsaken till denna import. Orsaken var ju de stora strejker, som rådde vid dessa sockerbruk i Skåne, och det var omöjligt för sockerbruksbolagen att kunna leverera socker till dem, som önskade köpa sådant; det var alltså nödvändigt, för att icke brist på socker skulle uppkomma i landet, att göra denna import. Dessa strejker berodde, om jag icke missminner mig, endast på ett enda ställe på löneförhållanden, alla de öfriga strejkerna voro s. k. sympatiststrejker.

Jag har funnit det egendomligt, att man dragit fram sådana skäl som de nämnda mot sockerbruksbolaget. Jag har velat göra dessa erinringar för att påvisa, att det icke alltid är så helt med de skäl som ofta anföras under debatterna. Herr talman, jag har intet yrkande att framställa.

Herr Thorsson: Herr Jespersen slutade sitt anförande med att säga, att det icke alltid var så helt med de skäl, som anföras i Riksdagen. I detta fall kan jag instämma med honom. Han anförde som ett skäl, att affärsmän skulle ansett ledningen af sockerfabrikens affärer synnerligen dålig, för den händelse den icke begagnat sig af den möjlighet, som fanns att, sedan man fyllt marknads behof på konstlad väg, »taga ut» socker och »lägga in» det inom fabriken område. Det är icke att undra på, om en sådan affärsmetod skulle vinna burskap i ännu högre grad, och att den särskildt skulle kunna rekommenderas för framtiden, sedan den äfven i Riksdagen funnit försvarare; det skulle ej förvåna mig, om bolaget sätter i gång för fulla muggar och tillverkar så mycket socker det kan till nästa skatteförhöjning, för att då förnya proceduren med förflyttning af varan från den ena sidan af järnstängslet till den andra och därigenom slippa betala den ökade skatt af $\frac{1}{2}$ öre, som skall träda i kraft vid nästa skatteförhöjning. Men jag tror icke, att en sådan handtering förtjänar någon rekommendation. Jag tror icke heller, att jag gjorde mig skyldig till någon som helst oriktig uppgift, när jag sade, att den strid, som utspann sig under sommaren, grundade sig på följderna af Arlöfsstriden och att det här gällde för sockerbruksbolaget att erkänna en af arbetarne framställd fordran på 40 öres timlön. Jag tillät mig också säga, att med 300 arbetsdagar om året och 10 arbetstimmar per dag, skulle detta utgöra en årslön af högst 1,200 kronor. Detta ville man icke gå in på, utan öppnade en långvarig strid. Är det då att undra på, om andra arbetare gingo ut i sympatistrid för att vinna ett resultat? Det var mycket behagligt för sockerringen att öppna denna strid mot 400 eller 500 arbetare, då de andra fabriken voro i gång och de i ringens arbete anställda sockerarbetarne underhöllo reservpersonalen. Det där är ej att undra på, om arbetarne ledsnade på detta samt gingo ut i sympatiststrejk för att få slut på striden.

Herr Andersson sade, att arbetslönerna stigit för sockerbruksarbetarne betydligt under de sista åren och att de till och med i vissa fall ökats med 50 procent. Men trots det att lönerna ökats med 50 procent, fingo vi bevittna, att striden 1908 öppnades för en timlön af 40 öre och freden slöts med 36 öres timlön. Det är sant, att lönerna reglerats vid Ystads sockerfabrik de sista dagarne, men intill dess har timlönen varit 29 öre för vuxna arbetare, och först i dessa dagar ha de genom löneregleringen kommit i en bättre ställning. Om lönen sålunda under de senaste 10 åren ökats vid denna fabrik med 16 procent och likväl slutar med 29 öre, så kan man icke säga, att lönen varit af beskaffenhet att hindra sockernäringsens utveckling.

*Om
ändrad lydelse
af 1 § i förord-
ningen angående beskatt-
ning af socker
m. m.
(Forts.)*

Öfverläggningen var härmed afslutad. Herr talmannen framställde propositioner på: 1:o bifall till utskottets hemställan med godkännande af dess motivering, 2:o bifall till samma bemställan men med godkännande af den motivering, som angifvits i den af herr Karlsson i Göteborg m. fl. afgifna reservationen samt 3:o) afslag å utskottets hemställan och bifall till herrar Brantings och Kvarnzelius' i ämnet afgifna reservation; och fann herr talmannen den under 2:o) upptagna propositionen hafva flertalets röster för sig. Votering begärdes emellertid, i anledning hvaraf och sedan till kontraposition antagits den under 3:o) omförmälda propositionen, uppsattes, justerades och anslogs denna voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i utskottets förevarande betänkande n:o 22, dock med godkännande af den motivering, som angifvits i den af herr Karlsson i Göteborg m. fl. vid betänkandet fogade reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med afslag å utskottets berörda hemställan, bifallit herrar Brantings och Kvarnzelius' i ämnet afgifna reservation.

Omröstningen utvisade 116 ja mot 77 nej; och hade kammaren alltså bifallit utskottets hemställan, dock med godkännande af den motivering, som angifvits i den af herr Karlsson i Göteborg m. fl. vid betänkandet fogade reservationen.

§ 4.

Herr vice talmannen *Staaß* aflämnade en af honom med flere undertecknad motion, n:o 260, om införande af öppen omröstning i Riksdagens kamrar.

Denna motion blef omedelbart hänvisad till konstitutionsutskottet.

Herr *Wallin* väckte en motion, n:o 261, om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående obligatorisk bostadsinspektion för hela riket. Motionen bordlades.

Vidare afgaf herr *Sundström* en motion i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående statsunderstöd till kommunala och enskilda läroanstalter.

Denna motion, som erhöll ordningsnumret 262, hänvisades omedelbart till andra särskilda utskottet.

Till statsutskottet hänvisades följande härefter väckta motioner:

herr *Byströms m. fl.*, n:o 263, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående fördelning af de medel, som komma att under år 1909 och 1910 afsättas till främjande af nykterhet och motarbetande af dryckenskapens följder, och

herr *Lindhagens*, n:o 264, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående bemyndigande för vattenfallsstyrelsen att försälja tomter och områden från de under styrelsens förvaltning ställda fastigheter i Älfsborgs samt Göteborgs och Bohus län m. m.

Slutligen aflämnade herr *Lindhagen* en motion, n:o 265, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse af 33, 35 och 37 §§ i förordningen den 16 juni 1875 angående inteckning i fast egendom m. m.

Sistnämnda motion remitterades på begäran omedelbart till lagutskottet.

§ 5.

Anmäldes och godkändes bevillningsutskottets förslag till Riksdagens skrifvelse, n:o 97, till Konungen, i anledning af väckta motioner angående ändringar i gällande brännvinsförsäljningsförordning.

§ 6.

Till bordläggning anmäldes:

statsutskottets memorial och utlåtanden:

n:o 108, med förslag till sammanjämkning af kamrarnas skiljaktiga beslut angående fullföljande af den föregående år påbörjade omorganisationen af landtmäteristaten i orterna;

n:o 109, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af $\frac{1}{3584}$ mantal n:o 16 Örsjö i Malmöhus län;

n:o 110, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af en lägenhet från förra militiebostället Bodarp n:o 1 i Kristianstads län;

n:o 111, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af en lägenhet från förra militiebostället Bua n:o 1 och Hultaberg eller Hult n:o 2 i Älfsborgs län;

n:o 112, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af en lägenhet från förra militiebostället Örminge n:o 2 Hofslagargård i Östergötlands län;

n:o 113, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af en lägenhet från förra militiebostället Uttersåker n:o 1 i Göteborgs och Bohus län;

n:o 114, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af ett område från förra häradsskrifvarbostället Viarp n:o 4 i Malmöhus län;

n:o 115, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af vissa områden från det till kronopark inköpta hemmanet n:o 25 a i Hede kyrkby i Jämtlands län;

n:o 116, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af en lägenhet från förra militärbostället Vädbjörntorp n:o 1 i Skaraborgs län;

n:o 117, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af hemmanet Grönetomt n:o 1 i Skaraborgs län;

n:o 118, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse för styckjunkaren Samuel Hedborg m. fl. från ådömd ersättningskyldighet;

n:o 119, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående efterskänkande af fordringsbelopp hos stärbhusdelägarna efter f. d. fanjunkaren J. W. Toll;

n:o 120, angående lönerreglering för tjänstemän och vaktmästare vid justitieombudsmansexpeditionen;

n:o 121, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition till Riksdagen angående försäljning till Malmö stad af länsfängelset i Malmö med tillhörande område samt viss del af det till centralfängelset därstädes hörande område med därå befintliga byggnader äfvensom uppförande i Malmö af nytt centralfängelse jämte länsfängelse; och

n:o 122, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut i vissa frågor rörande anslag under riksstatens femte hufvudtitel;

bevillningsutskottets memorial och betänkande:

n:o 23, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut rörande bevillningsutskottets betänkande n:o 20, i anledning af väckt motion om en extra inkomstskatt för år 1910 å inkomster af 25,000 kronor och därutöfver; och

n:o 24 i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående bestämmande af vissa afgifter i sammanhang med anordnande af inrikes inkasseringsrörelse genom postverket m. m.; samt

lagutskottets utlåtanden:

n:o 45, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om förbud mot handels idkande å söckendag utöfver viss tid;

n:o 46, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om förbud mot viss försäljning af tobak;

n:o 47, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående naturminnesmärkens fredande, lag angående angående nationalparker och lag innefattande tillägg till förordningen den 14 april 1866 angående jords eller lägenhets afstående för allmänt behof; och

n:o 48, i anledning af dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående folkskoleväsendet i vissa städer, lag om ändrad lydelse af 1 § i kungl. förordningen om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd den 21 mars 1862 och lag om ändrad lydelse af 2 och 28 §§ i lagen angående uppfostran åt vanartade och i sedligt afseende försummade barn den 13 juni 1902, dels ock inom Riksdagen i ämnet väckta motioner.

§ 7.

Justerades protokollsutdrag.

§ 8.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

friherre <i>Fleetwood</i>	under 2 dagar fr. o. m. den 26 april
herr <i>Olsson</i> i Älfaldalsåsen	» 3 » » » 26 »
» <i>Thavenius</i>	» 3 » » » 26 »
» <i>Hellström</i>	» » » » 27 »
» <i>Juhlin</i>	» 2 » » » 26 »
» <i>Wijk</i>	» 2 » » » 26 » .

Kammarens ledamöter åtskildes häruppå kl. 1,6 på natten.

In fidem
Per Cronvall.